

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ชื่อโครงการ การพัฒนากระบวนการ“วางผังชุมชนเชิงรุกโดย
ชุมชน” (กรณีผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก)

Project name Development for a process of
“Community-active Planning”

(A case of Prik Municipality’s Landscape Master Plan)

(สัญญาเลขที่ 2-012/2553 รหัสโครงการ นสร.2553-2-012ข)

โดย

ชื่อผู้รับผิดชอบโครงการ ดร.ณพงศ์ นพเกตุ

ได้รับทุนสนับสนุนโดย

แผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี (นสร.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

กันยายน 2554

บทคัดย่อ

นับตั้งแต่มีพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา การวางผังเมืองนับเป็นหนึ่งในกลุ่มนโยบายสาธารณะที่สำคัญที่สุด ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเมืองและชนบทสำหรับประเทศไทย แต่อย่างไรก็ตาม การวางผังเมืองหรือผังชุมชนที่ผ่านมามักจะเป็นกระบวนการวางผังจากส่วนกลางไปให้ท้องถิ่นใช้ หรือเป็นกระบวนการจากบนลงล่าง (Top-down) ผลลัพธ์คือ เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมน้อยหรือเกือบไม่มีเลยในกระบวนการวางและจัดทำผัง ทำให้ขาดความรู้ ความเข้าใจและการตระหนักร่วมกัน ในระบบการใช้ที่ดิน การคมนาคม การอยู่อาศัย พื้นที่เปิดโล่ง ตลอดจนระบบภูมิทัศน์ นำไปสู่การขาดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของพื้นที่สาธารณะและผังแม่บทภูมิทัศน์ที่เกิดขึ้นโดยเจ้าหน้าที่ส่วนกลาง ดังนั้น ความพยายามของผู้กำหนดนโยบายและนักวางผังที่พยายามจะส่งเสริมคุณภาพชีวิต ความสะดวกสบาย สุนทรียภาพและความปลอดภัยให้กับประชาชนในพื้นที่ จึงมักไม่ค่อยประสบความสำเร็จนัก ทั้งนี้ก็เนื่องจากการขาดกระบวนการที่ถูกต้องในการสร้างการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของผังและเจ้าของพื้นที่ของประชาชน ทำให้เป็นที่ทราบกันดีว่าประชาชนโดยทั่วไปไม่รู้สึกรู้ว่าผังเมืองหรือผังชุมชนที่เกิดขึ้น เป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน จึงไม่น่าแปลกใจที่กระบวนการเหล่านี้ให้ผลลัพธ์เป็นผังเมืองและผังชุมชน ที่ไม่ได้ถูกนำไปปฏิบัติจริงมากนัก แม้ว่าบางผังจะเป็นผังที่มีวิสัยทัศน์ที่ดี และสามารถที่จะชี้นำอนาคตของชุมชนที่ดีได้ โดยเฉพาะในแง่ของการพัฒนาระบบภูมิทัศน์แบบองค์รวม ด้วย “ผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชน”

ชุมชนปริก ตำบลปริก อำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา เป็นชุมชนไทยมุสลิมที่เข้มแข็ง มีผู้นำชุมชนและผู้นำท้องถิ่นที่มุ่งมั่นพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิต เช่น โครงการขยะฐานศูนย์ ธนาคารขยะโดยเยาวชน การผลิตสบู่ แชมพู น้ำยาล้างจาน ปุ๋ยชีวภาพ ฯลฯ เพื่อใช้และขายกันเองในชุมชน การผลิตถ่านบริสุทธิ์จากขยะกะลามะพร้าว การผลิตก๊าซชีวภาพใช้ในครัวเรือน การจัดตั้งโรงเรียนปฐมวัยเทศบาลตำบล ห้องสมุดประชาชน เป็นต้น

ที่สำคัญยิ่งคือ ความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของทรัพยากรชุมชนร่วมกัน ในหมู่ชาวบ้าน ผู้นำและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (Community Collective Ownership) ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้เทศบาลตำบลปริก ขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะในด้านการพัฒนาสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตได้ดี กระทั่งได้รับรางวัลด้านสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายจากหลายหน่วยงาน จากจุดแข็งนี้โครงการวิจัยจึงได้เลือกตำบลปริกเป็นชุมชนตัวอย่างที่จะสร้างกระบวนการวางผังเชิงรุกโดยชุมชน หรือ Community Active Planning (CAP) โดยยกเอา “ผังแม่บทภูมิทัศน์โดยชุมชน” เป็นกรณีศึกษา

การวางผังเชิงรุกโดยชุมชนเป็นกระบวนการจากข้างล่างขึ้นข้างบน หรือ Bottom-up Process กล่าวคือเป็นกระบวนการที่ชุมชนศึกษาสภาพแวดล้อมชุมชนในอดีตและปัจจุบันด้วยตนเอง และนำเสนอ ถกเถียง ถกเถียง กลั่นกรอง ภาพอนาคตของชุมชนในอนาคตกันเอง เพื่อที่จะเสนอเป็นโครงการพัฒนาด้วยงบประมาณของท้องถิ่น ด้วยการช่วยกันเรียงลำดับความสำคัญของโครงการที่คิดว่าเหมาะสมจากที่สำคัญมากที่สุดไปสู่น้อยที่สุด และวางแผนร่วมกันในที่ประชุมชาวบ้านว่าโครงการใดจะสัมฤทธิ์ผลเมื่อใด ด้วยงบประมาณเท่าไร ใครรับผิดชอบอะไร เป็นต้น

การพัฒนากระบวนการ "วางผังชุมชนเชิงรุกโดยชุมชน" (กรณีผังแม่บทภูมิทัศน์ เทศบาลตำบลปริก) ฉบับนี้ จัดทำขึ้นจากวัตถุประสงค์ของแผนงานสร้างเสริมการเรียนรู้กับสถาบันอุดมศึกษาไทยเพื่อการพัฒนา นโยบายสาธารณะที่ดี (นสร.) โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) การวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้ได้ใช้กระบวนการวางผัง CAP เพื่อจัดทำผังแม่บทภูมิทัศน์ของชุมชนปริก จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่

1. เพื่อสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางนโยบายพัฒนาพื้นที่สีเขียวในชุมชน
2. เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่เห็นความสำคัญของการพัฒนา "ผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชน" โดยการใช้ธรรมชาติเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิต โดยการเรียนรู้ร่วมกันกับคณะผู้วิจัย
3. เพื่อพัฒนา Community-Active Planning Model สำหรับการวางผังชุมชนเชิงรุกโดยชุมชน ระดับเทศบาลตำบล (CAP Guideline) เพื่อจัดทำผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชนโดยชุมชน

วิธีวิจัยประกอบไปด้วย การทบทวนวรรณกรรม การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคมของชุมชน การสำรวจภาคสนาม การทำแบบสอบถาม ตลอดจนการทำแผนที่จินตภาพชุมชน เพื่อที่จะนำข้อมูลมาสะท้อนกลับในที่ประชุมชาวบ้าน นำไปสู่การร่วมกันวางผังแม่บทภูมิทัศน์โดยชุมชน โดยมีประชาชนเป็นผู้เล่นหลักในการสร้างโครงการ (Programming) และกำหนดลำดับความสำคัญของโครงการ (Prioritizing) และมีนักวิชาการและนักศึกษาเป็นผู้สนับสนุนทางหลักทฤษฎี ตัวอย่าง เทคนิคการวางผัง ออกแบบและจัดทำนำเสนอ ทัศนียภาพอนาคต เป็นต้น (Technical support in Planning) นักวิชาการ นักศึกษาเหล่านี้ได้บูรณาการความรู้ที่ได้เรียนรู้มาจากทฤษฎี เข้ากับภาวะผู้นำของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ตลอดจนการสื่อสารทำความเข้าใจกับชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มมุสลิมที่มีความเข้มแข็งทางสังคมอยู่แล้ว เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดี ท้ายที่สุด ชาวบ้านปริกสามารถที่จะร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ภูมิทัศน์และโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้กับชุมชน และร่วมกันจัดลำดับความสำคัญในการใช้งบประมาณสำหรับโครงการต่างๆเหล่านี้ ร่วมกับเทศบาลตำบลได้เป็นอย่างดี

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้าง *การร่วมเป็นเจ้าของ ผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชนปริก* จึงสามารถได้ข้อสรุปเชิงนโยบาย คือ *การร่วมกันตัดสินใจอนาคตของชุมชนโดยประชาชนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน* ทั้งสำหรับนโยบายและผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชนในระยะยาว ดังนั้นชาวปริกจึงสามารถจัดวางลำดับสำคัญของโครงการต่างๆ ลงในแผนแม่บท 3 ปีและแผนงบประมาณประกอบของเทศบาลตำบลปริกได้อย่างลงตัว ซึ่งเขาเหล่านี้จะเป็นผู้ติดตามผลการปฏิบัติของโครงการเหล่านี้ด้วยตนเอง เราจึงเห็นได้ว่า ด้วย 1) การเป็นเจ้าของร่วมกัน (Collective ownership) 2) ความโปร่งใสตรงไปตรงมาและไว้วางใจได้ (Accountability) 3) ภาวะผู้นำ (Leadership) และ 4) กระบวนการวางผังเชิงรุกโดยชุมชน (Community-Active Planning) จะทำให้ผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชนสามารถทำหน้าที่ที่แท้จริง นั่นคือการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตประชาชน ความสะดวกสบายและปลอดภัย ร่วมกับสภาพแวดล้อมที่ยั่งยืนและมีสุนทรียภาพของชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

การพัฒนากระบวนการ "วางผังชุมชนเชิงรุกโดยชุมชน" (กรณีผังแม่บทภูมิทัศน์ เทศบาลตำบลปริก) ฉบับนี้เป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ จัดทำขึ้นจากวัตถุประสงค์ของแผนงานสร้างเสริมการเรียนรู้กับสถาบันอุดมศึกษาไทยเพื่อพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดี (นสธ.) โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางผังชุมชน พัฒนาพื้นที่สีเขียวในชุมชน เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่เห็นความสำคัญของการพัฒนา "ผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชน" โดยการใช้ธรรมชาติเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิต พัฒนา Community-active Planning Model สำหรับการวางผังชุมชนเชิงรุกโดยชุมชน ระดับเทศบาลตำบล (CaP Guideline) ซึ่งในกรณีนี้เน้นที่ผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชนโดยชุมชนเอง

รายงานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งท่านได้ให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ยิ่ง ตลอดจนปรับปรุง ตรวจสอบแก้ไข เอาใจใส่และให้กำลังใจผู้เขียนมาโดยตลอด จนกระทั่งรายงานวิจัยได้สำเร็จลงได้ด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน เป็นอย่างสูง

นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือเป็นอย่างดี จากประชาชน เจ้าหน้าที่ทุกระดับของเทศบาลตำบลปริก ที่ช่วยเหลือดำเนินการทุก ๆ อย่างที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งต้องขอบพระคุณ คุณสุริยา ยี่ซุน นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลปริก และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูล จนรายงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ในที่สุด

คณะผู้จัดทำ
กันยายน 2554

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	(1)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญ	(4)
สารบัญรูป	(5)
สารบัญตาราง	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 แนวทาง/ขั้นตอนการดำเนินงาน	4
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎี	7
2.1 กรอบแนวคิดการพัฒนาระบบการวางผังชุมชนเชิงรุกโดยชุมชน	7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการวางผังภูมิทัศน์ชุมชน และพื้นที่สีเขียว	11
2.3 กระบวนการออกแบบชุมชนเมืองเพื่อการวางผังโครงการ	22
บทที่ 3 บทบาทและความสำคัญของเทศบาลตำบลปริก	27
3.1 พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานชุมชนปริก	27
3.2 แนวโน้มและศักยภาพการพัฒนาภูมิทัศน์ในพื้นที่	29
3.3 สภาพแวดล้อมและโครงข่ายเมืองเชื่อมต่อเทศบาลตำบลปริก	41
3.4 สภาพการใช้ที่ดินและการสัญจรของเทศบาลตำบลปริก	44
3.5 สภาพภูมิทัศน์ของเทศบาลตำบลปริกโดยชุมชนปริก	64
3.6 การวิเคราะห์ข้อจำกัดและศักยภาพของพื้นที่	78
3.7 การวิเคราะห์ข้อจำกัดและศักยภาพของพื้นที่	79
บทที่ 4 แนวคิดในการวางผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก	93
4.1 แนวคิดเกี่ยวกับผังแม่บทภูมิทัศน์โดยนายกเทศมนตรี	93
4.2 แนวคิดเกี่ยวกับผังแม่บทภูมิทัศน์โดยชุมชนปริก	95
4.3 แนวคิดเกี่ยวกับผังแม่บทภูมิทัศน์โดยนักศึกษาศาสาสถาปัตยกรรม และ ผังเมือง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยสงขลา	97
4.4 สรุปแนวคิดการวางผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก	111
บทที่ 5 ผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก	113
5.1 ผังแสดงแนวคิดในการวางผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก	113
5.2 ผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก	115
5.3 สรุปและข้อเสนอแนะ	118
บรรณานุกรม	132

สารบัญรูป

	หน้า	
รูปที่ 1	การรับรู้สิ่งแวดล้อมกายภาพของมนุษย์	12
รูปที่ 2	องค์ประกอบที่ช่วยจดจำสภาพแวดล้อมของเมือง 5 ประการของ เควิน ลินซ์	13
รูปที่ 3	โครงสร้างทางรูปทรงของเมือง 5 ประการสำหรับการสำรวจด้วยตาเปล่า	15
รูปที่ 4	กระบวนการวางผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก	26
รูปที่ 5	เส้นทางข้ามคาบสมุทร สยามมลายู นับตั้งแต่ชุมพรลงมา	27
รูปที่ 6	ถนนและทางรถไฟสายเมืองสงขลาจนถึงเมืองไทรบุรี	28
รูปที่ 7	แผนผังกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดินลุ่มน้ำย่อยคลองอุตะเถา	32
รูปที่ 8	พื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนภาคใต้	33
รูปที่ 9	เค้าโครงการพัฒนาอำเภอสะเดาและพื้นที่ต่อเนื่อง	35
รูปที่ 10	โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีผลต่อการพัฒนาภาคใต้	36
รูปที่ 11	โครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่มีผลต่อการพัฒนาภาคใต้	37
รูปที่ 12	ระบบเมืองและชุมชนในฝั่งภาคใต้	38
รูปที่ 13	การบริการทางสังคมของภาคใต้	39
รูปที่ 14	สภาพแวดล้อมโครงข่ายเมืองโดยรอบเทศบาลตำบลปริก	42
รูปที่ 15	สภาพโครงข่ายคมนาคมเชื่อมโยงสู่เทศบาลตำบลปริก	43
รูปที่ 16	ตำแหน่งเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา	44
รูปที่ 17	แผนที่ภาพถ่ายเทศบาลตำบลปริก	45
รูปที่ 18	แผนที่ชุมชน 7 ชุมชนภายในเทศบาลตำบลปริก	46
รูปที่ 19	ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปริก	47
รูปที่ 20	ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ถนนกาญจนวนิช เป็นทางผ่านส่งเสริมการค้าขาย ส่งเสริมอาชีพ และส่งเสริมการท่องเที่ยว	49
รูปที่ 21	โครงการเทศบาลตำบลปริกที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์ชุมชนเมือง	50
รูปที่ 22	แผนที่วิเคราะห์ราคาประเมินที่ดินเทศบาลตำบลปริก พ.ศ.2551-2554	51
รูปที่ 23	จำแนกพื้นที่การใช้ประโยชน์ชุมชนเทศบาลตำบลปริก พ.ศ.2553	53
รูปที่ 24	พื้นที่สาธารณะของแผ่นดินเทศบาลตำบลปริก	54
รูปที่ 25	พื้นที่ถนนและเขตทางภายในเขตเทศบาลตำบลปริก	55
รูปที่ 26	พื้นที่ถนนและเขตทางภายในเขตเทศบาลตำบลปริก(ต่อ)	56
รูปที่ 27	พื้นที่ส่วนราชการภายในเขตเทศบาลตำบลปริก	57
รูปที่ 28	พื้นที่สถาบันการศึกษาภายในเขตเทศบาลตำบลปริก	58
รูปที่ 29	พื้นที่ศาสนสถาน ประวัติศาสตร์และศิลปกรรมเทศบาลตำบลปริก	59
รูปที่ 30	พื้นที่ศาสนสถาน ประวัติศาสตร์และศิลปกรรมเทศบาลตำบลปริก(ต่อ)	60
รูปที่ 31	ตัวอย่างพื้นที่สวนไม้ผล สวนป่า สวนในบ้าน และ พื้นที่ของสถานประกอบการ อื่น ๆ เทศบาลตำบลปริก	61
รูปที่ 32	ตัวอย่างฐานการเรียนรู้ และบ้านพักโฮมสเตย์หรือบ้านB&B เทศบาลตำบลปริก	62
รูปที่ 33	แผ่นพับประชาสัมพันธ์ แผนที่บ้านB&B และฐานการเรียนรู้เทศบาลตำบลปริก	63

สารบัญรูป(ต่อ)

	หน้า
รูปที่ 34	พื้นที่ธรรมชาติเทศบาลตำบลปริก 65
รูปที่ 35	พื้นที่สีเขียวริมเส้นทางสัญจรเทศบาลตำบลปริก 66
รูปที่ 36	พื้นที่สีเขียวเพื่อบริการเทศบาลตำบลปริก 67
รูปที่ 37	พื้นที่สีเขียวเพื่อสิ่งแวดล้อมเทศบาลตำบลปริก 68
รูปที่ 38	พื้นที่สีเขียวเพื่อเศรษฐกิจชุมชนเทศบาลตำบลปริก 69
รูปที่ 39	ตัวอย่าง เส้นทาง (Paths) แปลความจากแบบสำรวจฯ 73
รูปที่ 40	ตัวอย่าง ภูมิลักษณะหรือจุดหมายตา (Landmarks) แปลความจากแบบสำรวจฯ 74
รูปที่ 41	ตัวอย่าง จุดกระจุกตัว (Nodes) แปลความจากแบบสำรวจฯ 75
รูปที่ 42	ตัวอย่าง ขอบ (Edges) แปลความจากแบบสำรวจฯ 75
รูปที่ 43	ตัวอย่าง ย่าน (Districts) แปลความจากแบบสำรวจฯ 75
รูปที่ 44	ปัจจัยการใช้ที่ดินในปัจจุบัน 84
รูปที่ 45	ปัจจัยตำแหน่งศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายสุขภาวะและบ้านพักโฮมสเตย์ 85
รูปที่ 46	ปัจจัยราคาที่ดิน 86
รูปที่ 47	ปัจจัยโครงข่ายถนน 87
รูปที่ 48	ปัจจัยตำแหน่งภูมิทัศน์ทั้ง 5 องค์ประกอบในปัจจุบัน 88
รูปที่ 49	ปัจจัยพื้นที่ประสมภยน้ำท่วม 89
รูปที่ 50	ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่เทศบาลตำบลปริก 91
รูปที่ 51	การจัดเวทีกลางแจ้งภายนอกอาคารชั่วคราวแบบ Out-Door ของเทศบาล ตำบลปริก 94
รูปที่ 52	การประชุมย่อยจัดทำแผนแม่บทชุมชนร้านใน เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2554 95
รูปที่ 53	กิจกรรมการเรียนรู้ด้านภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริกของนักศึกษา 97
รูปที่ 54	กิจกรรมการกำหนดแนวคิดในการออกแบบผังภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริกของ นักศึกษา 99
รูปที่ 55	ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นายพงศ์ศักดิ์ เตี้ยไพบูลย์ 100
รูปที่ 56	ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นายสุริยา เทียมเมือง 101
รูปที่ 57	ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นายเอกชาติ แก้วแกมจันทร์ 102
รูปที่ 58	ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นางสาวหัตถาภรณ์ เขตตานุรักษ์ 103
รูปที่ 59	ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นางสาวอรนุช ชลสิทธิ์ 104
รูปที่ 60	ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นายสุรเชษฐ์ สืบสกุล 105
รูปที่ 61	ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นางสาวสุสนีย์ เหล่ามี 106
รูปที่ 62	ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นางสาวนิตยา อนุวิก 107
รูปที่ 63	ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นางสาววิชชุดา จันทร์คง 108
รูปที่ 64	ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นายวีระศักดิ์ เรืองศรี 109
รูปที่ 65	ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นางสาวศิรยา สุวรรณมาลัย 110
รูปที่ 66	ผังแนวคิดการจัดกิจกรรมศูนย์ราชการและฐานการเรียนรู้เทศบาลตำบลปริก 114

สารบัญรูป(ต่อ)

	หน้า	
รูปที่ 67	ผังแนวคิดในการวางผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก	117
รูปที่ 68	ผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก	119
รูปที่ 69	ที่ตั้งโครงการศูนย์ราชการเชิงรุก เทศบาลตำบลปริก	120
รูปที่ 70	ผังบริเวณโครงการศูนย์ราชการเชิงรุก เทศบาลตำบลปริกในปัจจุบัน	121
รูปที่ 71	ผังแม่บทโครงการศูนย์ราชการเชิงรุก เทศบาลตำบลปริก	122
รูปที่ 72	โครงการพัฒนาเส้นทางระหว่างประเทศเทศบาลตำบลปริก	123
รูปที่ 73	ทัศนียภาพโครงการพัฒนาเส้นทางระหว่างประเทศเทศบาลตำบลปริก	124
รูปที่ 74	โครงการพัฒนาเส้นทางสู่การเรียนรู้วิถีชุมชนปริก	125
รูปที่ 75	ทัศนียภาพโครงการพัฒนาเส้นทางสู่การเรียนรู้วิถีชุมชนปริก	126
รูปที่ 76	โครงการพัฒนาเส้นทางสุขภาพชุมชนปริก	127
รูปที่ 77	ทัศนียภาพโครงการพัฒนาเส้นทางสุขภาพชุมชนปริก	128
รูปที่ 78	โครงการพัฒนาริมคลองอุตะเถาและคลองปริก	129
รูปที่ 79	ทัศนียภาพโครงการพัฒนาริมคลองอุตะเถาและคลองปริก	130

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ 1	แสดงจำนวนโรงงานแยกตามอำเภอ(สถิติ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550)	31
ตารางที่ 2	สรุปจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาภูมิทัศน์ในพื้นที่	79
ตารางที่ 3	ชุดน้ำหนักระเบียงของแต่ละปัจจัยเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่	83

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง (Rationale)

ด้วยสภาพแวดล้อมในชุมชนเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเตกา จังหวัดสงขลา กำลังพัฒนาไปสู่ความเจริญทางด้านสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนในชุมชน อีกทั้งยังเป็นการสร้างการเติบโตให้กับชุมชนเพื่อรองรับการขยายตัวอย่างรวดเร็วของตำบลปริก ดังนั้น "ผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชนปริก" (Prik Community's Landscape Master Plan) ซึ่งจะครอบคลุม "พื้นที่สาธารณะสีเขียว" ที่สำคัญของชุมชน เช่น พื้นที่สาธารณะตำบล สวนหย่อมชุมชน พุดบาทริมถนน เกาะกลางถนนและลานชุมชนที่ควรต้องถูกปกคลุมด้วยร่มเงาของต้นไม้ เป็นต้น จะเอื้อประโยชน์อย่างสูงทั้งสำหรับคนชุมชนเองและผู้ที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ใหม่ ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรทางการศึกษา พ่อค้าแม่ค้าและประชาชนทั่วไป ซึ่งล้วนแต่ต้องการพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจที่เป็นพื้นที่สาธารณะ ในเวลาว่างจากการประกอบอาชีพ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมการอยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตที่ดี ตลอดจนการใช้เวลาว่างที่มีคุณภาพสำหรับเพื่อนฝูง ครอบครัวและชุมชน

ตลอดระยะเวลากว่า 10 ปี ที่ผ่านมา ชุมชนปริกได้รับการพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชนโดยเฉพาะเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนโดยชุมชนเอง โดยเฉพาะการจัดการขยะฐานศูนย์ (zero waste management) เพื่อรองรับการพัฒนาให้เป็นชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่อย่างยั่งยืนในอนาคต แต่ทั้งนี้ตำบลยังคงมีปัญหาเรื่องมลภาวะทางฝุ่นและเสียงที่เกิดจากยานพาหนะและระบบสัญญาณจราจร ปัญหาทัศนียภาพ ปัญหาเอกลักษณ์ความเป็นชุมชนที่เสียไปเนื่องจากสิ่งปลูกสร้างใหม่ อีกทั้งยังขาดแคลนพื้นที่สีเขียวและพื้นที่เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งในมาตรฐานของ "ชุมชนน่าอยู่" แล้ว สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนา "ภาพลักษณ์ของชุมชน" (Image of Community) ตลอดจนการยกระดับคุณภาพชีวิตทางร่างกายและจิตใจของคนในชุมชนอีกด้วย

ดังนั้น การวางแผนป้องกันและแก้ปัญหาโดยการจัดการวาง "แผนและผังภูมิทัศน์ชุมชน" อย่างเป็นระบบ จะเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนั้นลดลงไปได้ ทั้งยังก่อให้เกิดนโยบายและแผนปฏิบัติที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในชุมชน เช่น การจัดทำผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชน และการรณรงค์ให้ปลูกต้นไม้ในพื้นที่สาธารณะ เป็นต้น ทั้งนี้ นอกจากจะให้ประโยชน์ในทางทัศนียภาพแล้ว ต้นไม้ยังสามารถดูดซับฝุ่น เสียง อีกทั้งสามารถลดอุณหภูมิความร้อนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

แนวนโยบายเพื่อพัฒนาพื้นที่สีเขียวสำหรับรองรับการขยายตัวของชุมชนปริกในอนาคต มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประสานความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนเป็นสำคัญ โดยใช้ "พลังร่วม" ระหว่างนักวิจัยและชาวชุมชนในการศึกษาลักษณะกิจกรรมในพื้นที่ ประกอบกับความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดิม ตลอดจนการศึกษาแนวโน้มความต้องการ รูปแบบลักษณะกิจกรรม และการใช้พื้นที่ของกลุ่มคนที่เข้ามาอยู่ใหม่ โดยกระบวนการที่จะนำมาใช้สำหรับการวิจัยเพื่อพัฒนาไปสู่นโยบายพื้นที่สีเขียวและผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชน โดยการสร้างการมีส่วนร่วมและ "ความเป็นเจ้าของร่วม" พื้นที่สาธารณะสีเขียวชุมชน" ก็คือ กระบวนการวางผังชุมชนเชิงรุก หรือ Community-active Planning (CaP) ที่สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีการวางผังชุมชนเชิงปฏิบัติการโดยชุมชน หรือ Community Action Planning (CAP)

แนวทางในการศึกษาวิจัย (Guidelines)

รูปแบบการศึกษาจะเน้น "การมีส่วนร่วมของประชาชน" ตั้งแต่การร่วมเสนอแนวความคิด ร่วมศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและเป้าหมาย ร่วมกันวางแผนและร่วมกันลงมือพัฒนาพื้นที่สีเขียวในชุมชน เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามความต้องการของประชาชนในชุมชนอย่างยั่งยืน ผลงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการวิจัยนี้ได้ดำเนินการไปแล้วนั้น มี 2 แนวทาง

แนวทางที่ 1 ประกอบไปด้วย แนวทางการจัดการภูมิทัศน์เมือง แนวทางการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน ที่คำนึงถึงเอกลักษณ์ของเมือง ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจรวมเข้าด้วยกัน ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาที่ผ่านมา คือ โครงการก่อสร้างต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อภูมิทัศน์เมือง ไม่ได้คำนึงถึงเอกลักษณ์เฉพาะและวิถีชีวิตของเมือง จนได้ทำลายบรรยากาศการรับรู้ทางสุนทรียภาพที่ส่งผลกระทบต่อภูมิทัศน์เมือง

ดังนั้น แนวทางการจัดการภูมิทัศน์เมืองที่เสริมสร้างการพัฒนา และการอนุรักษ์อย่างสอดคล้องกัน ควรมีหลักสำคัญที่ใช้ยึดถือปฏิบัติ คือ 1) การบริหารจัดการในเชิงแผนและนโยบายของหน่วยงานในท้องถิ่น และ 2) การวางแผนเพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ทัศนียภาพเมือง เช่น กรณีการปรับปรุงรูปแบบสถาปัตยกรรม และภูมิทัศน์เมือง ของชุมชนเมืองภูเก็ต ซึ่งสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและ “ความเป็นเจ้าของ” ได้เป็นอย่างดี ส่วนกรณีการออกแบบพัฒนาพื้นที่พิเศษถนนราชดำเนิน กรุงเทพมหานคร ซึ่งประสบความสำเร็จในด้านสถาปัตยกรรมนั้น ยังคงต้องสร้างกระบวนการร่วมคิดให้ประชาชนในพื้นที่ยอมรับการพัฒนามากยิ่งขึ้น ซึ่งทั้ง 2 แนวทางนั้น ควรเป็นแผนในระดับ "แผนปฏิบัติการ" (Action Plan) ที่มีความชัดเจนในการดำเนินงาน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ ขั้นตอนกระบวนการดำเนินงาน ระยะเวลาของโครงการต่าง ๆ และการจัดตั้งงบประมาณ โดยที่มีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงาน อันจะทำให้การจัดเตรียมงบประมาณเพื่อใช้ในการดำเนินงานทั้งหมดจากรัฐบาล รวมทั้งแหล่งเงินทุน และการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อสภาพภูมิทัศน์เมือง สามารถบรรลุผลที่กำหนดไว้ได้ตามแผน

นโยบาย แผนและผังภูมิทัศน์ชุมชน จึงควรได้รับการสนองตอบจากชุมชนและสังคมท้องถิ่น โดยไม่ทำให้ขีดความสามารถที่จะสนองตอบต่อความต้องการในอนาคตเสียไป ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ทั้งนี้ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพภูมิทัศน์เมืองให้เกิดขึ้น แนวทางการจัดการสภาพภูมิทัศน์เมือง ควรให้ความสำคัญต่อสิทธิของประชาชนในท้องถิ่น และเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนโยบายและแผนงานที่ชุมชนควรจะมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ตลอดจนเผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์แก่ประชาชน ซึ่งทำได้โดยให้ความรู้และการศึกษาทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ควรมีการฝึกอบรม รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์การจัดทำแนวทางหรือคู่มือการพัฒนาภูมิทัศน์เมือง ทั้งนี้กระบวนการมีส่วนร่วมนี้เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาในทุกๆระดับตั้งแต่ระดับองค์กรหน่วยงานของรัฐ จนถึงในระดับชุมชนขนาดเล็ก การพัฒนาสภาพภูมิทัศน์เมือง ต้องใช้มิติของภาคประชาชนในการจัดการและการแก้ปัญหาาร่วมกัน ท้ายที่สุดกระบวนการมีส่วนร่วมจึงจะก่อให้เกิดพลังของทุกฝ่ายในการร่วมกันคิด-ร่วมกันทำ ทำให้ผลจากการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพ (เกริก กิตติคุณ, ภูมิทัศน์เมือง, หน้า 82 – 93)

แนวทางการศึกษาที่ 2 คือ การวางแผนปฏิบัติการโดยชุมชน หรือ Community Action Planning (CAP) ซึ่ง ณพพงศ์ นพเกตู ได้ศึกษาวิจัยแนวทางการอนุรักษ์พัฒนาชุมชนเมืองเก่าสกลนคร โดยใช้กระบวนการสร้างจิตสำนึก ผ่านการสัมภาษณ์และสำรวจที่อยู่อาศัย จัดกลุ่มเสวนา สัมมนากลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ จนเกิดกลุ่มรักษ์เมืองสกลที่มีความสนใจร่วมกันฟื้นฟูสภาพบ้านไม้ ออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์วัดต่างๆ และภูมิทัศน์เมืองเก่าสกลนคร ซึ่งสามารถนำข้อมูลที่เคยศึกษามาแล้วมาใช้ในการศึกษาพัฒนาการอนุรักษ์ที่อยู่อาศัย เพื่อให้มีความสอดคล้องและปรับใช้กับแผนและนโยบายพื้นที่สีเขียวได้อีกด้วย ทั้งนี้ยังมีหน่วยงานและชุมชนที่ให้ความสำคัญในการศึกษาพัฒนาพื้นที่สีเขียวในชุมชน และภูมิทัศน์เมืองมีมากมาย เช่น เทศบาลตำบลธัญบุรี อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี ได้จัดสรรงบประมาณปรับปรุงภูมิทัศน์ในคลองรังสิตประยูรศักดิ์ตั้งแต่คลองหกถึงคลองเก้า โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในโครงการที่ผ่านมาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนนั้นยังเป็นเพียงการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเท่านั้น แต่ยังขาดการมีบทบาทในการกำหนดทิศทางและนโยบายการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในชุมชน การกำหนดงบประมาณ การกำหนดสถานที่ เป็นต้น โดยประชาชนภายในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการจัดสรร โดยสรุป ความมุ่งหมายระยะยาวของงานวิจัย คือ การดำเนินการเพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้มองเห็นคุณค่าและประโยชน์ในการอนุรักษ์ และมีความซาบซึ้งในความสวยงาม ของภูมิทัศน์ชุมชนท้องถิ่นตนเอง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนนโยบาย เพื่อพัฒนาพื้นที่สีเขียวในชุมชนตำบลปริก อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา
2. เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่เห็นความสำคัญของการพัฒนา “ผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชน” เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา โดยการให้ธรรมชาติเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิต
3. เพื่อพัฒนา Community-active Planning Model สำหรับการวางแผนชุมชนเชิงรุกโดยชุมชนระดับเทศบาลตำบล (CaP Guideline) ซึ่งในกรณีนี้เน้นที่ผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชนโดยชุมชนเอง

วัตถุประสงค์เชิงกิจกรรม

1. เพื่อสำรวจความคิดเห็นและแนวโน้มความต้องการในการพัฒนาพื้นที่เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชนเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา
2. เพื่อร่างกรอบนโยบาย ผังแม่บทและการออกแบบพื้นที่สีเขียวในชุมชน โดยกระบวนการ การมีส่วนร่วม

1.3 แนวทาง/ขั้นตอนการดำเนินงาน

สมมติฐานงานวิจัย (Hypothesis)

การวางผังพื้นที่สีเขียวและภูมิทัศน์ชุมชนสามารถเป็นเครื่องมือสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดทั้งนโยบาย และรูปแบบการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในระดับตำบลได้ หากใช้กระบวนการ “วางผังชุมชนเชิงรุกโดยชุมชน” (Community-active Planning - CaP) ที่เป็นไปตามหลักการและแนวทางของทฤษฎี การวางผังเมืองเชิงปฏิบัติการโดยชุมชน (Community Action Planning -CAP)

กรอบแนวคิด (Conceptual Framework)

งานวิจัยชิ้นนี้จะมุ่งสร้างสรรค์กระบวนการพัฒนาการวางผังชุมชนเชิงรุกโดยชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research / PAR) โดยมีจุดมุ่งเน้น (focus) ที่

- 1) การค้นหาสถานะในการนำ (leadership) ของผู้นำชุมชน ในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการรักษาและส่งเสริมสภาพแวดล้อมด้านภูมิทัศน์
- 2) การสร้างกระบวนการส่งเสริม “การร่วมคิด-ร่วมทำ-ร่วมเป็นเจ้าของ” ของชุมชน (community ownership) ในการมองภาพรวม เพื่อร่วมกันสร้างแผนและผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชน
- 3) มุ่งหมายให้ผลงานวิจัยชิ้นนี้เป็นพื้นฐานที่ดีในการสร้างนโยบายสาธารณะระดับชุมชน โดยประชาชน โดยเฉพาะด้านการจัดทำ “ผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชน”

วิธีการดำเนินการตามกรอบแนวคิด (Steps to achieve the Framework)

- 1) ค้นหาค้นหาผู้นำทางการเมือง/ราชการ/ท้องถิ่น ที่มีความคิดริเริ่ม และมีความพยายามที่ต่อเนื่องในการพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชนโดยเฉพาะพื้นที่สีเขียวในระดับตำบล
- 2) แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ร่วมสร้างประสบการณ์และแนวทางของ “การวางผังชุมชนเชิงรุก” โดยกระบวนการสร้างชุมชนหรือกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (participatory process) ได้แก่
  - เวทีค้นหาผู้นำ
  - เวทีค้นหา “ภาพอนาคตชุมชนสีเขียว” สำหรับชุมชนปริก หลายๆ ครั้ง
    - (1) เวทีสรุปปัญหา – สรุปภาพอนาคตที่อยากให้เป็น “ชุมชนสีเขียวในฝัน”
    - (2) เวทีค้นหาแนวทางแก้ไขและป้องกันปัญหาภูมิทัศน์ชุมชนที่ไม่พึงประสงค์
    - (3) เวทีร่วมสร้างภาพอนาคต ออกแบบ วางผัง คั่นทางประมาณ และผู้รับผิดชอบ
    - (4) เวทีถอดประสบการณ์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
    - (5) เวทีร่วมกันพัฒนา “ผังแม่บทชุมชนสีเขียว”
    - (6) เวทีร่วมกันสร้างชุมชนสีเขียว สำหรับชุมชนปริก
- 3) สร้างคู่มือ “ประสบการณ์ร่วมวางผังชุมชนสีเขียว”

ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology)

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การวิจัยโดยการริเริ่มของนักวิจัยร่วมกับประชาชนในการสร้าง “ความเป็นเจ้าของงานวิจัย” นั่นคือ ความเป็นเจ้าของร่วม (Collective Ownership) ของความท้าทาย ปัญหาและโจทย์วิจัย ความเป็นเจ้าของร่วมของปฏิบัติการแต่ละขั้นตอนของงานวิจัย และความเป็นเจ้าของร่วมทั้งส่วนของความสำเร็จ ส่วนของความไม่สมบูรณ์แบบหรือส่วนของความล้มเหลวของงานวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย

1. เครื่องมือหลักในการวิจัย คือ **การจัดเวที** ค้นหาภาพอนาคต การร่วมออกแบบชุมชนสีเขียวในฝันของชาวปริก ในรูปแบบการระดมสมองกลุ่มย่อย (Focus Group)

2. เครื่องมือรองในการวิจัย ได้แก่ การสำรวจภูมิทัศน์ชุมชน การจัดทำแผนที่ภูมิทัศน์-แหล่งธรรมชาติในชุมชนแบบชาวบ้าน แผนที่ความคิด (Mind Map) ผังบริเวณจำลอง เกมสมมติแบ่งหน้าที่ในการจัดทำผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชน แบบสอบถาม (Questionnaires)

3. การประมวลผลข้อมูล แบ่งเป็น 1) การประมวลผลข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้แผนที่ความคิด (Mind Map) และ ผังแม่บทแนวคิด (Conceptual Master Plan) เป็นหลัก และ 2) การประมวลผลข้อมูลเชิงสถิติจากแบบสอบถาม ใช้โปรแกรม Microsoft Excel และ SPSS เป็นหลัก

ความเที่ยงตรงน่าเชื่อถือของตัวชี้วัดหลัก คือ

1. ความคิดริเริ่มของผู้นำ

2. ความต่อเนื่องในการผลักดันให้เกิดการร่วมกันคิด ร่วมค้นหาปัญหาและกำหนดอนาคต (Problem Definition and Future Search) ร่วมวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหา ร่วมวางแผนทางสำหรับการพัฒนาที่ต่อเนื่องในอนาคต

3. ความต่อเนื่องในการร่วมลงมือปฏิบัติการวางผังชุมชน Community-active Planning (CaP)

4. การประเมินแนวโน้มความยั่งยืนของแนวทาง นโยบายและโครงการปฏิบัติที่จะเกิดขึ้น

ความล่าเอียงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ คือ

1. ความริเริ่มของผู้นำที่เป็นทางการ เช่น ผู้นำทางการเมือง อาจไม่ใช่ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

2. ผู้นำทางการเมืองอาจไม่ต่อเนื่อง ดังนั้นในการร่วมวางแผนพัฒนาภูมิทัศน์ชุมชนควรมีผู้นำทางความคิดและการลงมือปฏิบัติ นอกเหนือจากผู้นำทางการเมือง เช่น ผู้นำทางสังคม ผู้นำทางวิชาการ ผู้นำศาสนา ผู้นำอาสาที่เป็นที่เคารพศรัทธา เป็นต้น

3. ความต่อเนื่องในการผลักดันกระบวนการร่วมมือร่วมใจกัน ในการทำงานวิจัยขั้นนี้ มีปัจจัยหลักคือ ผู้นำต่างๆที่กล่าวมาในข้อ 2 และปัจจัยรองคือ คณะผู้วิจัย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างการทำงานเป็นทีม (Team Work) ระหว่างปัจจัยทั้งหมดเหล่านี้ เพื่อป้องกันความไม่ต่อเนื่องและความล่าเอียง ที่อาจเกิดขึ้นในการสรุปปัญหา วาดภาพอนาคต และลงมือจัดทำแผนแม่บทภูมิทัศน์ชุมชนได้

4. แนวโน้มความยั่งยืนของแนวทาง นโยบาย แผนแม่บท และโครงการปฏิบัติ ตามผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชนระดับตำบลนั้น จะต้องได้รับการประเมินตามหลักการทางวิชาการโดยตรงไปตรงมา โดยเฉพาะหลักการของการวางผังเชิงปฏิบัติการโดยชุมชน (Community Action Planning) ทั้งนี้เพื่อให้ผู้นำและประชาคมชุมชนเองสามารถเข้าใจศักยภาพและจุดอ่อนของตนเองในการจัดทำผังนี้ ตลอดจนการนำผังนี้ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลลัพธ์คือ “ตำบลสีเขียว” (Green Tambon) อย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis plans)

1 การประมวลผลข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้แผนที่ความคิด (Mind Map) และ ผังแม่บทแนวคิด (Conceptual Master Plan) เป็นหลัก

2 การประมวลผลข้อมูลเชิงสถิติจากแบบสอบถาม ใช้โปรแกรม Microsoft Excel และ SPSS เป็นหลัก

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอน 1. ทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎี

1.1 แนวคิด ความสำคัญของพื้นที่สีเขียวในชุมชน และภูมิทัศน์เมือง

1.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

1.3 Community Action Planning (CAP)

1.4 ความเชื่อมโยงระหว่าง “กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน” และ “Community Action Planning” กับ “การพัฒนานโยบายสาธารณะ”

ขั้นตอน 2. จัดทำข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ชุมชน เทศบาลตำบลปริก อำเภอเสเดา จังหวัดสงขลา ลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่ กิจกรรมและประเพณีท้องถิ่น ตลอดจนสภาพปัญหาทางสิ่งแวดล้อม แผนและนโยบายการพัฒนาพื้นที่สีเขียว วิธีการแก้ไขปัญหาและผลลัพธ์ในปีที่ผ่านมา

ขั้นตอน 3. วางแผนให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยการจัดประชุมเพื่อร่วมกันเสนอข้อคิดเห็นและวางแผนงาน โดย

3.1 ให้ตัวแทนของหมู่บ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) ตำบลปริก จัดทำเวทีย่อย โดยการประชุมกลุ่มประกอบกับการสัมภาษณ์ ประชาชนในหมู่บ้านเพื่อหาแนวทางในการวางแผนนโยบายเพื่อพัฒนาพื้นที่สีเขียวโดยเน้นการอนุรักษ์เอกลักษณ์พื้นถิ่นในตำบลปริกร่วมกัน

3.2 ให้ตัวแทนของหมู่บ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) ตำบลปริก นำข้อสรุปของคนในหมู่บ้านมาเข้าที่ประชุมร่วมกันระหว่างตัวแทนเพื่อร่างและวางแผนการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่สีเขียวในตำบลปริกต่อไป

ขั้นตอน 4. กำหนดพื้นที่นำร่องทดลอง เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมและเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชน เช่น การปลูกต้นไม้ใหม่ที่เป็นเอกลักษณ์และเป็นพันธุ์ไม้ในพื้นที่ถิ่นภาคอีสาน กิจกรรมดูแลรักษาพัฒนาพื้นที่สีเขียวที่มีอยู่เดิม โดยให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม อีกทั้งจัดทำป้ายโฆษณาเพื่อรณรงค์ให้เห็นความสำคัญในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในพื้นที่

ขั้นตอน 5. ประเมินผลจากกิจกรรมและผลตอบรับของประชาชนในชุมชน แล้วทำการสรุปประมวลผลงานวิจัยเพื่อนำไปสู่การวางแผนพัฒนาขั้นต่อไป

ขั้นตอน 6. จัดเวทีเสวนาเพื่อร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่สีเขียว ในเทศบาลตำบลปริก ร่วมกันจัดทำ “ผังแม่บทภูมิทัศน์ชุมชนสีเขียว” หรือ “ผังปริกสีเขียว” และร่วมกันถ่ายทอดความรู้และแนวทางการพัฒนาสู่ชุมชน

ขั้นตอน 7. นำเสนอ ต่อแผนงานเสริมสร้างการเรียนรู้กับสถาบันอุดมศึกษาไทยเพื่อพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดี (TUHPP) และต่อสาธารณะต่อไป

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎี

การศึกษาและทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการ“วางผังชุมชนเชิงรุกโดยชุมชน” (กรณีผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก) ได้นำเสนอเนื้อหาในหัวข้อที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. กรอบแนวคิดการพัฒนากระบวนการวางผังชุมชนเชิงรุกโดยชุมชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการวางผังภูมิทัศน์ชุมชน และพื้นที่สีเขียว
3. กระบวนการออกแบบชุมชนเมืองเพื่อการวางผังโครงการ

2.1 กรอบแนวคิดการพัฒนากระบวนการวางผังชุมชนเชิงรุกโดยชุมชน

กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญ และเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจ เพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุก ๆ ฝ่าย ในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ดังนั้น พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 จึงต่างให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐในทุกระดับหลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐราชการ

International Association for Public Participation ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ

1) การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็น การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาครัฐราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2) การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3) การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

4) ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงสุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำได้หลายระดับและหลายวิธี ซึ่งบางวิธีสามารถทำได้ง่าย ๆ แต่บางวิธีก็ต้องใช้เวลาขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ค่าใช้จ่ายและความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของแนวทางการพัฒนาชุมชนในทุกระดับควบคู่กันไปด้วย

รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน(Public Participation) ในการออกแบบชุมชนเมืองที่ดีนั้นจะต้องมีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงสร้างเมืองทั้ง 3 ลักษณะ คือ ผู้ปกครองควบคุม (Controller) ผู้ผลิต (Producer) และผู้ใช้พื้นที่เมือง (Consumer) โดยเฉพาะผู้ใช้พื้นที่เมืองที่มีส่วนสำคัญในองค์ประกอบเมือง เพราะจะทำให้การออกแบบชุมชนเมืองมีความสมบูรณ์และยั่งยืน วิธีการต่างๆ ในประเทศอังกฤษที่นิยมใช้เป็นแนวทางประชาพิจารณ์ประมาณ 10 วิธี(ระหัตถ์ โรจนประดิษฐ์, 2554) ดังนี้

- 1) การวางแผนทำกิจกรรมวางผังเมืองในวันหยุด(Planning Weekend)
- 2) วันปฏิบัติการวางแผน(Planning Day)
- 3) การประชุมสาธารณะเพื่อการวางแผนชุมชน(Community Planning Forum)
- 4) กลุ่มปฏิบัติการออกแบบ(Design Workshop)
- 5) การเปิดแสดงกิจกรรมสำหรับคนทั่วไป(Open House Event)
- 6) การจัดแสดงต่อสาธารณะแบบกลางแจ้ง(Street Stalls)
- 7) การแสดงนิทรรศการเชิงโต้ตอบ(Interactive Display)
- 8) การจัดแสดงในรูปแบบบนโต๊ะ(Table Scheme Display)
- 9) การแสดงนิทรรศการรูปตั้งอาคารแบบภาพผสมรวม(Elevation Montage)
- 10) การจัดช่วงเวลาสำหรับกระบวนการวางแผน(Process Planning Session)

การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่นักออกแบบชุมชนเมืองประเทศอังกฤษนั้นเป็นอย่างมาก ซึ่งรูปแบบการนำมาปรับปรุงใช้ตามความเหมาะสมกับลักษณะท้องถิ่นในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Community Action Planning (CAP)

การวางแผนเชิงปฏิบัติการโดยชุมชน (CAP) เป็นแนวทางการวางแผนและออกแบบที่เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการออกแบบ ดำเนินการตามแบบ รวมไปถึงการจัดการโครงการต่างๆ ของชุมชนเอง ลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นคือเป็นการวางแผนโดยการมีส่วนร่วมเป็นหลัก การวางแผนเชิงปฏิบัติการโดยชุมชนอาจจะครอบคลุมเนื้อหาที่กว้างขวางแต่กระบวนการวางแผนนั้นกลับเริ่มต้นที่โครงการเล็กๆ และค่อยๆ เพิ่มเติมไปที่ละเล็กละน้อยอย่างเป็นไปตามธรรมชาติ โดยส่งเสริมเทคโนโลยีที่ประหยัดและเหมาะสมพร้อมทั้งธุรกิจในชุมชนเอง การมีส่วนร่วมของผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องนับเป็นหัวใจของการวางแผนเชิงปฏิบัติการ แต่สำหรับการวางแผนเชิงปฏิบัติการโดยชุมชนนั้น ใจความใหญ่อยู่ที่การสร้างพันธมิตรระหว่างกลุ่ม ได้แก่ ระหว่างรัฐและองค์กรพัฒนา ระหว่างองค์กรรัฐที่แข่งขันกันเอง และระหว่างกลุ่มต่างๆ ในชุมชนที่กำลังแข่งขันกันอยู่ ที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อคนและองค์กรต่างๆ เชื่อว่าผลประโยชน์ของตนเองนั้น จะได้รับการสนองตอบที่ดีขึ้นจากการสร้างพันธมิตร มากกว่าเมื่อไม่มีพวกเขาเข้าร่วมอยู่ด้วย

กระบวนการวางแผนเชิงปฏิบัติการ มีขั้นตอนและเทคนิค 11 ประการ

- การสังเกตโดยตรง (direct observation) เพื่อให้ทีมวางแผนได้ประจักษ์ในสภาพต่างๆ ของสภาพแวดล้อมที่จะวางแผน
- การสัมภาษณ์และการถกเถียงแลกเปลี่ยนเฉพาะกลุ่ม (focus group discussion) ช่วยให้สามารถสร้างความคิดที่ตกผลึกในลักษณะเฉพาะตัวของชุมชน ซึ่งอาจไม่เห็นได้จากการสังเกตโดยตรง
- การวัดเชิงปริมาณ (measuring) เป็นการศึกษาเชิงปริมาณของสภาพต่างๆ ของสภาพแวดล้อม เช่น ความถี่ของคนเดินและยานพาหนะ ขนาดของแปลงที่ดิน ระยะทางของถนน เป็นต้น
- การสำรวจทรัพยากร งานสังสรรค์ชุมชน ตลอดจนคนและสถานที่ในท้องถิ่น ที่มีความสำคัญต่อโครงการข้อเสนอใดๆ ซึ่งก็คือการจัดทำทะเบียนนั่นเอง (surveying)
- การจัดลำดับความสำคัญของปฏิบัติการต่างๆ (prioritizing) นับเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องเป็นระยะๆ ซึ่งผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องจะต้องพิจารณาความจำเป็นของตนเอง และความเหมาะสมเป็นไปได้ของโครงการที่จะดำเนินการ
- การระดมสมอง (brainstorming) ใช้เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มต่างๆ ได้ศึกษาวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหาชุมชน
- การทำผังความสัมพันธ์ (diagramming) เพื่อแสดงข้อมูลเชิงระยะเวลาและเชิงประชากร ให้เข้าใจได้โดยภาพง่าย ๆ
- การจัดทำผังและหุ่นจำลอง (mapping and modeling) จะทำให้คนได้แสดงความรู้สึก สิ่งที่ได้รับรู้ ระบบเครือข่ายสังคม และเพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ตลอดจนเพื่อประเมินข้อเสนอต่างๆ สำหรับการปรับปรุง
- การเล่นเกมและบทบาทสมมติ ใช้สำหรับสร้างความตระหนักในกระบวนการวางแผน เพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่ซับซ้อน และเพื่อให้ผู้ร่วมมีความเข้าใจความต้องการของผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง
- การทำงานเป็นทีม ในทุกๆ ขั้นตอนของกระบวนการวางแผน จะช่วยสร้างความร่วมแรงร่วมใจกัน
- การเริ่มต้นกระบวนการ เริ่มที่การค้นหาปัญหาและโอกาสในการจัดประชุมปฏิบัติการ (workshop)

แนวทางการพัฒนานโยบายสาธารณะในการออกแบบชุมชนเมือง

เกณฑ์การพิจารณากระบวนการออกแบบชุมชนเมือง(ระหัตถ์ โรจนประดิษฐ์, 2554) ได้มุ่งเน้นภาคีรัฐบาลเป็นหลักเพื่อให้เข้าใจแนวทางของเจ้าหน้าที่ผู้กำกับดูแล(Controller) ที่เป็นปัจจัยสำคัญของกระบวนการออกแบบชุมชนเมือง การประสานงาน การเสนอบทบาทหน้าที่ของภาคีรัฐบาลนี้ เป็นส่วนช่วยให้ภาคการผลิต (Producer) และภาคการบริโภค (Consumer) สามารถปรับกรรมวิธีของตนให้เกิดความร่วมมือและเกิดประโยชน์สูงสุดของการออกแบบชุมชนเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพในที่สุด

นโยบาย(Policy) แนวทางการออกแบบชุมชนเมืองสามารถสร้างนโยบายชุมชน สามารถวางกรอบสำหรับการออกแบบเมืองได้โดยไม่จำเป็นต้องเข้าไปศึกษารายละเอียดอย่างมากมาย มีการวางรูปแบบสำหรับควบคุมการพัฒนานโยบายของสภาต้องสัมพันธ์กับพื้นที่หรือที่ตั้ง ให้การสนับสนุนในขั้นตอนการตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและเป็นไปตามนโยบาย

ประเภทของแนวทางการออกแบบชุมชนเมือง(Types of the Guidance) ในประเทศอังกฤษ ในระบบการออกแบบชุมชนเมือง ภาคีรัฐบาลสร้างแนวทาง 4 รูปแบบซึ่งมีความแตกต่างกัน คือ

- 1) สร้างแนวทางที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่เฉพาะ มีรูปแบบการออกแบบแยกออกได้เป็น 3 หัวข้อหลัก คือ รูปแบบการออกแบบ(สำหรับพื้นที่) การพัฒนาระยะสั้น(สำหรับที่ตั้ง) และแบบงานสำคัญ(สำหรับที่ตั้ง)
- 2) สร้างแนวทางที่สัมพันธ์กับหัวข้อเฉพาะโดยปกติเรียกว่า เกณฑ์การออกแบบ ครอบคลุมหัวข้อสำคัญของ ที่อยู่อาศัย ร้านค้า หรือการขยายบ้านเรือน เป็นต้น
- 3) สร้างแนวทางที่สัมพันธ์กับนโยบายเฉพาะด้าน ตัวอย่างคือ นโยบายการอนุรักษ์พื้นที่ ระเบียบขนส่ง น้ำตก ทางเดินเล่น และพื้นที่สีเขียว เป็นต้น
- 4) สร้างแนวทางที่สัมพันธ์กับพื้นที่ท้องถิ่นทั้งหมด แนวทางนี้เป็นหลักเกณฑ์โดยทั่วไปของการออกแบบชุมชนเมืองสำหรับเมืองหรือประเทศ

การออกแบบนี้มุ่งความสนใจไปที่หลักเกณฑ์แรกคือ แนวทางที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ แต่สามารถสัมพันธ์กับแนวทางอื่น ๆ ได้ด้วย

ความเชื่อมโยงระหว่าง “กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน” และ “Community Action Planning” กับ “การพัฒนานโยบายสาธารณะ”

ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ การศึกษาแนวคิดเหล่านี้จะนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการวิจัยได้ มุ่งเน้นที่การพัฒนาพื้นที่สีเขียวโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อที่จะสามารถนำผลการวิจัยและการศึกษา ไปใช้ปฏิบัติได้ในพื้นที่จริงและมีประสิทธิภาพสูงสุด ทางด้านการพัฒนาแนวนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน สร้างความน่าอยู่และพัฒนาคุณภาพชีวิต อีกทั้งยังลดความขัดแย้งของคนในชุมชนและสามารถก่อให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ กล่าวโดยสรุปย่อได้ว่า การวิจัย "ร่วมกัน" จะประสานความสัมพันธ์และก่อให้เกิดกิจกรรมการอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่นของตนอีกด้วย

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการวางผังภูมิทัศน์ชุมชน และพื้นที่สีเขียว

ความหมายของ การวางผังภูมิทัศน์ชุมชน และพื้นที่สีเขียว

การวางผัง หมายถึง การจัดทำแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมและมีเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจนเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาโดยอาจจัดเป็นโครงการพัฒนาเฉพาะพื้นที่และมีรายละเอียดเสนอเป็นโครงการใช้ในการของงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ได้

ภูมิทัศน์ชุมชน หมายถึง ภาพรวมของชุมชนเมืองหรือชุมชนชนบทที่มนุษย์รับรู้ด้วยสายตา (ชุมชนในระดับเทศบาลจัดได้ว่าเป็นชุมชนเมือง ส่วนชุมชนที่เล็กกว่าเทศบาลจัดว่าเป็นชุมชนชนบท ซึ่งได้แบ่งการปกครองออกเป็นสัดส่วนพื้นที่ตามความหนาแน่นของประชากร)

การวางผังภูมิทัศน์ชุมชน หมายถึง การจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาภูมิทัศน์ในชุมชนเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาชุมชน โดยจะต้องกำหนดจำนวน ขนาด และเป้าหมายของพื้นที่ที่ต้องการพัฒนาจัดทำเป็นแผนระยะต่างๆ พร้อมเสนอเป็นโครงการที่มีรายละเอียดใช้ในการของงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ได้

พื้นที่สีเขียว หมายถึง พื้นที่ซึ่งมีพืชพรรณเป็นองค์ประกอบหลัก โดยพื้นที่เหล่านั้นต้องได้รับการจัดการตามหลักวิชาวนวัฒนวิทยาและภูมิสถาปัตยกรรม ให้เกิดความร่มรื่นสวยงาม เพื่อประชาชนจะได้รับประโยชน์ทั้งโดยทางตรงเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และ/หรือโดยทางอ้อมเพื่อรักษาสภาพแวดล้อม พื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืนควรมีไม้ยืนต้นเป็นองค์ประกอบหลัก

แนวคิดของการนำภูมิทัศน์ชุมชนเมืองมาใช้ในการวางผัง

การให้ความสำคัญในการนำภูมิทัศน์ชุมชนเมืองมาใช้ในการวางผังเมืองในต่างประเทศมีวิวัฒนาการจนมาถึงยุค “เมืองน่าอยู่” ซึ่งเน้นความยั่งยืน เน้นการประหยัดพลังงานและการช่วยบรรเทาภาวะโลกร้อนด้วยการลด CO₂ จากยานยนต์และการใช้อาคาร นอกจากนี้ยังเป็นการเน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชากรที่อยู่ร่วมกันอย่างหลากหลาย รวมทั้งเป็นการช่วยแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมในใจกลางนครด้วยการฟื้นฟูเมือง

การปฏิบัติการด้านภูมิทัศน์ชุมชนเมืองเกี่ยวข้องกับ “คุณภาพของทัศนียภาพ” (Visual quality) โดยรวมของชุมชนเมืองในส่วนต่างๆ ของเมือง ทำการเน้นจุดดีและขจัดหรือปิดบังจุดเสียที่ไม่นำดูของเมือง และปรับปรุงองค์ประกอบภายนอกของเมืองให้มีหน้าที่ใช้สอยที่มีประสิทธิภาพ ปลอดภัย และสวยงาม ซึ่งเป็นการบูรณาการ งานผังเมือง งานสถาปัตยกรรม และงานวิศวกรรมที่เกี่ยวข้องหรือที่สัมพันธ์กับพื้นที่ภายนอกอาคารเข้าด้วยกัน เช่นการปรับปรุงภูมิทัศน์ถนน สิ่งประกอบถนนและภูมิทัศน์ (Street furniture) การออกแบบพื้นที่ตามจุดต่างๆ ของเมืองให้ได้ทั้งประโยชน์ใช้สอยและความสวยงาม และยังอาจใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้ด้วย การเน้นการเดินทางที่รวมเอาการค้าและนันทนาการเข้าด้วยกันทำให้เกิด “มรรควิถี” หรือถนนคนเดินซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลายอันเป็นผลสืบเนื่องในการฟื้นฟูเมืองขึ้นในของหลายประเทศในยุโรปเมื่อหลายทศวรรษก่อน (เดชา บุญค้ำ, 2551)

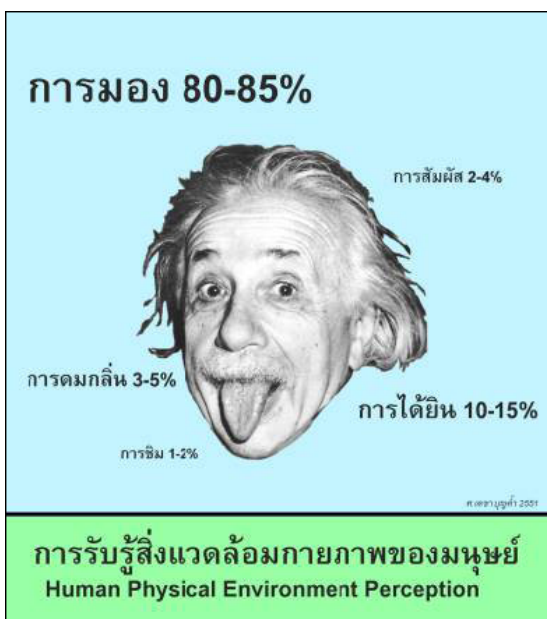
แนวคิดของการเพิ่มและจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง

คุณภาพทางทัศนียภาพของภูมิทัศน์ชุมชนเมือง ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาพของประชาชนในเขตชุมชนเมืองที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ ต้นไม้ สีเขียวของต้นไม้เป็นสิ่งที่ให้ความรู้สึกที่สบายตา ไม่ดูร้อนแรงหรือเศร้าซึม การมีพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง จึงทำให้บรรยากาศโดยทั่วไปดูร่มรื่น สวยงาม ลดความแข็งกระด้างของสิ่งก่อสร้างลดความตึงเครียดทางจิตใจ พื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมืองไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดต่างก็อำนวยความสะดวกนานาประการไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของเมือง ตลอดจนประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนเมือง

การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมืองเป็นวิธีการปรับปรุงสมดุลของสภาพแวดล้อมในเขตเมืองเนื่องจากพื้นที่สีเขียวก่อให้เกิดสุนทรียภาพและความร่มรื่นแก่เมือง ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและนันทนาการ และพื้นที่สีเขียวที่มีต้นไม้ยังช่วยปรับปรุงระบบนิเวศและบรรเทาปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเมืองได้ เนื่องจากต้นไม้ทำหน้าที่เหมือนปอดของเมือง ช่วยฟอกอากาศให้บริสุทธิ์ (ศุภยวีจัยปาไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547)

องค์ประกอบภูมิทัศน์ชุมชนเมือง

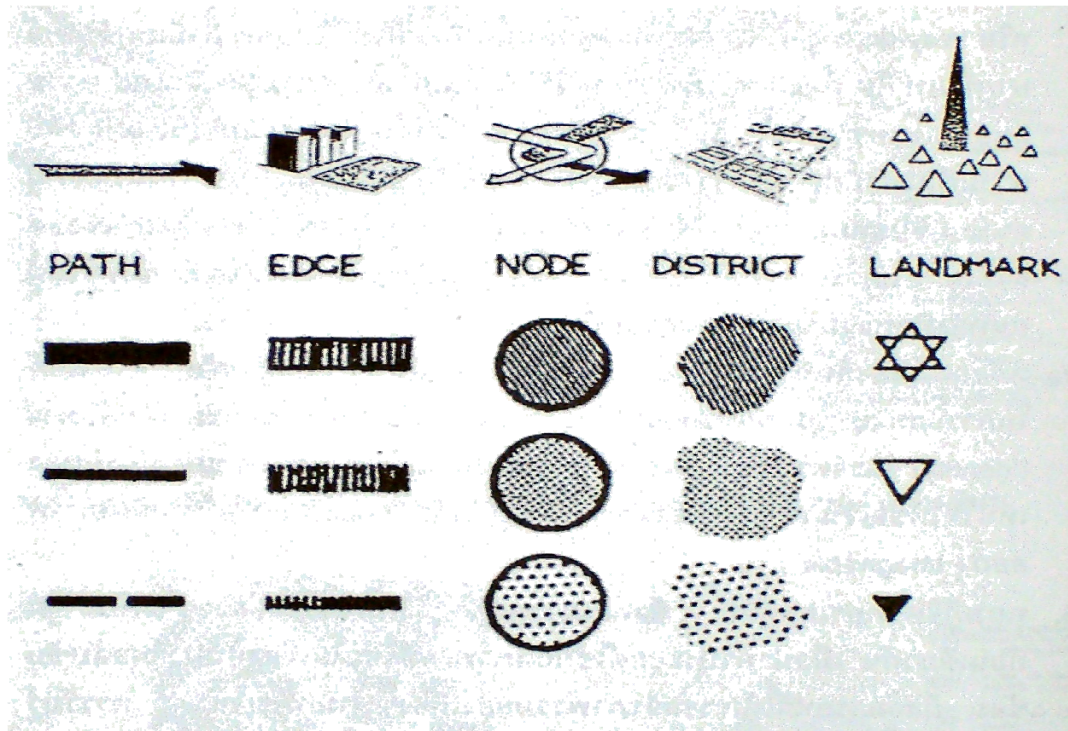
คำว่า “ภูมิทัศน์ชุมชนเมือง” ตรงกับคำภาษาอังกฤษใช้ว่า “Urban Landscape” หมายถึงภาพรวมของเมืองหรือส่วนของเมืองที่มนุษย์รับรู้ด้วยสายตา เนื่องจากมนุษย์รับรู้และสำนึกสิ่งแวดล้อมทางกายด้วยทวารทั้ง 5 คือ ด้วย ตา หู จมูก ลิ้นและสัมผัส ตรงกับอายตนะในพุทธศาสนา (มี ใจ เพิ่มเป็น 6) ในเชิงวิทยาศาสตร์มนุษย์รับรู้สิ่งแวดล้อมด้วยสายตาไม่ น้อยกว่าร้อยละ 80 มากน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งที่จัดจ้อถัดมาได้แก่ หูและ จมูก ส่วนสัมผัสและลิ้นที่มีส่วนน้อย ดังนั้น สิ่งแวดล้อมกายภาพที่ปรากฏแก่สายตาจึงมีความสำคัญมากที่สุดในการรับรู้และสร้างสำนึกหรืออารมณ์แก่มนุษย์ทั้งทางบวกและทางลบ เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าสภาพสิ่งแวดล้อมที่มีความสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมืองสามารถสร้างความปิติยินดี และสร้างความประทับใจแก่ทั้งผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือนได้มาก ในทำนองเดียวกัน สิ่งแวดล้อมของเมืองที่สกปรก น่าเกลียด ไร้ระเบียบมักให้สำนึกและอารมณ์ในด้านตรงกันข้าม(เดชา บุญค้ำ, 2551)

รูปที่ 1 การรับรู้สิ่งแวดล้อมกายภาพของมนุษย์
ที่มา : เดชา บุญค้ำ, 2551

องค์ประกอบจินตภาพของเมือง

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดองค์ประกอบภูมิทัศน์ชุมชนเมืองจากทฤษฎี “จินตภาพของเมือง” (The Image of the city) เมื่อ พ.ศ.2503 ของศาสตราจารย์เควิน ลินช์ มีแนวคิดว่าคุณภาพในความประทับใจของเมือง เกิดจากความเข้มขององค์ประกอบจินตภาพของเมือง ที่ผู้คนได้รับรู้ทางสายตาเมื่อได้มาอยู่อาศัยมาเยือนหรือที่ได้ผ่านเมืองนั้นๆ โดยได้แบ่งจินตภาพของเมืองซึ่งเป็นนามธรรมออกมาเป็นองค์ประกอบทางกายภาพ 5 องค์ประกอบตามลำดับของผลกระทบที่มีต่อการรับรู้ทางสายตาของมนุษย์โดยเมื่อผู้มองได้แลเห็นสิ่งต่างๆ ก็จะรับรู้ แปลความหมายตามภูมิหลังของตนแล้วจึงบันทึกเป็น “แผนที่ในใจ” (mental map) ไว้ในสมอง ซึ่งหากองค์ประกอบต่างๆ ที่รับเข้าสู่สายตามี “ความชัดเจน” และยิ่งองค์ประกอบนั้นมีความสวยงามแผนที่ในใจก็จะประทับอยู่ได้นาน บางครั้งก็ชั่วชีวิต เมืองบางเมืองที่ขาดความชัดเจนไม่มี “เอกลักษณ์” แผนที่ในใจก็จะไม่เกิดหรือเกิดก็เลือนหายโดยเร็ว องค์ประกอบจินตภาพทั้ง 5 ของเมืองได้แก่

รูปที่ 2 องค์ประกอบที่ช่วยจดจำสภาพแวดล้อมของเมือง 5 ประการของ เควิน ลินช์
ที่มา: Kevin Lynch, 1960

1) **เส้นทาง (Paths)** หมายถึงเส้นทางทุกประเภทที่มนุษย์ใช้เพื่อเคลื่อนตัวเองผ่านไป ได้แก่ทางหลวง ถนน แม่น้ำ ทางรถไฟ บาทวิถี ทางจักรยาน ฯลฯ ลินซ์อธิบายว่าการเคลื่อนไปตามเส้นทางเปิดโอกาสให้ผู้มองได้รับรู้สิ่งต่างๆ มากที่สุด

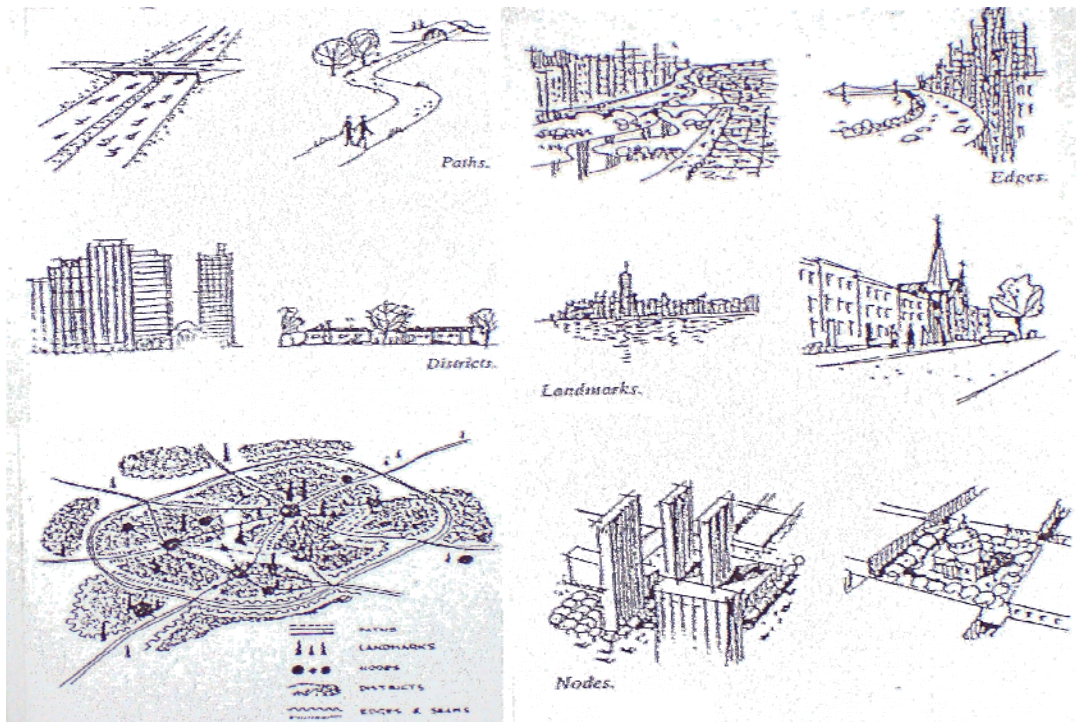
2) **ขอบ (Edges)** หมายถึงรอยต่อของสองสิ่งที่ทำให้เรามองเห็นวัตถุได้ เช่นแผ่นกระดาษบนโต๊ะ ถ้าไม่มีขอบเลยผู้มองย่อมรับรู้และแปลความหมายไม่ได้ ตัวอย่างสำหรับเมืองได้แก่เส้นขอบฟ้า เส้นขอบแม่น้ำกับกลุ่มอาคารบนฝั่ง ชายฝั่งน้ำ เช่นขอบชายฝั่ง ขอบสนามและขอบกลุ่มหมู่ไม้ที่ไกลออกไป

3) **จุดกระจุดตัว (Nodes)** หมายถึงจุดหรือบริเวณที่มีกิจกรรมหรือสิ่งปลูกสร้างกระจุกตัวกันอยู่แตกต่างจากส่วนอื่นๆ ของเส้นทางที่ผู้มองเคลื่อนตัวไป เช่นการนั่งรถไปตามถนนที่มีอาคารบ้านเรือนแบบต่างๆ ไป เมื่อผ่านสี่แยกหรือวงเวียนที่มีอาคารพิเศษกระจุกตัวอยู่หรืออาจเป็นอนุสาวรีย์ เมื่อผู้มองเห็นก็จะรับรู้ แปลความหมายแล้วบันทึกเป็นแผนที่ในใจ

4) **ย่าน (Districts)** หมายถึงกิจกรรมหรือสิ่งปลูกสร้างที่มี “เนื้อเมือง” (urban fabrics) คล้ายคลึงกันที่ใหญ่พอจนอ่านออกว่าเป็นย่านอะไร เช่นย่านพักอาศัย ย่านธุรกิจ ย่านอุตสาหกรรม ย่านราชการย่านชุมชนแออัด ฯลฯ ย่านเหล่านี้จะมีลักษณะตัวบ่งชี้เฉพาะที่ทำให้ผู้มองรับรู้และแปลความหมายได้

5) **ภูมิลักษณะ หรือ จุดหมายตา (Landmarks)** หมายถึงสิ่งกายภาพที่มีลักษณะเฉพาะที่เด่นชัดสามารถมองเห็น-รับรู้-และแปลความหมายได้ง่ายที่มนุษย์ใช้อ้างอิง เอยถึงหรือใช้เป็นจุดหมายตาในการเดินทาง ลินซ์แบ่งจุดหมายตาเป็น 2 กลุ่มคือ *จุดหมายตาระยะไกล* เช่นภูเขา ตึกระฟ้าที่มองเห็นได้แต่ไกล และ *จุดหมายตาระยะใกล้* หรือ *จุดหมายตาเฉพาะถิ่น* (local landmarks) เช่นชอยที่หัวมุมมี “ร้านเซเว่น” หรือคอนโดชั้น 5 ที่มีประตู “สีเหลืองลูกบิดแดง” เป็นต้น ในบริบทของภูมิทัศน์ชุมชนเมือง *จุดหมายตาระยะไกล* มีความสำคัญมากกว่า

สำหรับหลักการในการพิจารณาองค์ประกอบของจินตภาพ ทั้ง 5 ประเภทนั้น ศาสตราจารย์กัทร กุลชล (กัทร 2545 : 211) อ้างถึงลินซ์ได้แนะนำให้พิจารณาว่า แต่ละองค์ประกอบนั้นมีความชัดเจนส่งเสริมซึ่งกันและกัน หรือขัดแย้งกันบ้างหรือไม่ เมืองใดที่มีองค์ประกอบทั้ง 5 ประเภท ครบถ้วนชัดเจนเมืองนั้นก็อ่านเข้าใจได้ง่าย (legible) สามารถวาดจินตภาพออก ในทำนองกลับกัน เมืองใดที่ขาดเอกลักษณ์ ดูสับสน มีโครงสร้างของเมืองที่ดูคลุมเครือ ก็จะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติมองค์ประกอบที่ดีอยู่คุณภาพ หรือขาดตกบกพร่อง ไม่สมบูรณ์ ให้มีความสมบูรณ์ กลายเป็นเมืองที่มีโครงสร้างชัดเจน (Clarity of Structure) และมี เอกลักษณ์ที่แจ่มชัด (Vividness of Identity)

รูปที่ 3 โครงสร้างทางรูปทรงของเมือง 5 ประการสำหรับการสำรวจด้วยตาเปล่า
ที่มา : Paul D.Spreiregen, 1965

ลินซ์ใช้เมืองบอสตันที่ค่อนข้างมีองค์ประกอบจินตภาพที่พอดูได้ว่าชัดเจนกว่าเมืองนิวยอร์กที่ขึ้นชื่อว่าหลงง่าย ซ้ำซากและขาดเอกลักษณ์มาใช้เป็นกรณีศึกษา โดยลินซ์ใช้ที่มิวึจียออกสู่ตัวอย่างโดยขอให้ประชาชนผู้อาศัยและผู้มาเยือนเขียนแผนที่ส่วนของเมืองที่วิจยตามที่นึกภาพในใจได้ พร้อมทั้งข้อคิดเห็น แล้วนำแผนที่ที่เขียนโดยกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายของทั้งสองเมืองมาวิเคราะห์และทับซ้อนกันได้เป็น “แผนที่จินตภาพของเมือง” ที่แสดงได้ว่าส่วนเมืองส่วนใดของเมือง “มีจินตภาพคลุมเครือไม่ชัดเจน” ส่วนใดที่เด่นชัดดีอยู่แล้ว ทำให้นักผังเมืองและรัฐบาลท้องถิ่นตัดสินใจในการจัดงบประมาณปรับปรุงเมืองได้แม่นยำขึ้นแนวคิดและแนวทางของลินซ์นี้ได้แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับในงานผังเมืองและภูมิสถาปัตยกรรม ปัจจุบัน ยังคงมีการใช้งานของลินซ์มาเป็นหลักสำหรับการปรับปรุงเมืองอยู่บ้าง (เดชา บุญค้ำ, 2551)

องค์ประกอบหลักในพื้นที่สีเขียว

จากข้อมูลคู่มือการเพิ่มและจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน(ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, 2547) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พรรณไม้ที่เป็นองค์ประกอบหลักของพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมืองควรเป็นพรรณไม้ยืนต้น เนื่องจากไม้ยืนต้นมีอายุที่ยืนนาน มีคุณค่าทางจิตใจสูง และเสริมคุณค่าทางด้านสิ่งแวดล้อมได้ดีกว่าไม้พุ่มหรือไม้ล้มลุก ซึ่งข้อพิจารณาในการเลือกพรรณไม้ยืนต้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ อาทิ ความพึงพอใจของเจ้าของ วัตถุประสงค์ของการปลูก ความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการพัฒนาและบำรุงรักษาหลักทั่วไปในการคัดเลือกชนิดพรรณไม้ ควรคำนึงถึงนิเวศวิทยาของพรรณไม้โดยเน้นการคัดเลือกพรรณไม้ถิ่นเดิม อย่างไรก็ตาม เนื่องจากระบบนิเวศระหว่างเขตชุมชนเมืองในประเทศไทยมีความแตกต่างกันไม่มากนักในพื้นที่ทั่วทุกภาคของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีการจัดการและดูแลรักษาอย่างประณีต ข้อจำกัดเรื่องนิเวศวิทยาของพรรณไม้จึงมีไม่มากนัก การพิจารณาคัดเลือกพรรณไม้จึงควรเน้นไปที่บทบาทหน้าที่และความหลากหลายของพืชพรรณ อายุ และขนาด มากกว่าถิ่นกำเนิดเดิม โดยอาจพิจารณาตามหมวดหมู่ ได้ 8 กลุ่มพรรณไม้ ดังนี้

- 1) พรรณไม้ให้ร่ม
- 2) พรรณไม้ให้ดอก
- 3) พรรณไม้ในสวนสาธารณะ
- 4) พรรณไม้ตามริมถนนและเกาะกลางถนน
- 5) พรรณไม้ตามริมทางเท้า
- 6) พรรณไม้ตามริมน้ำ
- 7) พรรณไม้ตามศูนย์การค้า อาคารพาณิชย์ และย่านธุรกิจ
- 8) พรรณไม้บริเวณลานจอดรถยนต์

การเพิ่มและจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง

การวางแผนพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง ได้กำหนดแนวทางไว้เป็น 2 ส่วน คือ 1) แนวทางในการเพิ่มพื้นที่สีเขียว และ 2) แนวทางในการจัดการหรือบำรุงรักษาพื้นที่สีเขียวที่มีอยู่เดิม

1) แนวทางในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง

ในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้แก่พื้นที่ในเขตชุมชนเมืองนั้น ก่อนอื่นเทศบาลจะต้องจัดหาให้ได้มาซึ่งพื้นที่ว่างในเขตเมืองเสียก่อน ซึ่งพื้นที่ว่างหรือพื้นที่ที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมืองแบ่งได้ 7 ประเภท คือ

- **พื้นที่ว่างเว้นตามกฎหมาย** พื้นที่เหล่านี้เป็นพื้นที่สาธารณะ ที่ถูกบังคับให้มีการว่างเว้นไว้ตามกฎหมาย เช่น กฎหมายผังเมือง และกฎหมายควบคุมอาคาร อันได้แก่ พื้นที่ทางเท้า พื้นที่เขตลอยร่น พื้นที่ว่างที่กำหนดตามกฎหมายควบคุมอาคาร และพื้นที่ที่เป็นที่หน่วงน้ำของเมือง เป็นต้น พื้นที่เหล่านี้หากถูกทิ้งไว้ จะกลายเป็นที่รกร้างว่างเปล่า ที่ทิ้งขยะส่ง กลิ่นเหม็น และเกิดทัศนอุจาด ซึ่งจะทำลายความสวยงามของเมือง
- **พื้นที่สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ** ได้แก่ พื้นที่เขตทางหลวง เขตทางรถไฟ เขตท่าเรือ เขตท่าอากาศยาน พื้นที่ใต้สายส่งไฟฟ้าแรงสูง ฯลฯ
- **พื้นที่ส่วนราชการ** ได้แก่ พื้นที่ในเขตทหาร สถานที่ราชการ ฯลฯ

- **พื้นที่ในสถาบันการศึกษา** ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัยมหาวิทยาลัย ฯลฯ
- **พื้นที่ศาสนสถาน ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม** ได้แก่ พื้นที่ในเขตวัด โบสถ์ สุเหร่า กำแพงเมือง ประสาท อุทยานประวัติศาสตร์ คูเมือง ฯลฯ
- **พื้นที่สาธารณะของแผ่นดิน** ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ชายหาด ภูเขา เนินเขา ป่าไม้ ฯลฯ

- **พื้นที่รกร้าง** ได้แก่ พื้นที่ที่ถูกปล่อยทิ้งร้าง ไม่มีการใช้ประโยชน์

นอกจากนั้น เทศบาลควรขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ และเอกชนที่มีพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ เช่น หน่วยงานทหาร โรงเรียน โรงพยาบาล วัด โรงงานอุตสาหกรรม ห้างสรรพสินค้า และสถานประกอบการ ในการปลูกต้นไม้และพัฒนาพื้นที่สีเขียวในบริเวณพื้นที่ว่าง รวมทั้งสนับสนุนให้เอกชนปลูกต้นไม้ในพื้นที่ว่าง โดยอาจจัดในรูปของโครงการประกวดต้นไม้ หรือพื้นที่สีเขียวแนวทางปฏิบัติในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมืองอย่างเป็นรูปธรรม สามารถลำดับขั้นตอนได้ดังต่อไปนี้

2.1) การสำรวจการใช้ประโยชน์พื้นที่ในเขตชุมชนเมือง และการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืน

สำรวจการใช้ประโยชน์พื้นที่ในเขตชุมชนเมือง เพื่อจัดทำฐานข้อมูล โดยอาจจำแนกรูปแบบพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง ได้ 5 แบบ คือ

- **พื้นที่ธรรมชาติ** หมายถึง พื้นที่ธรรมชาติที่มีอยู่ดั้งเดิม ได้แก่ พื้นที่แหล่งน้ำ ลำธาร คูคลอง ทะเลสาบ พุ้ บึง ชายหาด เนินเขา ภูเขา และป่าไม้ พื้นที่ธรรมชาติเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ที่อยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ หรือชุมชน เป็นพื้นที่ที่ต้องได้รับการดูแลรักษาเพื่อพิทักษ์ไว้ให้คงสภาพสมบูรณ์ไม่นำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศสูงมาก

- **พื้นที่สีเขียวเพื่อบริการ** หมายถึง พื้นที่สีเขียวที่ประชาชนสามารถเข้าไปใช้บริการเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ออกกำลังกาย ศึกษาทางธรรมชาติวิทยา และเสริมสร้างทัศนียภาพที่สวยงามให้กับเมือง ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ที่อยู่ภายใต้การดูแลของชุมชน ได้แก่ สวนสาธารณะ สนามกีฬากลางแจ้ง สนามเด็กเล่นลานเมือง สวนสัตว์ สวนพฤกษศาสตร์ สวนรุกขชาติ ฯลฯ ซึ่งประชาชนสามารถเข้าไปใช้บริการได้

- **พื้นที่สีเขียวเพื่อสิ่งแวดล้อม** หมายถึง พื้นที่สีเขียวที่ช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชน เช่น การเพิ่มก๊าซออกซิเจน หรือการลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และอุณหภูมิความร้อนในเมือง ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ของเอกชน แม้ประชาชนจะไม่สามารถเข้าไปใช้บริการได้โดยตรง แต่มีคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมต่อชุมชนโดยรวม ได้แก่ พื้นที่สวนไม้ผล สวนป่า สวนในบ้าน พื้นที่สีเขียวของสถานประกอบการ และหน่วยงานราชการ

- **พื้นที่สีเขียวริมเส้นทางสัญจร** หมายถึง พื้นที่สีเขียวที่อยู่ตามแนวเส้นทางสัญจรสาธารณะ ซึ่งมีบทบาททั้งการเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดสุนทรียภาพแก่เมืองรวมทั้งการให้บริการด้านการพักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ พื้นที่แนวถนน เกาะกลางถนน ทางเดิน แนวถอยร่น ริมแม่น้ำ และริมทางรถไฟ

- **พื้นที่สีเขียวเพื่อเศรษฐกิจชุมชน** หมายถึง พื้นที่สีเขียวในพื้นที่ว่างของเอกชนหรือส่วนราชการ มีการใช้พื้นที่โดยการตกแต่งเสริมทัศนียภาพ เพื่อสร้างบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่ดีแก่ผู้เข้าใช้บริการ เป็นการเสริมคุณค่าด้านการใช้พื้นที่ เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ได้แก่ พื้นที่ว่างภายนอกอาคารพาณิชย์ ห้างสรรพสินค้า หมู่บ้านจัดสรร

สำหรับพื้นที่เกษตรกรรมต่างๆ เช่น ไร่ สวนผัก นาข้าว และนาหญ้านั้น ถือว่าเป็น พื้นที่สีเขียวที่จำเป็นต้องอนุรักษ์เพื่อเป็นแหล่งอาหารให้แก่ชุมชน แต่จะไม่นับรวมเป็นพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง เนื่องจากพื้นที่เกษตรกรรมดังกล่าว มักมีการประกอบกิจกรรมระยะสั้น ง่ายต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน ความเป็นสีเขียวจึงไม่ได้คงอยู่อย่างยั่งยืนถาวร(ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547)

การจัดทำฐานข้อมูลดังกล่าวเป็นการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่สีเขียว เพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานระยะยาว

1.2) การจัดหาพื้นที่ว่างเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียว

จากฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินในข้อ 1) เทศบาลจะต้องจัดหาที่ว่างที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพิ่มเติม โดยพิจารณาจากการกระจายของพื้นที่สีเขียวที่มีอยู่เดิม การกระจายของประชากร และความต้องการพื้นที่สีเขียวในชุมชน โดยในเบื้องต้น ควรมุ่งเน้นไปที่พื้นที่ว่าง พื้นที่สองข้างเส้นทางคมนาคมทั้งทางบก และทางน้ำ ทางเท้า ชายฝั่ง พื้นที่รองรับน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วมการให้ได้มาซึ่งที่ดินที่จะนำมาใช้ในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวขึ้น มีได้หลายวิธีการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะความเป็นเจ้าของพื้นที่อันได้แก่

- การขอใช้ที่ดินจากหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ศาสนสถานและที่เอกชน
- การขอรับบริจาคที่ดิน
- การทำสัญญาเช่าระยะยาว
- การทำสัญญาแลกเปลี่ยนที่ดิน
- การออกพระราชบัญญัติเวนคืนที่ดิน
- การซื้อที่ดิน

นอกจากพื้นที่ว่างต่างๆ ดังกล่าวแล้ว เทศบาลอาจสนับสนุนให้เอกชนจัดทำพื้นที่สีเขียวในรูปของสวนบนดาดฟ้า ระเบียง ริมหน้าต่าง ซึ่งเป็นกรเสริมทัศนียภาพของเมืองให้สวยงาม ดังเช่นโครงการหน้าบ้านน่ามองของกรุงเทพมหานคร

1.3) การออกเทศบัญญัติเพื่อให้มีการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ว่าง

เทศบาลสามารถออกเทศบัญญัติ เรื่อง “ที่ว่าง” ตามกฎหมายควบคุมอาคารโดยอาศัยอำนาจตาม มาตรา 8 (7) และมาตรา 9 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ประกอบกับมาตรา 60 (2) แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ซึ่งกระบวนกรออกเทศบัญญัติ เป็นไปตามส่วนที่ 4 (มาตรา 60 ถึงมาตรา 64) แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ซึ่งเป็นกระบวนกรเกี่ยวกับการออกเทศบัญญัติงบประมาณประจำปี โดยมีเนื้อหาที่สำคัญซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มพื้นที่สีเขียว คือ ให้เพิ่มเติมนิยามคำว่า “ที่ว่าง” ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร โดยกำหนดว่า “.....ให้จัดพื้นที่สีเขียวไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่ว่างทั้งหมด และต้องปลูกไม้ยืนต้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่สีเขียวทั้งหมด” ทั้งนี้ เทศบาลจะต้องมีการตรวจสอบ และบังคับใช้อย่างจริงจัง และไม่ควรมีการอนุญาตให้นำพื้นที่สีเขียวไปใช้เพื่อกิจการอื่นใดทั้งสิ้น

1.4) การจัดเตรียมงบประมาณเพื่อการพัฒนาพื้นที่สีเขียว

เทศบาลจะต้องจัดเตรียมงบประมาณประจำปีเพื่อการพัฒนาพื้นที่สีเขียวจากเงินรายได้ของท้องถิ่น ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 67 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 นอกจากนี้เทศบาลยังอาจจัดทำโครงการพัฒนาพื้นที่สีเขียว เช่น โครงการจัดสร้างสวนพฤกษศาสตร์ โครงการจัดสร้างสวนรุกขชาติ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ และของบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ อันได้แก่ รัฐบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานเงินทุนส่งเสริมกิจการเทศบาล กระทรวงมหาดไทย กรมทางหลวง การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย มูลนิธิต่างๆ เช่นมูลนิธิโครงการราชพฤกษ์ มูลนิธิโตโยต้า เอกชน เจ้าของสถานประกอบการ ห้างสรรพสินค้า เงินบริจาค ค่าธรรมเนียมการใช้บริการสวนสาธารณะ สวนสุขภาพ และลานกีฬา

นอกจากนี้เทศบาลยังอาจขอการสนับสนุนในรูปของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ จากหน่วยงานอื่นๆ อาทิ

- กรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
- กรมชลประทาน สนับสนุนการปรับปรุงแหล่งน้ำ
- กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี สนับสนุนการปรับปรุงร่องน้ำ
- สำนักงานสวนสาธารณะ กรุงเทพมหานคร สนับสนุนการฝึกอบรมเรื่อง การปลูกและตกแต่งต้นไม้
- สถาบันการศึกษา สนับสนุนงานทางด้านวิชาการ

1.5) รูปแบบการพัฒนาพื้นที่สีเขียว

เทศบาลควรให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็น เพื่อกำหนดรูปแบบของพื้นที่สีเขียวที่ชุมชนต้องการ เช่น สวนหย่อม สวนสุขภาพ สนามกีฬา สนามเด็กเล่น สวนริมน้ำ สวนพฤกษศาสตร์ และ สวนรุกขชาติ เป็นต้น ทั้งนี้เทศบาลจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ในการออกแบบ ตกแต่ง ปลูก และบำรุงรักษาพื้นที่สีเขียวให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ในกรณีที่เทศบาลไม่มีบุคลากรที่มีความชำนาญ ควรจ้างที่ปรึกษาหรือส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการฝึกอบรมตามหน่วยงานต่างๆ พื้นที่สีเขียวที่สามารถดำเนินการได้ทันที ได้แก่ การปลูกต้นไม้ตามริมถนนหนทาง บาดวิถี และเกาะกลางถนนทุกเส้นทางในเขตเทศบาล สำหรับพื้นที่ในรูปของสวนหย่อมขนาดเล็กนั้น เทศบาลสามารถดำเนินการในบริเวณพื้นที่ว่างของเทศบาลหรืออาจขอใช้พื้นที่ว่างบางส่วนของหน่วยงานราชการ ศาสนสถาน หรือสถานศึกษาโดยเทศบาลเข้าไปช่วยดำเนินการในการพัฒนาให้เป็นพื้นที่สีเขียว และให้ประชาชนเข้าไปใช้บริการได้อย่างไรก็ตาม เทศบาลควรมีการจัดเตรียมพื้นที่เพื่อพัฒนาพื้นที่สีเขียวในรูปแบบของสวนพฤกษศาสตร์ หรือสวนรุกขชาติ ซึ่งจัดเป็นพื้นที่สีเขียวที่ให้ประโยชน์ทั้งด้านนันทนาการ การศึกษา และสิ่งแวดล้อมด้วย

2) แนวทางการบำรุงรักษาพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง

พื้นที่สีเขียวที่จัดสร้างขึ้นใหม่ และพื้นที่สีเขียวที่มีอยู่เดิมจำเป็นต้องมีมาตรการในการบำรุงรักษาพื้นที่สีเขียวเหล่านั้นให้คงอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป ซึ่งแนวปฏิบัติดังกล่าวจำเป็นต้องใช้มาตรการในการกำกับและควบคุม ควบคู่กับมาตรการทางสังคม ดังนี้

2.1) การใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ได้ให้อำนาจเทศบาลในการดูแลรักษาต้นไม้ในเขตเทศบาล ซึ่งเทศบาลควรดำเนินการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวอย่างจริงจัง ดังนี้

- **มาตรา 8** ได้กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือที่ดินต้องดูแลรักษาต้นไม้ให้มีให้กรูกร้างหรือเหี่ยวแห้ง ไม่ว่าจะเป็ต้นไม้มที่ปลูกหรือขึ้นเองตามธรรมชาติ ผู้ฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกินสองพันบาท
- **มาตรา 26** ห้ามการทิ้งสิ่งปฏิกูล มูลฝอย หรือ กองกรวด หิน ดินทราย หรือสิ่งอื่นใดในบริเวณที่ปลูกหญ้าหรือต้นไม้ซึ่งเทศบาลเป็นเจ้าของ ผู้ฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกินสองพันบาท
- **มาตรา 27** ห้ามการโค่น ตัด เด็ด หรือกระทำด้วยประการใดๆ อันก่อให้เกิดความเสียหายหรือน่าจะเป็นอันตรายแก่ต้นไม้ ใบ ดอก ผล หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของต้นไม้ที่ปลูกไว้ในที่สาธารณะ เว้นแต่จะได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงาน หรือได้รับอนุญาตเป็นหนังสือให้ตัดหรือโค่นจากนายกเทศมนตรี ผู้ฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

2.2) การจัดทำโครงการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักต่อความสำคัญของพื้นที่สีเขียว

การพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมืองให้คงอยู่อย่างยั่งยืนนั้น การใช้มาตรการบังคับและควบคุมเพียงลำพังไม่อาจทำให้การพัฒนาพื้นที่สีเขียวเป็นไปอย่างยั่งยืน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกสร้างจิตสำนึกและความตระหนักถึงคุณค่าของพื้นที่สีเขียวแก่ประชาชนในชุมชนเพื่อให้ทุกคนร่วมแรงร่วมใจในการพิทักษ์รักษาพื้นที่สีเขียวไว้ ซึ่งเทศบาลอาจจัดทำเป็นโครงการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักต่อพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง อันประกอบด้วย

- **การประชาสัมพันธ์** เทศบาลควรจัดทำการประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง โดยอาจจัดทำในรูปของ โปสเตอร์ คำขวัญ นิทรรศการ เอกสารแผ่นพับ หนังสือพิมพ์และรายการวิทยุ
- **การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สีเขียว** เทศบาลควรจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าของพื้นที่สีเขียว เช่น กิจกรรมเดินแรลลี่ กิจกรรมดูนก กิจกรรมดูต้นไม้และกิจกรรมปลูกต้นไม้ เป็นต้น
- **การจัดโครงการประกวดต่างๆ** เทศบาลอาจส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเกิดความกระตือรือร้นในการพัฒนาพื้นที่สีเขียว โดยการจัดโครงการประกวดต่างๆ เช่น การประกวดสวนสาธารณะในหมู่บ้านจัดสรรการประกวดจัดสวนหย่อมหน้าบ้าน การประกวดจัดสวนบนดาดฟ้า การประกวดสวนในอาคาร การประกวดถนนสีเขียวที่สวยงาม การประกวดพื้นที่สีเขียวในสถานศึกษา การประกวดต้นไม้ขนาดใหญ่ เป็นต้น

▪ **การยกย่องผู้ที่สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่สีเขียว** ผู้ที่มีส่วนในการสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่สีเขียวไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนในรูปของที่ดินหรือเงินบริจาค การจัดทำพื้นที่สีเขียว หรือในรูปแบบอื่นๆ สมควรได้รับการยกย่อง โดยอาจทำในรูปของ การติดป้าย การมอบโล่ การมอบประกาศนียบัตร หรือ การประกาศเกียรติคุณในเวลาและสถานที่อันสมควร

▪ **การจัดการฝึกอบรม สัมมนา หรือดูงาน** เทศบาลควรสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน ครู อาจารย์ ผู้นำเยาวชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่สีเขียวมีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรม สัมมนา หรือดูงาน เพื่อเป็นการแสวงหา แลกเปลี่ยน และถ่ายทอดความรู้

▪ **การให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม** เทศบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และกำหนดแนวทางในการปฏิบัติต่อพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนของตน อาจโดยการให้ประชาชนได้มีโอกาสเสนอความคิดเห็น หรือร่วมเป็นกรรมการบริหาร

2.3) การใช้มาตรการส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในพื้นที่เอกชน

นอกจากวิธีการต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว เทศบาลอาจดำเนินการโดยการใช้นโยบายทางเศรษฐศาสตร์เพื่อ “เพิ่มแรงจูงใจ” หรือ “ลดแรงจูงใจ” ในรูปของตัวเงินเมื่อมีการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อประโยชน์ของสังคม ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง ดังต่อไปนี้

▪ **มาตรการที่เพิ่มแรงจูงใจ** ด้วยการให้ผลประโยชน์ตอบแทนในรูปของการลดหย่อนได้แก่ เครื่องมือทางภาษี (การลดหย่อน/การยกเว้น) เครื่องมือทางการเงิน (เงินอุดหนุน) และค่าธรรมเนียม

▪ **มาตรการที่ลดแรงจูงใจ** เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำในเรื่องที่อาจส่งผลกระทบต่อส่วนรวม โดยใช้หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย เช่น ภาษีสิ่งแวดล้อม และค่าธรรมเนียมมลพิษอย่างไรก็ตาม การใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ทางด้านภาษี อาจเกี่ยวข้องกับการแก้ไขกฎหมายซึ่งอยู่นอกเหนืออำนาจของเทศบาล แต่เทศบาลอาจดำเนินการได้ภายใต้กรอบเทศบัญญัติ โดยการจัดเก็บ/ลดหย่อนในรูปของค่าธรรมเนียม หรือการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชน ซึ่งแหล่งที่มาของกองทุนอาจมาจากเงินรายได้ของท้องถิ่น หรือการบริจาคของภาคเอกชน ทั้งนี้จะต้องมีการติดตามประเมินผล และการบังคับตามเงื่อนไขในกรณีที่เจ้าของที่ดินไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข

2.4) การประเมินผลการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง

การติดตามและประเมินผลเป็นขั้นตอนหนึ่งของโครงการพัฒนาต่างๆ รวมทั้งการพัฒนาพื้นที่สีเขียวก็ควรมีการติดตามประเมินผลด้วยเช่นกัน เพื่อติดตามประเมินผลว่าการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือไม่ หรือมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร เพื่อที่จะได้ดำเนินการแก้ไขต่อไป โดยปกติการติดตามและประเมินผล เป็นภาระหน้าที่โดยตรงของผู้ดำเนินการ และควรจะทำอย่าง ต่อเนื่อง โดยจะต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อใช้ในการประเมินผล การติดตามและประเมินผล การพัฒนาพื้นที่สีเขียว มีดังต่อไปนี้

- **ตัวชี้วัดด้านกายภาพ** ได้แก่ จำนวนและขนาดของพื้นที่สีเขียวที่เพิ่มขึ้น
- **ตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อม** ได้แก่ คุณภาพอากาศ อุณหภูมิ ปริมาณฝุ่นละออง ฯลฯ
- **ตัวชี้วัดด้านสังคม** ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้ใช้ประโยชน์ ความคิดเห็นต่อการให้บริการ และการจัดการ ฯลฯ

ข้อมูลต่างๆ ที่ได้นี้สามารถนำมาใช้ในการวางแผนและปรับปรุงกลยุทธ์ในการพัฒนาและการให้บริการของพื้นที่สีเขียวต่อไปในอนาคต

2.3 กระบวนการออกแบบชุมชนเมืองเพื่อการวางผังโครงการ

กระบวนการเป็นเมือง

กระบวนการออกแบบชุมชนเมืองนั้นมีรายละเอียดมาก และแต่ละหน่วยงานทางการศึกษาก็จะเน้นหลักการตามที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมของตน แนวทางของของศูนย์ร่วมเพื่อการออกแบบชุมชนเมือง มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดบรูกส์ ประเทศอังกฤษ ในการศึกษาหาองค์ความรู้เพิ่มเติม มีรายละเอียดดังนี้

หัวใจสำคัญที่จะขาดไม่ได้ในการออกแบบชุมชนเมืองที่ศึกษา คือ การออกแบบชุมชนเมืองเพื่อประชาชนโดยประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการออกแบบชุมชนเมืองของเขาเอง หากโครงการการออกแบบชุมชนเมืองใดไม่มีประสิทธิภาพโดยแท้จริงแล้วจะไม่สามารถเป็นโครงการการออกแบบชุมชนเมืองที่สมบูรณ์ได้เลย

การแบ่งกลุ่มเมือง คำว่า “การออกแบบชุมชนเมือง” เมือง หากพิจารณาจากลักษณะของการออกแบบชุมชนเมืองแบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

- 1) กลุ่มที่ขึ้นโดยตรงกับระบบสังคมและการเมือง
  - กลุ่มมาร์กซิสต์ (Marxist)
  - กลุ่มยูโทเปีย (Utopian)
  - กลุ่มทุนนิยม (Capitalist)
- 2) กลุ่มที่แปรผันและสอดคล้องกับระบบสังคมและการเมือง
  - กลุ่มเชิงคณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ (Mathematical, Economic)
  - กลุ่มพรรณนาความ หรือ ลัทธิค่านิยมประโยชน์ (Descriptive, Functionalism)
  - กลุ่มเชิงสัณฐาน (Morphological) ศึกษาลักษณะรูปร่างของเมือง 3 กลุ่ม
    - (1) กลุ่มวิเคราะห์ภูมิศาสตร์มนุษย์ (Analysis of Human Geography)
    - (2) กลุ่มสัณฐานแบบแปลน (Morphology of the Plan)
    - (3) กลุ่มวิเคราะห์โครงข่าย (Network Analysis)
  - กลุ่มประวัติศาสตร์ (Historical)
- 3) กลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับระบบสังคมและการเมือง
  - กลุ่มเมืองเชิงจินตภาพ (The City as an Image) เป็นการวิเคราะห์ 5 องค์ประกอบและความสัมพันธ์ของกันและกัน เช่น ทางสัญจรของเมือง จุดรวมกิจกรรม จุดสังเกต และตำบลพื้นที่ โดยจะเกี่ยวข้องกับความรับรู้ในด้านสถิต (Static) ของเมืองเป็นส่วนใหญ่ตามแนวความคิดของ เควิน ลินช์ (Kevin Lynch)
  - กลุ่มเมืองในการลำดับเหตุการณ์ (The City as Sequences) เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมและการใช้เนื้อที่ว่าง (Spaces) เป็นส่วนใหญ่เมืองจะถูกมองประหนึ่งสถานที่ที่สะท้อนและประมวลเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือการเคลื่อนไหวในบรรยากาศต่าง ๆ โดยจะเกี่ยวข้องกับความรับรู้ในด้านพลวัต (Dynamic) ของเมืองเป็นส่วนใหญ่ ตามแนวความคิดของกอร์ดอน คูลเลน (Gordon Cullen)
  - กลุ่มเมืองที่เป็นการเรียงลำดับสถาปัตยกรรม (The City as Underrated Architecture)

แนวความคิดของการออกแบบชุมชนเมือง(Lang, 1994) จะมีทัศนคติที่สำคัญ 4 อย่างที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบชุมชนเมืองในยุคปัจจุบัน

- 1) การออกแบบชุมชนเมืองเชิงปฏิบัติการณ์ด้านการเงิน (Financially Pragmatic Urban Design)
- 2) การออกแบบชุมชนเมืองเชิงศิลป์ (Urban Design as Art)
- 3) การออกแบบชุมชนเมืองเชิงกระบวนการแก้ปัญหา (Urban Design as a Problem-Solving Process)
- 4) การออกแบบชุมชนเมืองเชิงการออกแบบชุมชนหรือประชาคม (Urban Design as Community Design)

องค์ประกอบของการออกแบบชุมชนเมือง

- 1) กระบวนการปฏิบัติวิชาชีพการออกแบบชุมชนเมือง (Urban Design Works) ประกอบด้วย 4 ประเภท ดังนี้
  - นักออกแบบชุมชนเมืองในฐานะผู้ออกแบบเบ็ดเสร็จ (The Urban Designer as Total Designer)
  - นักออกแบบชุมชนเมืองในฐานะนักออกแบบโครงการ (The Urban Designer as Project Designer)
  - นักออกแบบชุมชนเมืองในฐานะนักออกแบบโครงสร้างพื้นฐาน (The Urban Designer as Infrastructure Designer)
  - นักออกแบบชุมชนเมืองในฐานะผู้ให้แนวทางออกแบบ (The Urban Designer as Guide of the Design)
- 2) มุมมองของการออกแบบชุมชนเมืองในด้านวิชาชีพ
  - มุมมองด้านสถาปัตยกรรม (The Architectural View)
  - มุมมองด้านภูมิสถาปัตยกรรม (The landscape Architectural View)
  - มุมมองด้านวิศวกรรมโยธา (The Civil Engineering View)
  - มุมมองของนักวางผังเมือง (The Urban Planning View)
- 3) กระบวนการออกแบบชุมชนเมืองตามแนวความคิดของชิวานี (Shirvani,1985)
  - วิธีการแนวความคิดภายใน (The Internalized Method or Internal Ideas)
  - วิธีการสรุปความ (The Synoptic Method or Summary Process)
  - วิธีการเพิ่มประเด็นปัญหา (The Incremental method of Increase Issued)
  - วิธีการแยกย่อย หรือส่วนหนึ่งของวิธีการสรุปความ (The Fragment Process or One Part of the Synoptic)
  - กระบวนการเชิงพหุหรือกระบวนการพัฒนา (The Pluralistic Process or Developing Process)
  - กระบวนการมูลวิวัติหรือทฤษฎีมาร์กซิสต์ (The Radical Process or Marxist Theory)

องค์ประกอบของการออกแบบชุมชนเมือง(Urban Design Element) สรุปย่อได้ดังนี้

- 1) การใช้ที่ดิน (Land Use) จากผังสองมิติจนถึงกฎเกณฑ์สามมิติที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดิน ผู้สัญจร การวางแผนสาธารณูปโภคสาธารณูปการ เช่น การกำหนดพื้นที่คลุมดินต่อชั้น เป็นต้น
- 2) รูปแบบของอาคาร (Building Form and Massing) จะเกี่ยวกับรูปแบบของอาคาร สี วัสดุ ผิว ด้านหน้าตึก ความสูง ระยะร่น เป็นต้น
- 3) การเดินทางและที่จอดรถ (Circulation and Parking) การเดินทางและที่จอดรถของรถส่วนบุคคล และการขนส่งสาธารณะ จะเกิดผลจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของย่านการค้าที่ศูนย์กลางเมืองและรูปแบบของโครงสร้างเมืองนั้น ๆ
- 4) ที่ว่างสาธารณะ (Open Space) จะรวมถึงสวนสาธารณะ จัตุรัส และพื้นที่สีเขียวต่างๆ ของเมือง
- 5) บาทวิถี (Pedestrian Ways) จะเน้นในเรื่องการรักษาสมดุลของผู้สัญจรและยวดยานพาหนะ
- 6) กิจกรรมในเมือง (Activity Support) จะพิจารณาถึงองค์ประกอบที่มาสนับสนุนกิจกรรมในเมือง เช่น ที่ว่างสาธารณะ ศูนย์การค้า สวนสาธารณะ หรือลานเอนกประสงค์ของชุมชนต่าง ๆ
- 7) สัญญาณ (Sign) สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในเมืองหรือป้ายโฆษณา
- 8) การสงวนรักษา (Preservation) เน้นในเรื่องสถานที่ประวัติศาสตร์หรือสถานที่สำคัญ สถาปัตยกรรม และอนุสาวรีย์ต่าง ๆ

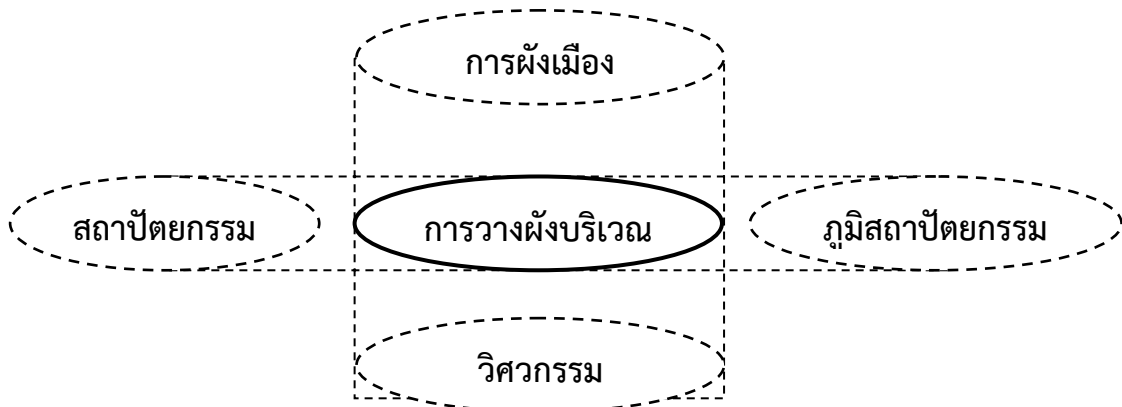
ผลผลิตของการออกแบบชุมชนเมือง (Urban Design Products) ผลผลิตขั้นสุดท้ายของการออกแบบชุมชนเมืองที่เป็นรูปธรรม และแผนผังต่าง ๆ จะประกอบด้วย

- 1) นโยบาย (Policies) จะเป็นการสร้างสรรค์ขอบเขตพื้นฐานสำหรับการวางเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการออกแบบชุมชนเมือง
- 2) ผังทางกายภาพ (Plans) เป็นหัวใจหลักของผลผลิตทั้งหมดของการออกแบบชุมชนเมือง ประกอบด้วยผังสามมิติ ผังแม่บท และผังเฉพาะ
- 3) แนวทางการออกแบบ (Guideline) ที่เป็นองค์ประกอบเฉพาะของการออกแบบชุมชนเมือง เช่น รูปทรงและขนาดของอาคาร ลักษณะการออกแบบและภาพลักษณ์ของเมือง การค้าขายและการบริการรายย่อย ที่ว่างและที่พักผ่อน การคมนาคมและการขนส่ง ย่านพักอาศัย และการอนุรักษ์อาคาร รวมทั้งการพิชญ์น่านอุตสาหกรรม
- 4) แผนโครงการ หรือระเบียบวาระ (Program me) ที่จะมีความแตกต่างกันตามแต่สาขาวิชาชีพ และมีการพิจารณาขั้นตอนการก่อสร้าง การบำรุงรักษา และการมีส่วนร่วมของสังคมในการปรับปรุงสภาพเดิมและสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมใหม่

กระบวนการวางแผนและออกแบบงานภูมิทัศน์

กระบวนการวางแผนและออกแบบงานภูมิทัศน์ ตามแนวทางของศาสตราจารย์เดชา บุญค้ำ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ กล่าวคือ การวางผังบริเวณ(Site Planning) มีความสำคัญยิ่งต่องานวางแผนงานทางกายภาพทุกชนิด ผังบริเวณที่ได้รับการวางอย่างถูกต้องจะทำให้เกิดการใช้สอยที่มีประสิทธิภาพ ประหยัดปลอดภัยมากขึ้นในงบประมาณโครงการที่เท่ากัน และที่สำคัญยิ่งคือการสร้างความสวยงามน่าประทับใจ เป็นการเพิ่มมูลค่าแก่โครงการ นอกจากนี้ การวางผังที่ดียังช่วยยกระดับจิตใจและคุณภาพชีวิตของผู้ใช้สอยได้มาก

การวางผังบริเวณเป็นวิชาชีพที่ปฏิบัติโดยภูมิสถาปนิก สถาปนิก นักผังเมือง และวิศวกร

การวางผังบริเวณต้องทำทำอย่างเป็นขั้นตอนในโครงการที่มีตัวแปรและปัจจัยซับซ้อนมากขึ้น และต้องมีการวิเคราะห์เป็นกระบวนการ ขั้นตอนในการแก้ปัญหาในงานวางแผนงานที่ซับซ้อนอาจแยกโดยสังเขปได้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

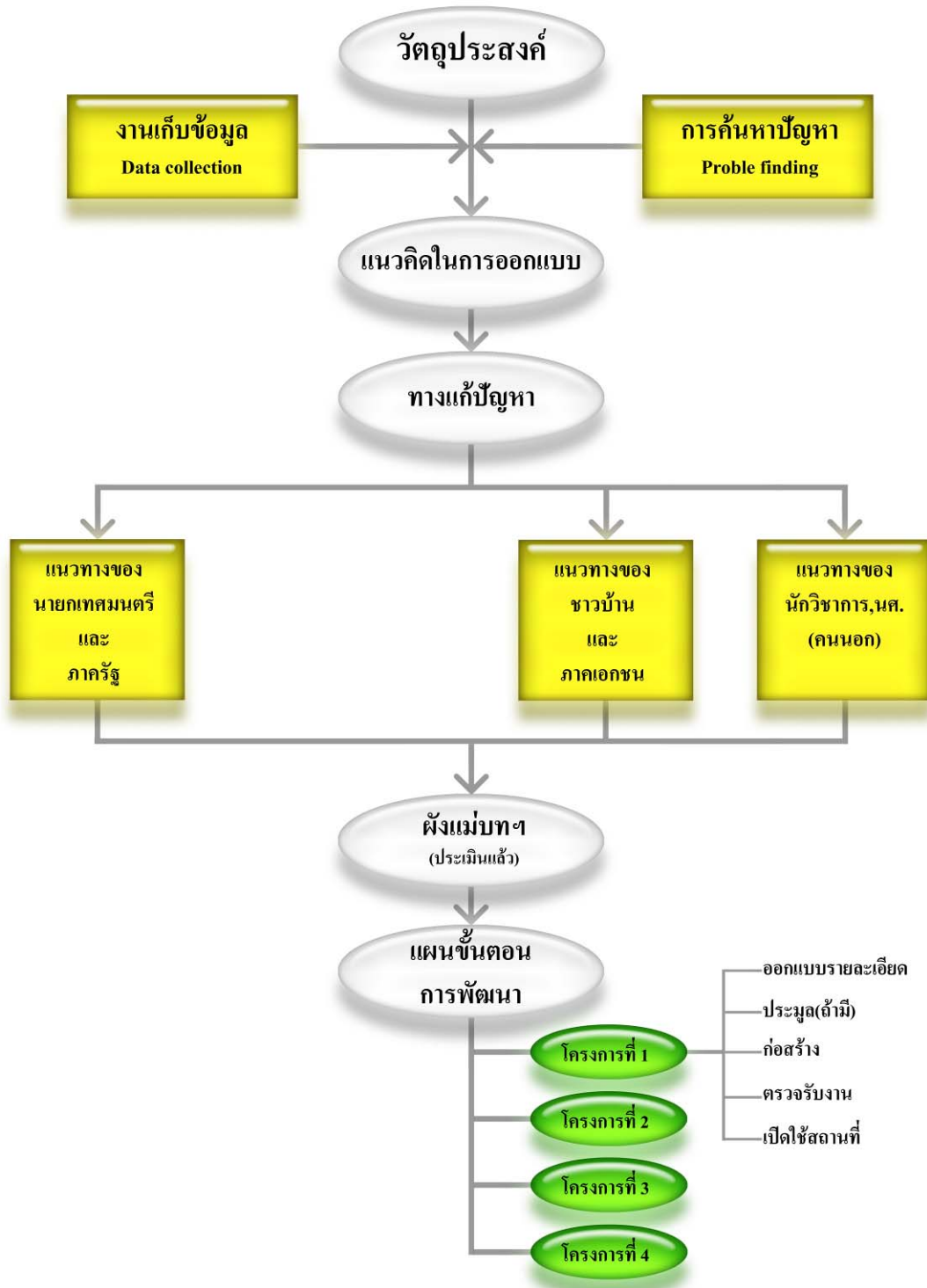
- 1) ขั้นรู้วัตถุประสงค์(กำหนดเองหรือผู้อื่นกำหนดให้)
- 2) ขั้นแสวงหาข้อมูล
- 3) ขั้นบ่งชี้ถึงปัญหาและสาเหตุแห่งปัญหาอย่างลึกซึ้ง
- 4) ขั้นกำหนดทางแก้ปัญหา

การวางแผนมีขนาดตั้งแต่กว้างที่สุดในระดับชาติลงไปจนถึงเล็กสุด เช่น การออกแบบรายละเอียดเพื่อการก่อสร้าง ซึ่งไม่ต่างกันมากในกระบวนการ แต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียดของการเก็บข้อมูลและการค้นหาปัญหา การวางแผนมีขนาดใหญ่ขึ้นเท่าใด ความซับซ้อนและความคลาดเคลื่อนหรือความไม่แน่นอนของข้อมูลและปัญหาก็มีมากขึ้น ซึ่งวิธีการกลั่นกรองและประเมินข้อมูลและปัญหาย่อมเพิ่มขึ้น ส่วนในงานออกแบบบริเวณขนาดเล็กเป็นงานวางแผนที่มีข้อมูลแน่นอนชัดเจนไม่ซับซ้อนเท่างานวางแผนขนาดใหญ่ ผู้ออกแบบสามารถตัดสินใจได้เองด้วยหลักทางการออกแบบ

การวางแผนและการออกแบบเป็นศิลปะและวิทยาศาสตร์ การวางแผนขนาดใหญ่จะเป็นวิทยาศาสตร์มาก การออกแบบขนาดเล็กจะเป็นศิลปะมาก

กระบวนการและขั้นตอนในการวางผังโครงการ
กรณีศึกษา:กระบวนการวางผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก

รูปที่ 4 กระบวนการวางผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก

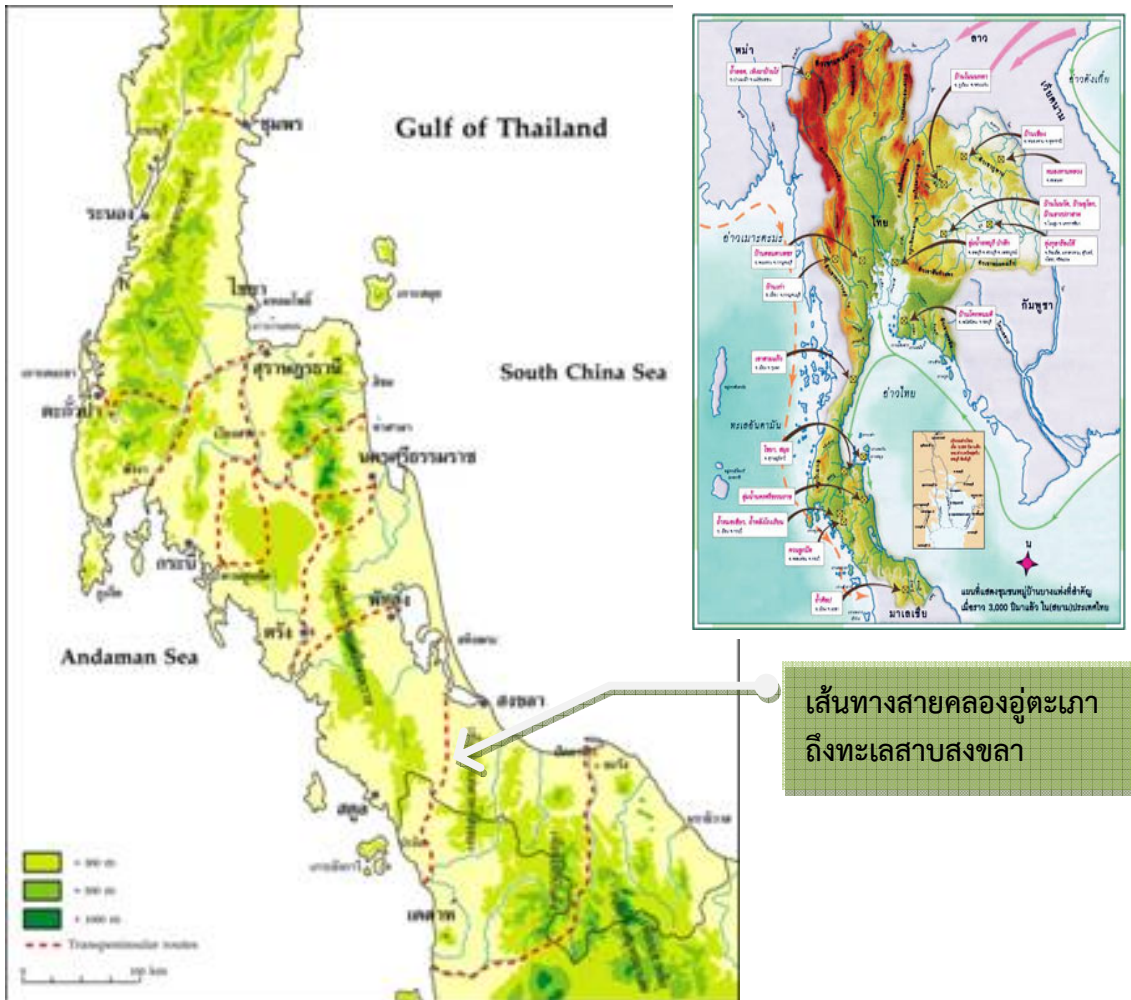

บทที่ 3

บทบาทและความสำคัญของเทศบาลตำบลปริก

3.1 พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานชุมชนปริก

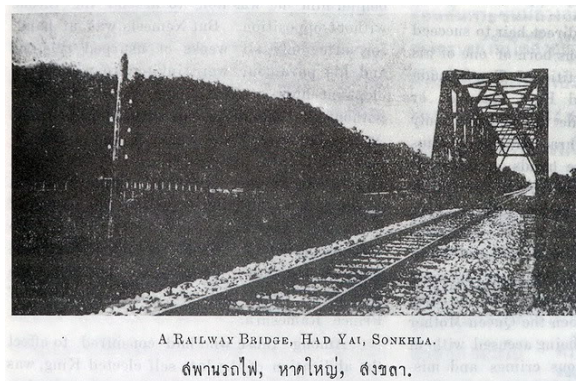
ชุมชนปริก ตั้งอยู่บนเส้นทางเมืองสงขลา-ไทรบุรี เดิมเป็นพื้นที่อยู่ในแขวงเมืองไทรบุรี โดยมีชุมชนพะตงซึ่งเป็นพื้นที่แห่งแรกของเส้นทางเมืองสงขลา-ไทรบุรี ที่มีการบันทึกไว้ในเอกสารประวัติศาสตร์ในปี พ.ศ. 2334 ในสมัยรัชกาลที่ 1 จึงทำให้สันนิษฐานได้ว่า เส้นทางดังกล่าวน่าจะมีประชาชนตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนมาก่อนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดยมีชุมชนพะตงและหาดใหญ่เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในอดีตในปี พ.ศ. 2381 เมื่อเกิดเหตุการณ์กบฏเมืองไทรบุรี กองทัพไทยได้ใช้พื้นที่ชุมชนหาดใหญ่ เป็นจุดรวบรวมกำลังพลและเสบียงอาหารและแนวป้องกันเมืองสงขลาและพัทลุง จากการโจมตีของกบฏเมืองไทรบุรี และได้ตั้งค่ายริมเขตแดนสงขลา บริเวณพื้นที่ชุมชนพะตง ซึ่งติดกับเขตแดนเมืองไทรบุรี

รูปที่ 5 เส้นทางข้ามคาบสมุทร สยามมลายู นับตั้งแต่ชุมพรลงมา
ที่มา: ทรงพร ตั้งพิบูลย์เวช, 2553

ภายหลังเหตุการณ์กบฏเมืองไทรบุรีสิ้นสุดลง การติดต่อระหว่างสงขลากับไทรบุรีได้พัฒนาเส้นทางเมืองสงขลา-ไทรบุรี ตามลำดับ ดังนี้

- **เส้นทางข้ามคาบสมุทรที่สำคัญ** โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานชุมชนเมื่อประมาณ 3,000 ปี ปรากฏเส้นทางข้ามคาบสมุทร สยาม-มลายู นับตั้งแต่ชุมพรลงมา การติดต่อค้าขายระหว่างเมืองสงขลากับเมืองไทรบุรี ได้ใช้คลองอู่ตะเภาเป็นเส้นทางคมนาคมสายหลัก โดยเรือสำเภาจะล่องมาตามทะเลสาบสงขลา เข้าสู่คลองอู่ตะเภาลัดเลาะไปตามแนวลำคลองจนไป ถึงเมืองไทรบุรี มีท่าหาดใหญ่เป็นท่าเรือถ่ายสินค้า จนถึงปี พ.ศ. 2415 มีบันทึกไว้ในเอกสารประวัติศาสตร์ ในคราวเมื่อรัชกาลที่ 5 เสด็จพระราชดำเนินกลับจากอินเดียผ่านทางเมืองไทรบุรีมาออกเมืองสงขลา บริเวณทะเลสาบสงขลา และเกาะยอ ในปัจจุบัน
- **ถนนติดต่อระหว่างเมืองสงขลาและเมืองไทรบุรี** ในปี พ.ศ. 2405 สมัยรัชกาลที่ 4 โปรดเกล้าให้สร้างถนนติดต่อระหว่างเมืองสงขลาและเมืองไทรบุรี ทำให้เมืองต่าง ๆ ซึ่งตั้งอยู่บนถนนสายดังกล่าว เริ่มมีการรวมตัวจัดตั้งเป็นชุมชนขนาดใหญ่ตามเส้นทาง
- **การปรับปรุงถนนและปักเสาโทรเลขตลอดเส้นทาง** ในปี พ.ศ. 2433 ถนนสายสงขลา-ไทรบุรี มีการปรับปรุงใหม่และปักเสาโทรเลขตลอดเส้นทาง
- **ทางรถไฟสายใต้และข้ามประเทศไทยไปประเทศมาเลเซีย** ในปี พ.ศ. 2456 เริ่มเปิดใช้ทางรถไฟสายหาดใหญ่ และพัฒนาเส้นทาง หาดใหญ่-ปาดังเบซาร์ และหาดใหญ่-สุโขทัย

รูปที่ 6 ถนนและทางรถไฟสายเมืองสงขลาจนถึงเมืองไทรบุรี

ที่มา: สยามตั้งแต่ยุคคึกคักค้าบรรมถึงสมัยปรตยุบัน (ที่ระลึกสยามรัฐพิพิธภัณฑน์ สวนลุมพินีพระพุทธรศักราช 2468), 2470

3.2 แนวโน้มและศักยภาพการพัฒนาภูมิภาคในพื้นที่

เทศบาลตำบลปริกและกลุ่มเมืองระหว่างหาดใหญ่ถึงสะเดา เมื่อพิจารณาจากพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานในอดีตมีจุดประสงค์สำคัญของโครงข่ายเมืองในกลุ่มที่แปรผันและสอดคล้องกับระบบสังคมและการเมือง ที่มีประสิทธิภาพในยุคศาสตร์การเมือง การจัดหาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ และระบบเครือข่าย รวมทั้งความสัมพันธ์ของกิจกรรมในกลุ่มเมืองที่มีศักยภาพสูง ด้านการคมนาคมและขนส่งเป็นสำคัญ

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 สงขลา-สะเดา เป็นระบบโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ เชื่อมศูนย์กลางของเมืองหลักระหว่างประเทศไทย และมาเลเซีย โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศไทย โดยคำนึงถึงความได้เปรียบเชิงที่ตั้งของภูมิศาสตร์ของประเทศและศักยภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่ในระดับต่าง ๆ เน้นการพัฒนาโครงข่ายเชื่อมโยงพื้นที่ระดับต่าง ๆ ทั้งระดับประเทศ นานาชาติ ภูมิภาคและชุมชน ดังนี้

การพัฒนาระดับประเทศสำหรับพื้นที่ภาคใต้ โดยความร่วมมือระหว่างประเทศ โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย (IMT-GT) เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2536 เน้นพัฒนาความเชื่อมโยงด้านโครงข่ายคมนาคมขนส่งและระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการเพื่อลดต้นทุนการขนส่งระหว่างประเทศ ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาตามแนวพื้นที่เขตเศรษฐกิจ ปันง-สงขลา ในลักษณะของการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายและเกี่ยวเนื่องกัน รวมถึงการพัฒนาอาหาร ฮาลาลที่จังหวัดปัตตานีให้เป็นอุตสาหกรรมผลิตอาหารฮาลาลของภูมิภาค และการเปิดบริการของธนาคารในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้สามารถดำเนินการธุรกิจต่าง ๆ ได้ แนวเขตพื้นที่เศรษฐกิจปันง-สงขลา ไม่เพียงแต่ จะเชื่อมโยงพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างของไทยกับเกาะปันง แต่ยังเชื่อมโยงไปสู่ประเทศจีนตอนใต้ โดยอาศัยโครงข่ายถนนเชื่อมโยงแนวเหนือ-ใต้ (North-South Corridor) ที่เริ่มต้นตั้งแต่ คุณหมิง-เซียงราย-พิชญ์โลก -กรุงเทพมหานคร-มาเลเซีย และไปสิ้นสุดที่ประเทศสิงคโปร์ จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดังนี้

- พัฒนาทางหลวง แผ่นดิน หมายเลข 4 สงขลา – สะเดา ให้เป็น (Export Processing Corridor) เชื่อมโยงสู่ปันง เพื่อขยายการบริการให้กับท่าเรือน้ำลึกสงขลา และสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมต่อเนื่องกับสนามบิน และสถานีบรรจุและคัดแยกกล่องที่หาดใหญ่ (International Container Depot,ICD)
- กรมทางหลวงมีโครงการก่อสร้างทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง (Motorway) เชื่อมนครหาดใหญ่ ไปสู่บริเวณชายแดนสะเดา
- รถไฟความเร็วสูง (High-Speed Train)

การพัฒนาระดับจังหวัด จังหวัดสงขลา เป็นจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ห่างจากกรุงเทพมหานคร 950 กิโลเมตร อยู่ในกลุ่ม สงขลา-สตูล ตามยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด มีวิสัยทัศน์การพัฒนากำหนดให้เป็น “ศูนย์กลางทางพาราของภาคใต้” ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์หลักคือ

- การใช้ประโยชน์ด้านที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เพื่อเชื่อมโยงภาคใต้กับภูมิภาคเอเชีย
- การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจภายในพื้นที่ภาคใต้ และเชื่อมโยงการพัฒนาสู่พื้นที่ด้อยโอกาส
- การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

การพัฒนาอำเภอสะเดาและพื้นที่ต่อเนื่อง จึงถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่นำร่องของภาคใต้ในการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โดยมีโครงการสำคัญ ดังนี้

- โครงการก่อสร้างด่านศุลกากรสะเดาแห่งใหม่
- โครงการจัดตั้งตลาดกลางชายส่งสินค้าชายแดน
- โครงการเมืองอุตสาหกรรม Kota Perdana

พื้นที่ที่อยู่ในแนวยุทธศาสตร์นี้ คาดว่าจะได้รับผลในทางบวกด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและการบริการ ซึ่งจะส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชน มีผลต่อการขยายตัวของชุมชน การใช้ประโยชน์ที่ดิน การใช้ทรัพยากรในพื้นที่ จึงจำเป็นต้องเตรียมการรองรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการพัฒนาดังกล่าว โดยเฉพาะการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสม การจัดการทรัพยากรและการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ รวมถึงการเตรียมความพร้อมด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการให้เพียงพอและสามารถรองรับการขยายตัวที่กำลังจะเกิดขึ้นได้

การพัฒนาตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจป็นัง-สงขลา จะทำให้สะเดาและปาดังเบซาร์เป็นจุดผ่านแดนสำคัญที่อยู่ในเส้นทางการขนส่งชิ้นส่วนประกอบอุตสาหกรรมเชื่อมโยงกับธุรกิจสนับสนุนในเครือ(Suppliers) ของผู้ประกอบการในพื้นที่คาบสมุทระเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และต่างประเทศ โดยเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางอุตสาหกรรมขนาดใหญ่หลายแห่ง เช่น พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของไทย กรุงเทพมหานคร ป็นัง กัวลาลัมเปอร์ และสิงคโปร์ ศูนย์กลางเหล่านี้เป็นที่ตั้งของบริษัทข้ามชาติที่ผลิตเพื่อส่งออกจำนวนมากซึ่งมีโรงงานผู้ผลิตชิ้นส่วนประกอบอุตสาหกรรมต่าง ๆ ตั้งกระจายอยู่ทั่วไปในเขตอุตสาหกรรมเหล่านี้จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ การพัฒนาที่เกิดขึ้นตามแนวเขตเศรษฐกิจนี้ จะส่งผลต่อการกำหนดการใช้ที่ดินบริเวณโดยรอบโดยเฉพาะการกำหนดที่ตั้งของเขตอุตสาหกรรมและชุมชน

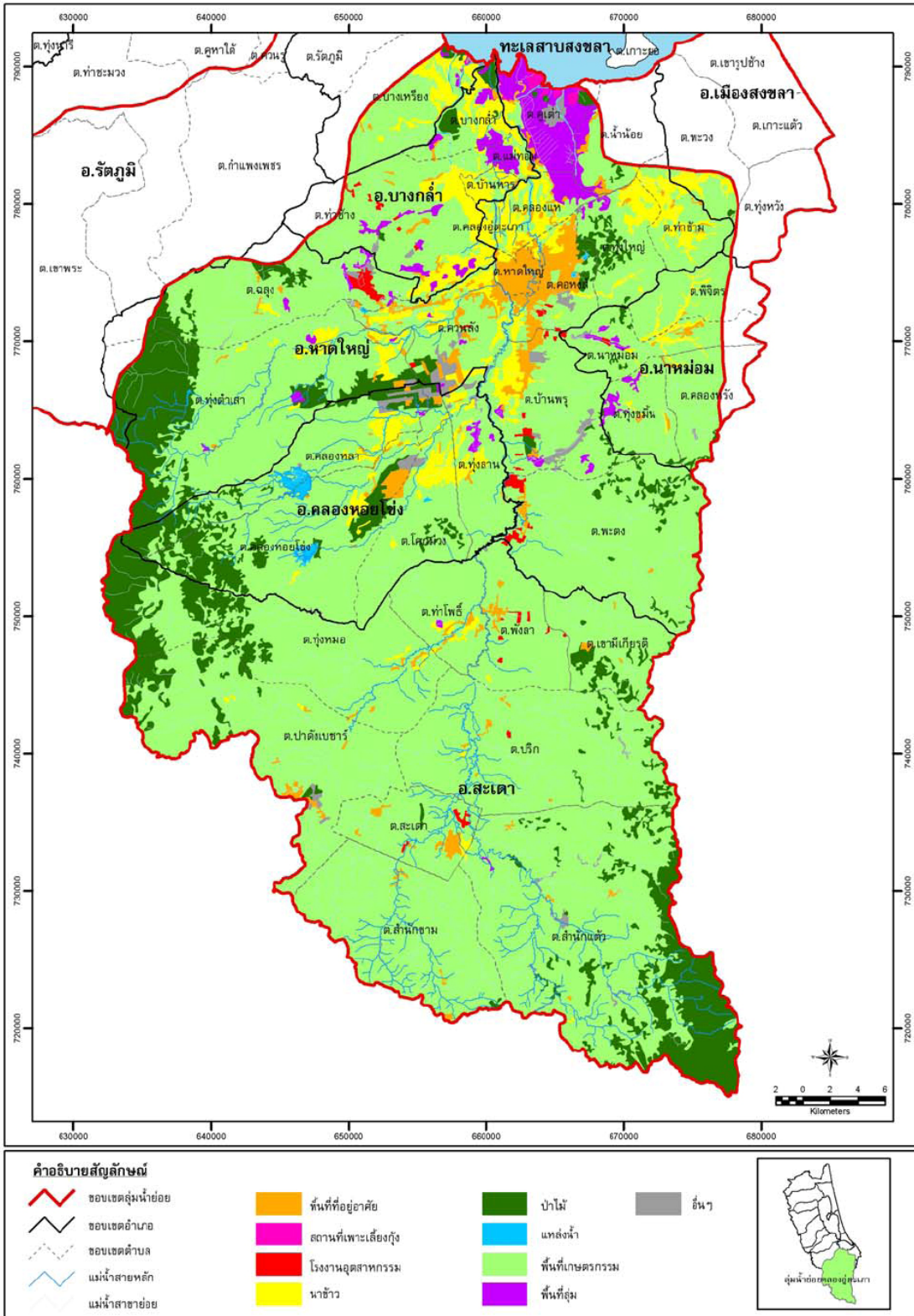
การใช้ที่ดินประเภทโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดสงขลา เป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมภาคใต้ (ฉลุง) ตั้งอยู่ 9/6 ม.4 ต.ฉลุง อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา มีขนาดพื้นที่ 2,384 ไร่ มีจำนวนโรงงาน 25 โรงงาน เปิดดำเนินการแล้ว 8 โรงงาน กำลังก่อสร้างโรงงาน 3 โรงงาน และอยู่ในระหว่างเตรียมการ 14 โรงงาน โดยแยกเป็นเขตอุตสาหกรรมทั่วไป จำนวน 12 โรงงาน และเขตอุตสาหกรรมส่งออก 13 โรงงาน ซึ่งเป็นการลงทุนทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ เช่น ประเทศมาเลเซีย อเมริกา ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ ออสเตรเลีย และ อินเดีย อุตสาหกรรมที่สำคัญที่เปิดดำเนินการแล้ว ได้แก่ การผลิตแผ่นยิปซัมบอร์ด ผลิตปะเก็น ผลิตถังเหล็ก ผลิตชิ้นส่วนรถยนต์กะบะและยางรถยนต์ คัดแยกหมาก แบ่งและแบ่งบรรจุน้ำมัน ปาล์ม และที่อยู่ในระหว่างเตรียมการ เช่น ผลิตถุงมือแพทย์ ตะแกรงเหล็ก รถแทรกเตอร์ ผลิตรถมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น

อัตราการกระจายคนงาน จากรายงานสถานการณ์อุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา ข้อมูลปี พ.ศ. 2550 ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในอำเภอหาดใหญ่ มีจำนวน 29,101 คน คิดเป็นร้อยละ 37.30 ของจำนวนคนงานทั้งหมด รองลงมาได้แก่ อำเภอเมืองสงขลา มีจำนวน 13,021 คน คิดเป็นร้อยละ 16.69 ของจำนวนคนงานทั้งหมด และลำดับสามคือ อำเภอสะเดา มีจำนวน 13,021 คน คิดเป็นร้อยละ 16.69 ของจำนวนคนงานทั้งหมด รวมเฉพาะ 3 อำเภอที่อยู่ในเส้นทางคมนาคม สงขลา-สะเดา มีจำนวน 53,438 คน คิดเป็นร้อยละ 68.49 ของจำนวนคนงานทั้งหมดในจังหวัดสงขลา ดูตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนโรงงานแยกตามอำเภอ(สถิติ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550)

อำเภอ	จำนวน โรงงาน	อัตรา ร้อยละ	เงินลงทุน (ล้านบาท)	อัตรา ร้อยละ	คนงาน รวม	อัตรา ร้อยละ
อ.เมือง	213	10.81	2,820.572	4.40	13,021	16.69
อ.หาดใหญ่	562	28.51	16,008.420	24.97	29,101	37.30
อ.จะนะ	137	6.95	27,326.153	42.62	4,479	5.74
อ.เทพา	55	2.79	303.109	0.47	591	0.76
อ.สะเดา	137	6.95	5,960.887	9.30	11,316	14.50
อ.ระโนด	165	8.37	683.357	1.07	2,789	3.57
อ.รัตภูมิ	179	9.08	2722.804	4.25	3,656	4.69
อ.สทิงพระ	75	3.81	18.600	0.03	190	0.24
อ.สะบ้าย้อย	43	2.18	257.303	0.40	401	0.51
อ.นาทวี	86	4.36	610.996	0.95	913	1.17
อ.กระแสสินธุ์	24	1.22	56.252	0.09	104	0.13
อ.นาหม่อม	38	1.93	498.449	0.78	2,533	3.25
อ.ควนเนียง	43	2.18	1,253.728	1.96	1,168	1.50
อ.บางกล่ำ	86	4.36	2,469.773	3.85	3,967	5.08
อ.สิงหนคร	118	5.99	2,942.768	4.59	3,589	4.60
อ.คลองหอยโข่ง	10	0.51	175.420	0.27	205	0.26
รวม	1,971	100.00	64,078.591	100.00	78,008	100.00

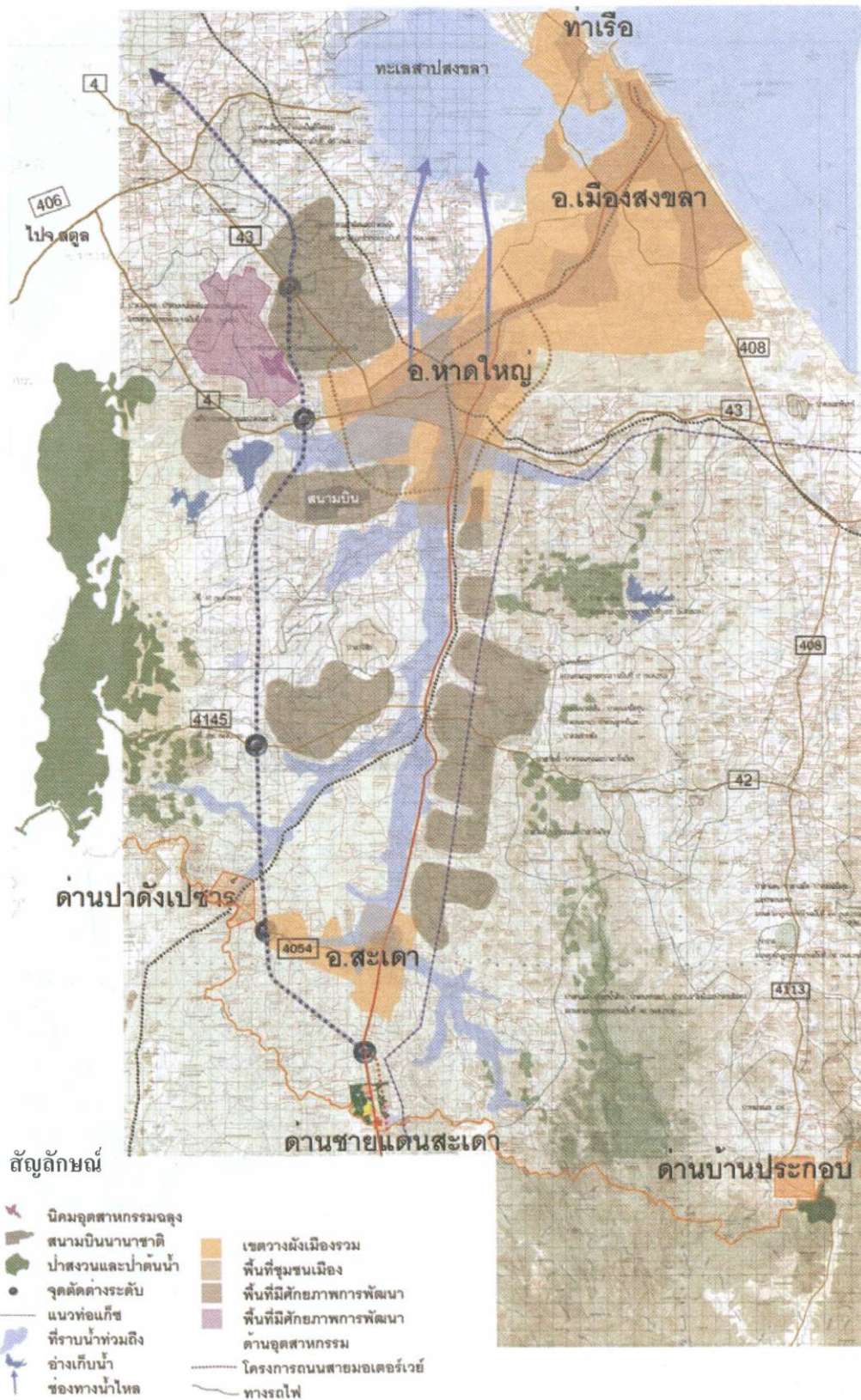

รูปที่ 7 แผนผังกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดินลุ่มน้ำย่อยคลองอู่ตะเภา

ที่มา: สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2553

รูปที่ 8 พื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนภาคใต้

ที่มา: กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2547

อำเภอสะเดา มีเทศบาลเมือง 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองสะเดา มีเทศบาลตำบล 4 แห่ง คือ เทศบาลตำบลปาดังเบซาร์ เทศบาลตำบลพังลา เทศบาลตำบลปริก และเทศบาลตำบลสะเดา และมีองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีประชากรมากเทียบเท่าเทศบาล ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม พื้นที่ชุมชนเมืองทั้ง 5 แห่งสามารถรองรับประชากรในอนาคตที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นมากได้ โดยในปัจจุบันประชากรในอำเภอสะเดากระจายตัวตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ดังต่อไปนี้(เรียงลำดับตามขนาดประชากร) ดังนี้ ชุมชนเทศบาลเมืองสะเดา เทศบาลตำบลปาดังเบซาร์ องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม เทศบาลตำบลพังลา และเทศบาลตำบลปริก

ชุมชนที่คาดว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรในระดับสูงเนื่องจากมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอำเภอสะเดาและพื้นที่ต่อเนื่อง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม เทศบาลตำบลปาดังเบซาร์ และเทศบาลตำบลพังลา พบว่าในอนาคตพื้นที่จะมีโอกาสในการพัฒนาหลักๆ 5 ประการ ดังนี้

- โอกาสในการพัฒนาให้เป็นเมืองยาง โดยมีพื้นที่ส่วนขยายของนิคมอุตสาหกรรมภาคใต้(ฉลุง) ตั้งอยู่ที่อำเภอหาดใหญ่ มีความเหมาะสมในการพัฒนาด้านที่ตั้งประกอบกิจการในด้านการผลิต เขตการผลิตเพื่อการส่งออก พัฒนาการผลิต เทคโนโลยีการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าการพัฒนาค้นคว้าทางวิชาการ (R&D, Testing Lab) รวมถึงศูนย์แสดงสินค้าในอุตสาหกรรมยาง อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง และอาหารจากทะเล

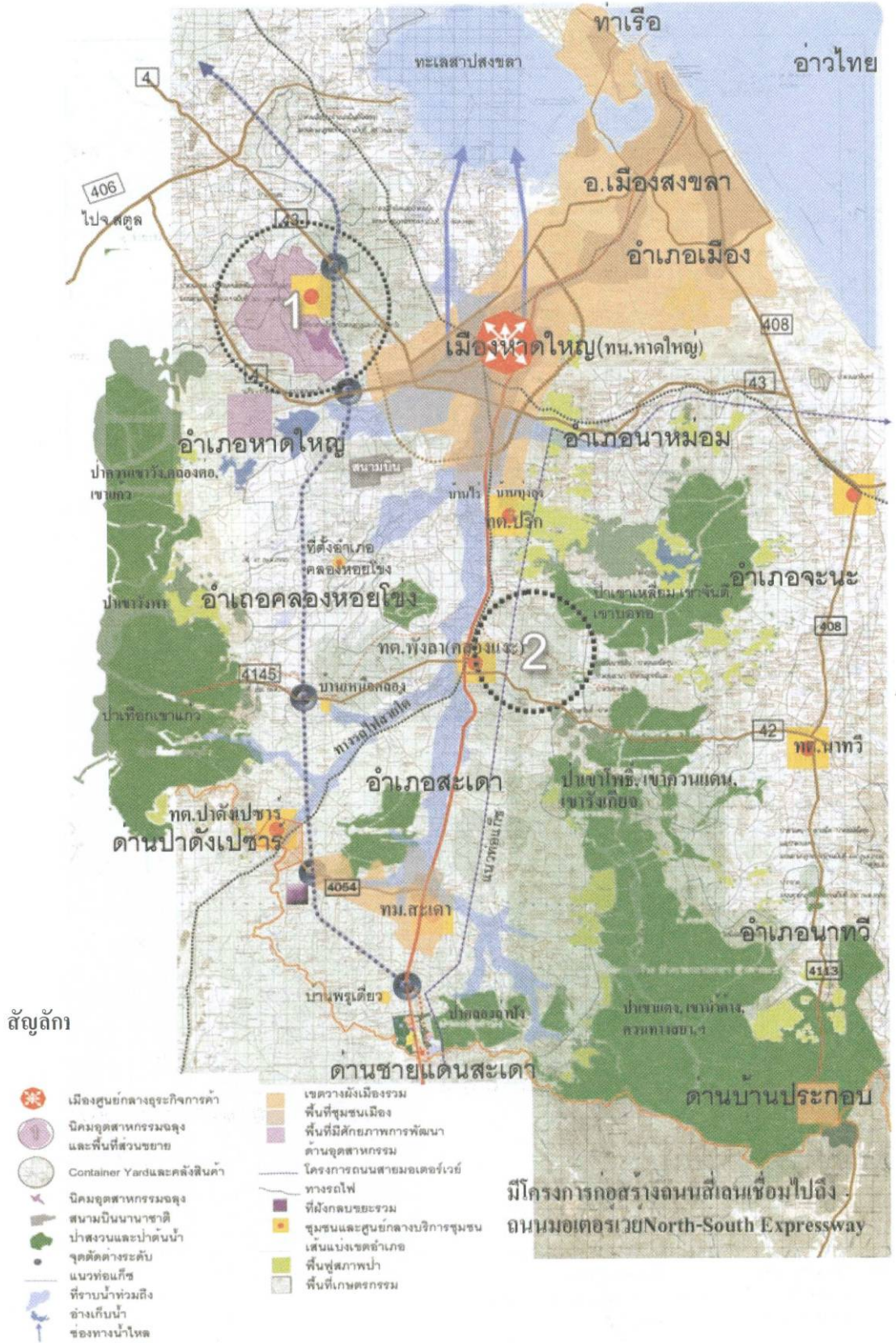
- โอกาสในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการรวบรวม และขนส่งสินค้าเพื่อการส่งออก รวมทั้งพัฒนาให้เป็น Inland Container Depot: ICD

- โอกาสในการพัฒนาเมืองชายแดนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านปาดังเบซาร์ ด้านชายแดนสะเดา และด้านประกอบ

- การเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย เนื่องจากปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นมาก โดยวิธีฝังกลบรวมกันกินหนึ่งแห่งจะมีประสิทธิภาพและประหยัดมากกว่า

- การดำรงรักษาป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติ ซึ่งมีอยู่ร้อยละ 36.8 ของพื้นที่ทั้งอำเภอ มีเพียงป่าล่าปงเท่านั้นที่มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากป่าสงวนเป็นที่ดินเพื่อประโยชน์ของทางราชการ (ด้านศุลกากรแห่งใหม่) นอกนั้นยังดำรงเป็นป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติต่อไป และมีมาตรการทางกฎหมายควบคุมไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงป่าธรรมชาติเป็นสวนยางพารา นอกจากนี้ทางราชการและเอกชนร่วมมือกันตามโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติปลูกสวนป่าในที่ดินเอกสารสิทธิ์ของเอกชน

รูปที่ 9เค้าโครงการพัฒนาอำเภอสะเดาและพื้นที่ต่อเนื่อง

ที่มา: กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2547

ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลปริก

ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาภาค

โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีผลต่อการพัฒนาภาคได้

1) โครงการ IMT-GT

โครงการ IMT-GT ครอบคลุมพื้นที่ภาคใต้ 11 รัฐของมาเลเซีย และเกาะสุมาตราของอินโดนีเซีย ในชั้นต้นไทยมีโอกาสนับ 3 พื้นที่ คือ (1) มินัง-สงขลา และสตูล-สงขลา เป็นพื้นที่พัฒนาร่วม 3 ประเทศ (2) สะเตา-ตานะนอก-ปาดังเบซาร์ เป็นพื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย (3) พื้นที่สามจังหวัดชายแดนมีโอกาสพัฒนาเชื่อมโยงพื้นที่ตอนใน

2) โครงการ BIMSTEC

โครงการ BIMSTEC มีบังกลาเทศ ภูฏาน อินเดีย พม่า เนปาล ศรีลังกา และไทยเป็นสมาชิก โดยมีวัตถุประสงค์ คือ สร้างความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ในรูปการฝึกอบรม/การวิจัย ในภาคเกษตรและอุตสาหกรรม การขยายการค้า การลงทุน การสื่อสารและการคมนาคม

3) ความร่วมมือพัฒนาพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย (JDS)

ความร่วมมือ JDS ครอบคลุม จ.สตูล สงขลา ยะลา นราธิวาส และปัตตานีของไทย กับรัฐปะลิส รัฐเกดะห์ รัฐกลันตัน และอำเภอบึงกอลัน ฮูลู รัฐปะระ ของมาเลเซีย ซึ่งเป็นความร่วมมือในด้านโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม ทรัพยากรมนุษย์ การท่องเที่ยว การเกษตร ประมง ปศุสัตว์

4) เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA)

เพื่อ (1) ส่งเสริมการค้าในกลุ่มอาเซียน (2) ส่งเสริมการลงทุนจากประเทศที่สามในกลุ่มอาเซียน (3) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มอาเซียน

5) ความร่วมมือทวิภาคี (ไทย-มาเลเซีย) ด้านพลังงาน

มีการเชื่อมโยงระบบไฟฟ้าระหว่างไทยและมาเลเซีย และการพัฒนาพลังงานในพื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย (JDA) ซึ่งเป็นการพัฒนาแหล่งก๊าซในพื้นที่คาบเกี่ยวของสองประเทศ ประกอบด้วย (1) โรงแยกก๊าซที่ อ.จะนะ จ.สงขลา (2) ท่อส่งก๊าซในทะเลยาว 255 กม. ขึ้นฝั่งเข้าโรงแยกก๊าซที่ อ.จะนะ และวางท่อเข้ามาเลเซีย ที่อ.สะเตา จ.สงขลา

นโยบาย และยุทธศาสตร์สำคัญที่มีผลต่อเศรษฐกิจ

1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5-7 กำหนดให้ หาดใหญ่-สงขลา ภูเก็ต สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช เป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญ และมีนโยบายการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ (พ.ศ.2541) ที่มุ่งพัฒนา จ.สุราษฎร์ธานี พังงา กระบี่ และนครศรีธรรมราช เป็นศูนย์กลางเดินเรือ/การค้าของโลก อีกทั้งมีแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้(พ.ศ.2540) ที่เน้นพัฒนา จ.สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี นราธิวาส ให้เจริญตามศักยภาพและภูมิสังคม

2) นโยบายการเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศ

ปรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากเดิม ที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ มาเน้นความได้เปรียบด้านผลิตภาพและความแตกต่างของสินค้า/บริการนวัตกรรม. วันที่ 16 กรกฎาคม 2547 กำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันเกี่ยวกับภาคใต้ใน 2 ด้าน คือ (1) ยางพารา (2) ภูเก็ต

3) ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster)

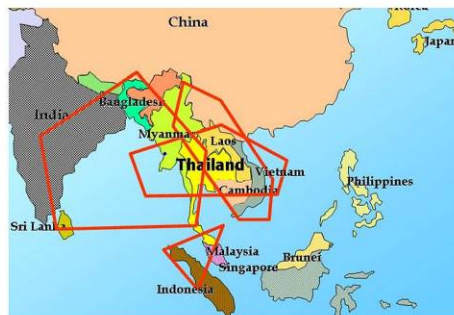
การสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ โดยส่งเสริมให้ภาคการผลิต ชุมชน สถาบันการศึกษา และภาครัฐ รวมตัวเป็นกลุ่มวิสาหกิจและเครือข่าย ผลิต และรวมสร้างองค์ความรู้

4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านอุตสาหกรรม

- กลุ่มอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล มุ่งเน้นที่ภาคใต้

5) ยุทธศาสตร์และแผนงานด้านเกษตรกรรม คือ

- นโยบายเกี่ยวกับยางพารา ประกอบด้วย (1) การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ในพื้นที่ปลูกยางพารา (2) การขยายพื้นที่เพาะปลูกในภาคใต้และภาคอื่น (3) โครงการเมืองยาง
- การส่งเสริมปลูกปาล์มน้ำมัน เพื่อผลิตไบโอดีเซล และเป็นวัตถุดิบอุตสาหกรรม

รูปที่ 10 โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีผลต่อการพัฒนาภาคใต้
ที่มา: สำนักผังประเทศและผังภาค กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2550

นโยบาย และยุทธศาสตร์สำคัญที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินและระบบชุมชน

- 1) แผนโครงการพัฒนาภาคสำหรับประเทศไทย
  - พัฒนาทางหลวงหมายเลข 4 (สงขลา-สะเตา) เชื่อมโยงสู่ฝั่ง เพื่อขยายการบริการท่าเรือน้ำลึกสงขลา ให้ความสะดวกสินค้าผ่านแดน
  - พัฒนาจังหวัดภูเก็ต ให้เป็นศูนย์กลางด้านวิทยาการของภูมิภาค
  - พัฒนาอุตสาหกรรมพลังงานที่ อ.สิชล จ.นครศรีธรรมราช ส่งเสริมวงจรถองเที่ยว (เกาะสมุย-ภูเก็ต) พัฒนา เขตกิจกรรมการบิน สถานีบรรจุและแยกสินค้ากล่อง (ICD) ที่หาดใหญ่
  - สนับสนุนอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร การวิจัย และการพัฒนาด้านเกษตร
  - ปรับปรุงการบริหารจัดการอุตสาหกรรมประมงในพื้นที่ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
  - พัฒนาเมืองศูนย์กลางภาคใต้ที่ อ.หาดใหญ่/สงขลา ภูเก็ต สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช
  - ป้องกันรักษาสภาพแวดล้อม ในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเล และทะเลสาบสงขลา

- 2) การพัฒนาเมืองตามยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด
  - กลุ่มจังหวัดภาคใต้ 1 (สุราษฎร์ธานี ชุมพร ระนอง)
  - กลุ่มจังหวัดภาคใต้ 2 (นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง)
  - กลุ่มจังหวัดภาคใต้ 3 (ภูเก็ต พังงา กระบี่)
  - กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน 1 (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส)
  - กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน 2 (สงขลา-สตูล)

นโยบายและยุทธศาสตร์สำคัญที่มีผลต่อการคมนาคมและขนส่ง

- 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ ของประเทศ
  - ประกอบด้วย (1) ระบบขนส่งทางน้ำ โดยปรับปรุงท่าเรือ และแก้ไขกฎระเบียบให้ขนส่งสินค้าได้อย่างรวดเร็ว (2) การก่อสร้างท่าเรือน้ำลึก 2 ชายฝั่งทะเล (3) เชื่อมโยงท่าเรือฝั่งอันดามันกับฝั่งอ่าวไทย และปรับปรุงท่าเรือระนอง ชุมพร ภูเก็ต สงขลา สุราษฎร์ธานี และสตูล

ผลกระทบของนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงานที่มีผลทางด้านสิ่งแวดล้อม

- 1) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9
  - ฟื้นฟู และแก้ไขปัญหาคาหม่อมไหม ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
  - ปรับปรุงองค์กรด้านการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและประสานงานระหว่างองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีเอกภาพ
  - ปรับ แก้ไข กฎระเบียบให้ทันสมัย รวมทั้งการปรับ ทัดนคติของประชาชน
- 2) นโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน
  - ให้โอกาสคนจนผู้ประกอบการรายย่อย สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ โดยใช้สินทรัพย์ที่ครอบครอง หรือได้รับอนุญาตจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งในบางกรณีมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ

โครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่มีผลต่อการพัฒนาภาคใต้

- โครงการสะพานเศรษฐกิจพลังงาน (SELB)
- โครงการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
- โครงการก่อสร้างโรงกลั่นเหล็กครบวงจร
- โครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกปากบารา จังหวัดสตูล
- โครงการคลองไทย (คอคอดกระ)
- โครงการทำเทียบเรือฝั่งอันดามัน จังหวัดระนอง
- พื้นที่อุตสาหกรรมหลักแห่งใหม่ของประเทศ

โครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกปากบารา จังหวัดสตูล

รูปที่ 11 โครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่มีผลต่อการพัฒนาภาคใต้
ที่มา: สำนักผังประเทศและผังภาค กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2550

ระบบเมืองและชุมชน

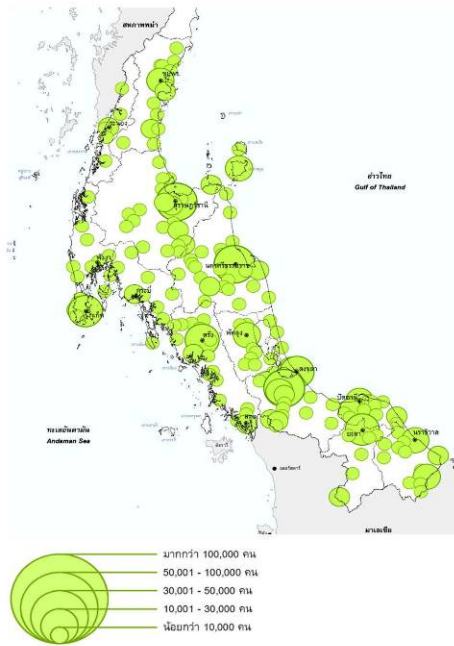
1) สภาพการพัฒนาเมือง

เมืองในปี พ.ศ.2548 มีจำนวน 179 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นเทศบาลนคร 6 แห่ง เทศบาลเมือง 22 แห่งและเทศบาลตำบล 151 แห่ง มีประชากรเมือง 1,992,515 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 23.45 ของประชากรรวม โดยจังหวัดที่มีจำนวนของประชากรเมืองสูง ได้แก่ สงขลา และนครศรีธรรมราช

เมืองส่วนใหญ่เป็นเมืองขนาดเล็ก ที่มีประชากรน้อยกว่า 10,000 คน เป็นเมืองที่มีบทบาทในการบริการการค้า การเกษตรให้กับเมืองขนาดเล็ก และพื้นที่ชนบทโดยรอบ มีจำนวนถึง 145 ชุมชน

เมืองขนาดใหญ่ ที่มีประชากรมากกว่า 100,000 คน เป็นเมืองหลัก และเป็นศูนย์กลางการบริการต่างๆ มีจำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ หาดใหญ่ สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช

การพัฒนาเมืองในปัจจุบันหลายบริเวณมีการขยายตัวไปตามเส้นทางคมนาคม จนเกิดพื้นที่เมืองขนาดใหญ่เป็นผืนเดียวกันเป็นแนวยาว (Conurbation) หรือบางกรณีเป็นกลุ่ม เมืองที่มีขอบเขตติดต่อกันจนทำให้เกิดพื้นที่เมืองขนาดใหญ่ เช่น สงขลา-หาดใหญ่ ซึ่งมีประชากรกว่า 0.4 ล้านคน

2) การลำดับเมือง

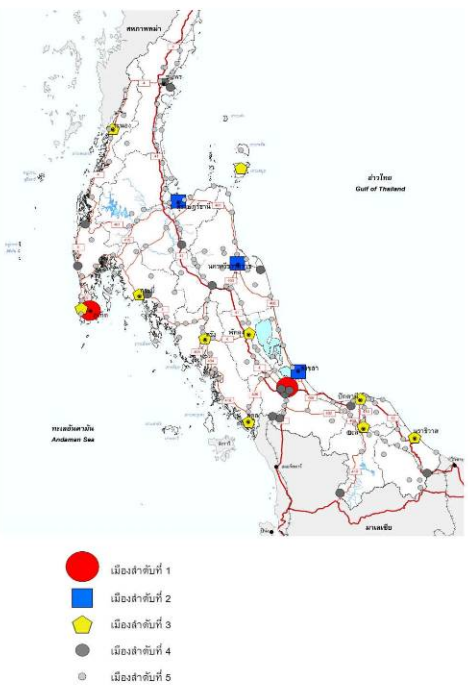
เมืองลำดับที่ 1 มี 2 เมือง คือ ทน.หาดใหญ่ และทน.ภูเก็ต เป็นเมืองหลักที่มีความสำคัญระดับภาค และภูมิภาค

เมืองลำดับที่ 2 มี 3 เมือง คือ ทน.นครศรีธรรมราช ทน.สงขลา ทม.สุราษฎร์ธานี เป็นเมืองขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญรองลงมา

เมืองลำดับที่ 3 มี 10 เมือง คือ ทน.ตรัง ทน.ยะลา ทม.นราธิวาส ทม.ปัตตานี ทม.กระบี่ ทม.พัทลุง ทม.สตูล ทม.ปัตตานี และ ทด.เกาะสมุย ซึ่งเป็นเมืองที่มีความได้เปรียบในด้านที่ตั้งเป็นศูนย์กลางระดับจังหวัด

เมืองลำดับที่ 4 มี 20 เมือง คือ ทม.พังงา ทม.ชุมพร ทม.เบตง ทม.สุโขทัย ทม.กันตัง ทม.ทุ่งสง ทม.ปาดัง-เบขาร์ ทม.ปากพอง ทม.ตะกั่วป่า ทม.เสเดา และทม.บ้านพรุ ทด.คลองแห ทด.เหนือคลอง ทด.เทพคีตรีย์ ทด.คองหงส์ ทด.ควนลัง ทด.ปากน้ำหลังสวน ทด.บ่อทอง ทด.ท่ายเหมือง และทต.บ้านสอง

เมืองลำดับที่ 5 มี 144 เมือง เป็นเมืองกลุ่มที่มีระดับการพัฒนาต่ำที่สุดในภาค

รูปที่ 12 ระบบเมืองและชุมชนในฝั่งภาคใต้

ที่มา: สำนักผังประเทศและผังภาค กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2550

การบริการทางสังคม

1) การบริการด้านการศึกษา

ภาคใต้มีการจัดการศึกษาระดับทุกระดับ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา และมีการกระจายตัวของสถานศึกษาอย่างทั่วถึง ระดับอาชีวศึกษาตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอกของทุกจังหวัด ขณะที่มหาวิทยาลัยกระจายตัวอยู่ทั่วทั้งภาค โดยเฉพาะในตอนกลาง และตอนล่างของภาค

สภาพปัญหาในการบริการด้านการศึกษา ของภาคใต้ได้แก่ คุณภาพการศึกษาต่ำลงโดยเฉพาะในระดับประถม ศึกษา และการจัดการศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ประสบปัญหาเนื่องจากความไม่สงบเรียบร้อย

จังหวัดที่ถือเป็นศูนย์กลาง การบริการทางการศึกษาหลักคือ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมสูง โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษาที่มีจำนวนมาก ขณะที่ศูนย์กลางรอง ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ภูเก็ต ปัตตานี และยะลา ที่มีความพร้อมและระดับการบริการที่รองลงมา

2) การบริการด้านสาธารณสุข

ภาคใต้มีสถานบริการสาธารณสุขกระจายในทุกพื้นที่ของภาค ทั้งสถานเอนามัย โรงพยาบาลของรัฐทุกสังกัด ทั้งโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชน รวมถึงโรงพยาบาลเอกชน ซึ่งสถานบริการสาธารณสุข และบุคลากรมีมากที่สุดในจังหวัดสงขลา และนครศรีธรรมราช

สภาพปัญหาในการให้บริการ ในด้านสถานบริการสาธารณสุขของภาคใต้ ได้แก่ การเจ็บป่วยของประชาชนมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้น และความไม่พอเพียงของบุคลากร เช่น แพทย์ ทันตแพทย์ ในบางพื้นที่ได้แก่ ปัตตานี นราธิวาส นครศรีธรรมราช

จังหวัดที่ถือเป็นศูนย์กลางหลักของภาค ทางด้านการบริการสาธารณสุข ได้แก่ จังหวัดสงขลา เนื่องจากเป็นศูนย์กลางทางด้านการบริการ วิทยาศาสตร์การแพทย์ สถานพยาบาลและบุคลากรที่มีความพร้อมสูง ขณะที่ศูนย์กลางรอง ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และยะลา ที่มีความพร้อมค่อนข้างสูงเนื่องจากเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลศูนย์ของภาค

รูปที่ 13 การบริการทางสังคมของภาคใต้

ที่มา: สำนักผังประเทศและผังภาค กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2550

โดยสำนักผังประเทศและผังภาค กรมโยธาธิการและผังเมือง ได้กำหนดการพัฒนาให้ภาคใต้ยั่งยืน บนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ธรรมชาติ เป็นสะพานเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับนานาชาติ ทางด้านการค้า การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมพัฒนาเมืองขนาดใหญ่ สงขลา สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และปัตตานี เป็นเมืองหลักของภาคส่งเสริมกลุ่มจังหวัดภูเก็ต กระบี่ พังงา เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลก กลุ่มจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส เป็นเขตส่งเสริมเศรษฐกิจ การศึกษา และอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล กลุ่มจังหวัดชุมพร ระนอง เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสุขภาพ

การพัฒนาภาคใต้ในอนาคต จำเป็นต้องอาศัยความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจในการมีที่ตั้งที่อยู่บนเส้นทางการขนส่งสินค้าทางเรือสำคัญโดยการให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล ในการเพิ่มสมรรถนะการขนส่งทางทะเล และการพัฒนาระบบโครงข่ายคมนาคมและขนส่งที่มีความทันสมัย ที่สามารถย่นระยะทางจากเส้นทางเดิมอันเป็นการช่วยประหยัดพลังงาน และระยะเวลาด้านการขนส่ง ซึ่งจะเป็นการประตุการค้ำทางเศรษฐกิจของภาคและประเทศออกสู่ทะเล ส่งเสริมโอกาสในการเป็นพื้นที่ศูนย์กลางการเชื่อมโยงเศรษฐกิจของประเทศในกลุ่มอนุภาค พร้อมทั้งใช้ความได้เปรียบจากโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศ อาทิ โครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจสามฝ่าย (อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย : IMT-GT) โครงการความร่วมมือในอนุทวีป (บังคลาเทศ-อินเดีย-เมียนมาร์-ศรีลังกา-ไทย : BIMSTEC) โครงการความร่วมมือพัฒนาพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย (The Malaysia-Thai Committee on Joint Development Strategy for Border Areas : JDS) และโครงการพื้นที่สะพานเศรษฐกิจ ปันัง-สงขลา เป็นต้น ล้วนอาศัยปัจจัยพื้นฐานด้านข้อได้เปรียบด้านยุทธศาสตร์ที่ตั้ง ที่มีความพร้อมของพื้นที่ภาคใต้ทั้งสิ้น

จุดเด่นจากศักยภาพพื้นที่ทั้งในแง่ที่ตั้ง ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ร่วมกับคุณภาพของคน และความแข็งแกร่งของชุมชนในภาคใต้ เมื่อผนวกกับพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ซึ่งมีบูรณาการและความหลากหลายทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในลักษณะ “สังคมการค้า” มาช้านาน ประกอบกับแนวโน้มการเติบโตของโลกมุสลิมและการที่น้ำมันมีราคาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงสร้างโอกาสให้ภาคใต้ในฐานะพื้นที่ซึ่งเหมาะสมที่สุดในการเป็นแหล่งค้าขายระดับนานาชาติ แหล่งปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน พลังงานและพลังงานทดแทนและกิจกรรมที่เกี่ยวกับชาวมุสลิม เช่น สินค้า และอาหารฮาลาล รวมทั้งโอกาสของวิสาหกิจเชื่อมโยงแบบต้นน้ำ-ปลายน้ำในลักษณะ Cluster Development การวางผังภาคใต้ในอนาคต จึงมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและขยายโอกาสสำหรับการจ้างงานมีความสมดุลของการพัฒนาพื้นที่ชนบทและเมืองการพัฒนานุรักษ์ และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เกิดสังคมमानฉันทน์กับความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม และเป็นการพัฒนาอย่างเป็นเอกภาพโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งทั้งหมดนี้จะก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนที่เป็นเป้าหมายสูงสุดของการวางผังภาคใต้ได้ในที่สุด

3.3 สภาพแวดล้อมและโครงข่ายเมืองเชื่อมโยงเทศบาลตำบลปริก

สภาพแวดล้อมโครงข่ายเมืองโดยรอบเทศบาลตำบลปริก

จังหวัดสงขลามีเทศบาลนครขนาดใหญ่ เป็นศูนย์กลางชุมชนลำดับที่ 1 นอกจากเป็นชุมชนที่มีความสำคัญในระดับจังหวัดแล้ว เทศบาลนครหาดใหญ่ยังเป็นศูนย์กลางและมีบทบาทความสำคัญในระดับภาคอีกด้วย ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในจังหวัดสงขลาจะอยู่บริเวณศูนย์กลางชุมชนในระดับอำเภอ และเกาะตามเส้นทางคมนาคมสายหลัก โดยเฉพาะบริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ซึ่งเป็นที่ตั้งชุมชนในระดับเทศบาล 6 แห่ง และเป็นที่ตั้งของชุมชนเทศบาลตำบลปริก มีจำนวนประชากรเป็นชุมชนลำดับที่ 5

สภาพโครงข่ายคมนาคมเชื่อมโยงสู่เทศบาลตำบลปริก

จังหวัดสงขลาเป็นศูนย์กลางการคมนาคมและขนส่งที่สำคัญของภาคใต้ของไทย เนื่องจากมีโครงข่ายการคมนาคมที่สมบูรณ์ทั้งทางบก ทางอากาศ และทางน้ำ อีกทั้งยังเป็นเส้นทางเศรษฐกิจเชื่อมโยงพื้นที่ต่าง ๆ ในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และภายในจังหวัด ซึ่งมีเส้นทางคมนาคมขนส่งที่สำคัญ ดังนี้

เส้นทางถนน เป็นเส้นทางหลักสามารถเชื่อมต่อพื้นที่ตัวจังหวัดได้สะดวกและทั่วถึง

เส้นทางรถไฟ เป็นเส้นทางคมนาคมในการรับส่งสินค้า และผู้โดยสาร สถานีรถไฟหาดใหญ่ และปาดังเบซาร์ เป็นชุมทางรถไฟที่สำคัญของภาคใต้ที่จะไปสู่กลุ่มจังหวัดชายแดนมาเลเซีย

ทางเรือ จังหวัดสงขลามีท่าเรือน้ำลึกซึ่งจัดเป็นท่าเรือที่ใหญ่ที่สุดในภาคใต้ เป็นท่าเรือประมง ท่าเรือชายฝั่ง และ ท่าเรือรับส่งสินค้าระหว่างประเทศ โดยมีการติดต่อกับกรุงเทพมหานคร ประเทศญี่ปุ่น และสิงคโปร์ นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์กลางของคลังน้ำมัน ซึ่งส่วนใหญ่ขนส่งมาจากกรุงเทพมหานคร และประเทศสิงคโปร์โดยทางเรือ จังหวัดสงขลามีท่าเรือ 3 แห่ง คือ ท่าเรือน้ำลึกสงขลา ท่าเทียบเรือประมงของเทศบาลนครสงขลา และท่าเทียบเรือของกองทัพเรือ

นอกจากนี้ยังมีโครงข่ายที่สำคัญของระบบโลจิสติกส์ของการขนส่งน้ำมันระหว่างเส้นทาง สงขลา-สตูลที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตนี้ของรัฐบาล คือ โครงการท่าเรือน้ำลึกปากบารา จังหวัดสตูล

ทางอากาศ จังหวัดสงขลามีสนามบิน 2 แห่ง คือ สนามบินสงขลาของกองทัพเรือ ใช้เป็นภารกิจหลักในการตรวจตะเวนยามฝั่ง และ ท่าอากาศยานหาดใหญ่เป็นท่าอากาศยานนานาชาติ มีเส้นทางบินภายในประเทศ และเส้นทางบินนอกประเทศติดต่อกับประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์

สำหรับโครงข่ายจังหวัดสงขลาที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศมี 3 ทาง คือ

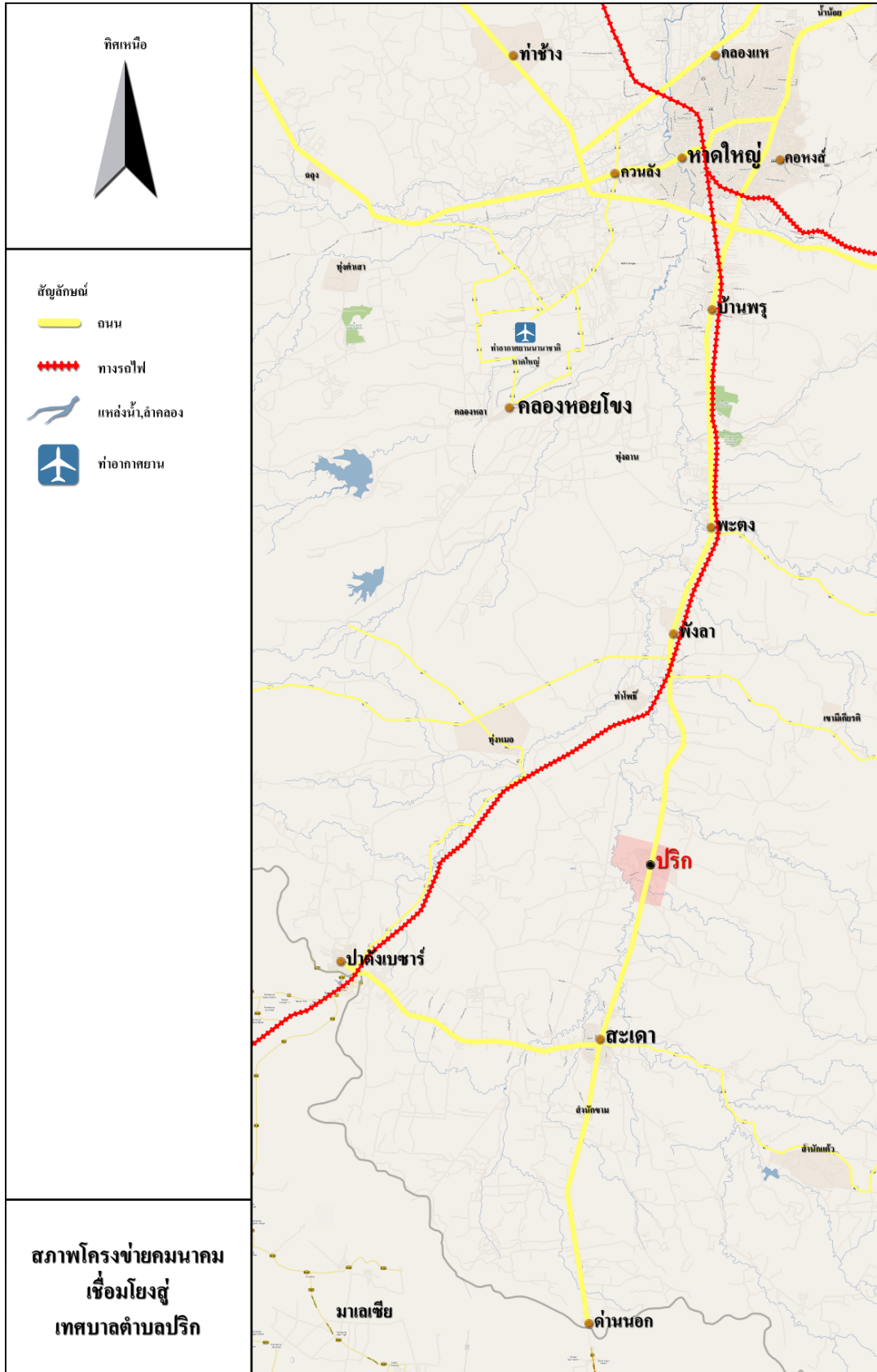
เส้นทางถนน มีทางหลวงเอเชียสาย A-2 ผ่านโดยเริ่มต้นจากเขตแดนประเทศพม่าที่อำเภอแม่สาย ไปจรดชายแดนประเทศมาเลเซียที่อำเภอสะเดา เข้าสู่รัฐเคดาห์ของประเทศมาเลเซีย

เส้นทางรถไฟ มีทางรถไฟสายใต้ผ่าน ซึ่งเป็นเส้นทางสายหลักที่มีศูนย์กลางกรุงเทพมหานคร และเชื่อมต่อกับระบบรถไฟของประเทศมาเลเซีย รวมทั้งเชื่อมสู่ประเทศสิงคโปร์

ทางอากาศ จังหวัดสงขลามีสนามบินนานาชาติหาดใหญ่ มีเส้นทางเชื่อมสู่ต่างประเทศ คือ ประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์ ซึ่งรัฐบาลได้ดำเนินการเจรจาเพื่อเปิดให้มีการเปิดเส้นทางบินสู่ประเทศอินโดนีเซีย

รูปที่ 15 สภาพโครงข่ายคมนาคมเชื่อมโยงสู่เทศบาลตำบลปริก

3.4 สภาพการใช้ที่ดินและการสัญจรของเทศบาลตำบลปริก

ขอบเขตพื้นที่

เทศบาลตำบลปริก ตั้งอยู่ในตำบลปริก อำเภอเสเดา จังหวัดสงขลา ระยะทางห่างจากอำเภอหาดใหญ่ไปทางทิศใต้ ประมาณ 40 กิโลเมตร ห่างจากที่ว่าการอำเภอเสเดา ประมาณ 8 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดสงขลา ระยะทางประมาณ 63 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 4.8 ตารางกิโลเมตร

ด้านทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่ที่ 3,6 องค์การบริหารส่วนตำบลปริก

ด้านทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่ที่ 2,3,5 องค์การบริหารส่วนตำบลปริก

ด้านทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่ที่ 5,7 องค์การบริหารส่วนตำบลปริก

ด้านทิศตะวันตก ติดต่อกับ คลองอู่ตะเภา

อำเภอเสเดา จังหวัดสงขลา

รูปที่ 16 ตำแหน่งเทศบาลตำบลปริก อำเภอเสเดา จังหวัดสงขลา

โครงสร้างทางกายภาพของชุมชน มีลักษณะพื้นที่ที่คล้ายสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีถนนสายประธานคือ ถนนกาญจนวนิช ซึ่งเป็นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ของประเทศไทยจากกรุงเทพมหานครผ่านสหพันธรัฐมาเลเซียถึงประเทศสิงคโปร์ ผ่านกลางพื้นที่ แบ่งพื้นที่เป็น 2 ส่วน คือฝั่งตะวันออก และตะวันตก มีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบร้อยละ 70 และที่ราบเชิงเขาร้อยละ 30 ในบริเวณที่ราบเชิงเขามีป่าไม้ ลุ่มน้ำ และป่าชุมชน ด้วยปัจจัยเหล่านี้จึงเกิดแหล่งน้ำลักษณะลำคลองหลายสาย โดยเฉพาะคลองอุตะเกาเป็นคลองหลัก และมีคลองปริกเป็นลำน้ำสายรอง เป็นแหล่งน้ำไหลผ่านชุมชนซึ่งเอื้อต่อเกษตรกรรมของประชาชนในพื้นที่ และในช่วงฤดูฝนมักจะมีน้ำฝนท่วมขังโดยเฉพาะพื้นที่ทางการเกษตร สภาพทางกายภาพเป็นที่ราบลุ่ม และเป็นภูเขาที่ลาดเชิงเขา เนื้อดินเป็นดินเหนียวปนทราย สมรรถนะทางการเกษตรมีศักยภาพในการผลิตปานกลางเหมาะสำหรับปลูกยางพาราและสวนไม้ผล

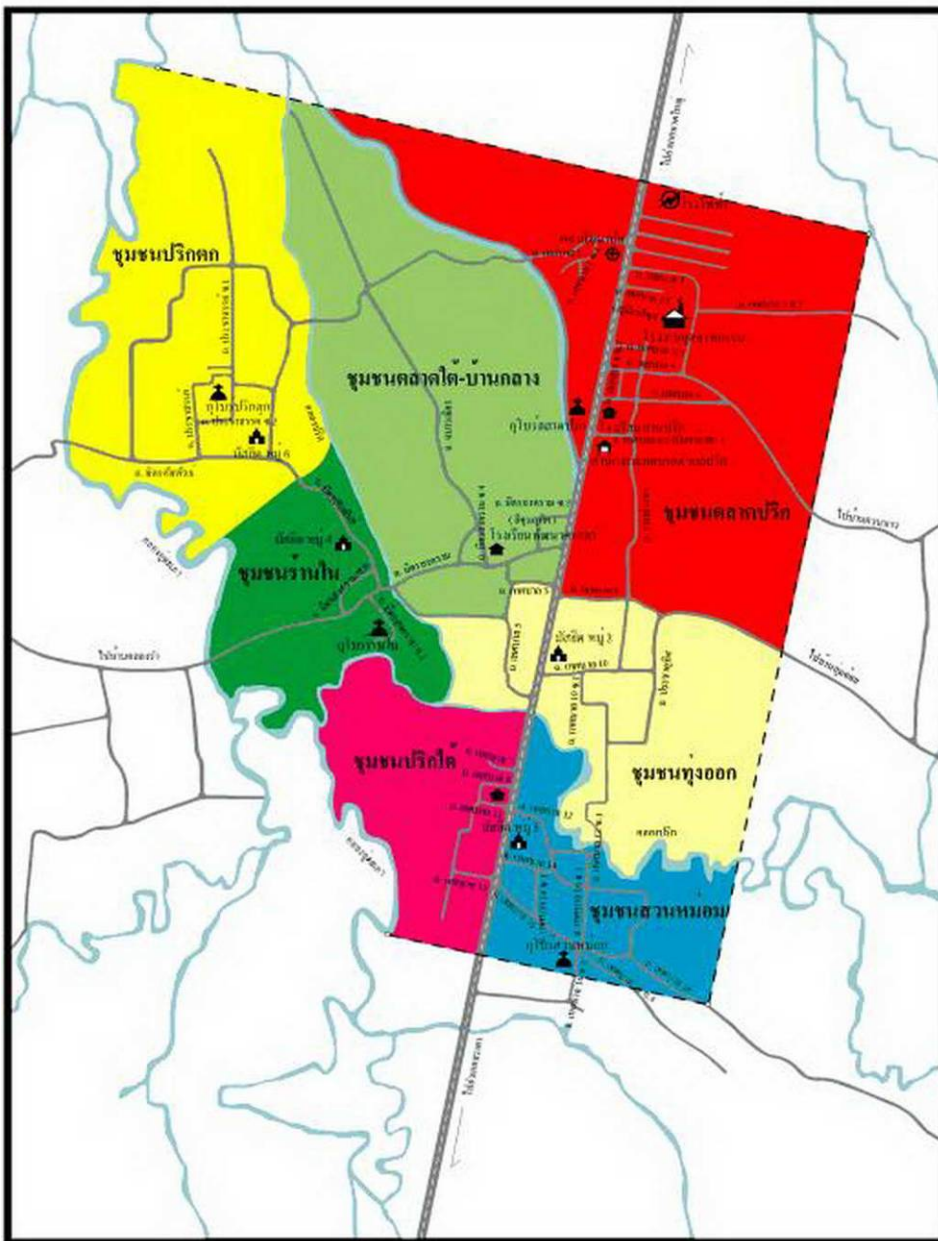
รูปที่ 17 แผนที่ภาพถ่ายเทศบาลตำบลปริก

ที่มา : แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ, 2545

มีชุมชน จำนวน 7 แห่ง จำนวนบ้าน 1,608 หลังคาเรือน

- 1) ชุมชนตลาดปริก
- 2) ชุมชนสวนหม่อม
- 3) ชุมชนตลาดใต้ - บ้านกลาง
- 4) ชุมชนร้านโน
- 5) ชุมชนปริกใต้
- 6) ชุมชนปริกตก
- 7) ชุมชนทุ่งออก

รูปที่ 18 แผนที่ชุมชน 7 ชุมชนภายในเทศบาลตำบลปริก
ที่มา : กองช่างเทศบาลตำบลปริก, 2553

จำนวนประชากร

ตามสถิติการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 30 เมษายน 2553 มีจำนวนประชากร 6,104 คน ชาย 3,102 คน หญิง 3,002 คน มีครัวเรือนทั้งหมด 1,608 ครัวเรือน ความหนาแน่นของประชากร 0.0013 คน ต่อ 1 ตารางเมตร

ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 90 ของประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาล มีเพียงร้อยละ 10 ที่นับถือศาสนาพุทธ แต่มีเอกลักษณ์ของสังคมท้องถิ่นเป็นลักษณะสังคมแบบพหุวัฒนธรรม มีความเป็น “คนปริก” ที่ชัดเจนด้วยการใช้ภาษาถิ่นภาคใต้ มีสำเนียงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ไม่ว่าจะเป็ นไทยมุสลิม ไทยพุทธและไทยพุทธเชื้อสายจีน

รูปที่ 19 ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปริก

ที่มา: สํารวจภาคสนาม, กันยายน 2553

อาชีพหลัก

1) โครงสร้างทางเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพของประชาชนอาชีพหลักของประชาชนในเขตเทศบาล

- (1) ทำสวนยางพารา ไร่ละ 85
- (2) ทำสวนผลไม้ ไร่ละ 10
- (3) ไร่จ้าง ไร่ละ 3
- (4) ค้าขาย ไร่ละ 1
- (5) อื่นๆ ไร่ละ 1

2) การเกษตรกรรม ลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในเขตเทศบาลตำบลปริก จะทำสวนยางพารา และปลูกไม้ผล ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ คือ ลองกอง ซึ่งเกษตรกรนิยมปลูกกันมากขึ้น และมีการรวมกลุ่มตลาดผลไม้ (ชมรมชาวสวนผลไม้เทศบาลตำบลปริก) ยางพารา และผลไม้อื่นๆ เช่น ส้มโชกุน เงาะ มังคุด มะพร้าวอ่อน กล้วย ส้มโอ

3) การพาณิชย์กรรมและบริการ

- (1) สถานประกอบการด้านพาณิชย์กรรม
  - ก. สถานีบริการน้ำมัน จำนวน 1 แห่ง
  - ข. ศูนย์การค้า/ห้างสรรพสินค้า - ไม่มี
  - ค. ตลาดสดเอกชน จำนวน 1 แห่ง
  - ง. ตลาดกลางเทศบาล จำนวน 1 แห่ง
  - จ. ร้านอาหาร จำนวน 23 แห่ง
  - ฉ. ร้านค้าสะสมอาหาร จำนวน 60 ร้าน
  - ช. ร้านค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ จำนวน 57 ร้าน
- (2) สถานประกอบการเทศพาณิชย์
- (3) สถานธนาฑูบาล - ไม่มี
- (4) ท่าเทียบเรือ - ไม่มี
- (5) โรงฆ่าสัตว์ - ไม่มี
- (6) สถานประกอบการด้านบริการ
- (7) โรงแรม - ไม่มี
- (8) ธนาคาร - ไม่มี
- (9) โรงภาพยนตร์ - ไม่มี
- (10) สถานที่จำหน่ายอาหาร ตาม พ.ร.บ.สาธารณสุข 20 แห่ง

4) การอุตสาหกรรม

- (1) โรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก จำนวน 1 แห่ง
- (2) โรงสี - ไม่มี

5) การท่องเที่ยว

ลักษณะแหล่งท่องเที่ยว เขตเทศบาลตำบลปริก เป็นเมืองผ่าน มีทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 4 (ถนนกาญจนวนิช) เป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ขนส่งสินค้าไปยังประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ ทำให้เป็นเส้นทางที่มีผู้สัญจรไปมามากมาย และบางส่วนจะแวะรับประทานอาหารซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นอาหารอิสลาม แวะซื้อผลไม้ เช่นลองกองของท้องถิ่น และเป็นการส่งเสริมการค้าขาย ส่งเสริมอาชีพ และส่งเสริมการท่องเที่ยว

6) การปศุสัตว์

ลักษณะการประกอบการปศุสัตว์ในเขตเทศบาลตำบลปริก เป็นการเลี้ยงในครอบครัว เช่น โค ไก่ แพะ เป็นต้น

รูปที่ 20 ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ถนนกาญจนวนิช เป็นทางผ่านส่งเสริมการค้าขาย ส่งเสริมอาชีพ และส่งเสริมการท่องเที่ยว

ที่มา: สํารวจภาคสนาม, กันยายน 2553

รายได้

การคลังท้องถิ่น

- การบริหารรายรับในปีงบประมาณที่ผ่านมา เปรียบเทียบย้อนหลัง 3 ปี
- การบริหารรายจ่ายในปีงบประมาณที่ผ่านมา เปรียบเทียบย้อนหลัง 3 ปี

รายการ	พ.ศ.2548	พ.ศ.2549	พ.ศ.2550
รายรับ	34,565,124.83	32,616,741.87	33,620,459.10
รายจ่าย	32,794,561.30	28,675,002.95	23,710,557.85
เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ	-	4,004,483.00	11,244,688.00
เงินกู้พิเศษกระตุ้นเศรษฐกิจ	-	-	-

โครงการที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์ชุมชนเมือง

- 1) โครงการพัฒนาเทศบาลตำบลปรักในปีงบประมาณ 2553 มีโครงการ 6 โครงการๆ ที่เกี่ยวข้องกับการภูมิทัศน์ชุมชนเมือง 3 โครงการ รวมมูลค่า 1,600,000 บาท ดังนี้ โครงการก่อสร้างถนนแอสฟัลติกทางเข้าสำนักงานเทศบาล 1,200,000 บาท, โครงการปูตัวหนอนหน้ามัสยิดดาหฺรอนอาหมัน 200,000 บาท และโครงการปรับพื้นที่สีเขียวบริเวณที่ทิ้งขยะ 200,000 บาท

โครงการเทศบาลตำบลปรัก
ปีงบประมาณ 2553

ลานหน้ามัสยิดดาหฺรอนอาหมัน

พื้นที่บริเวณที่ทิ้งขยะเทศบาลตำบลปรัก

ถนนทางเข้าสำนักงานเทศบาลตำบลปรัก

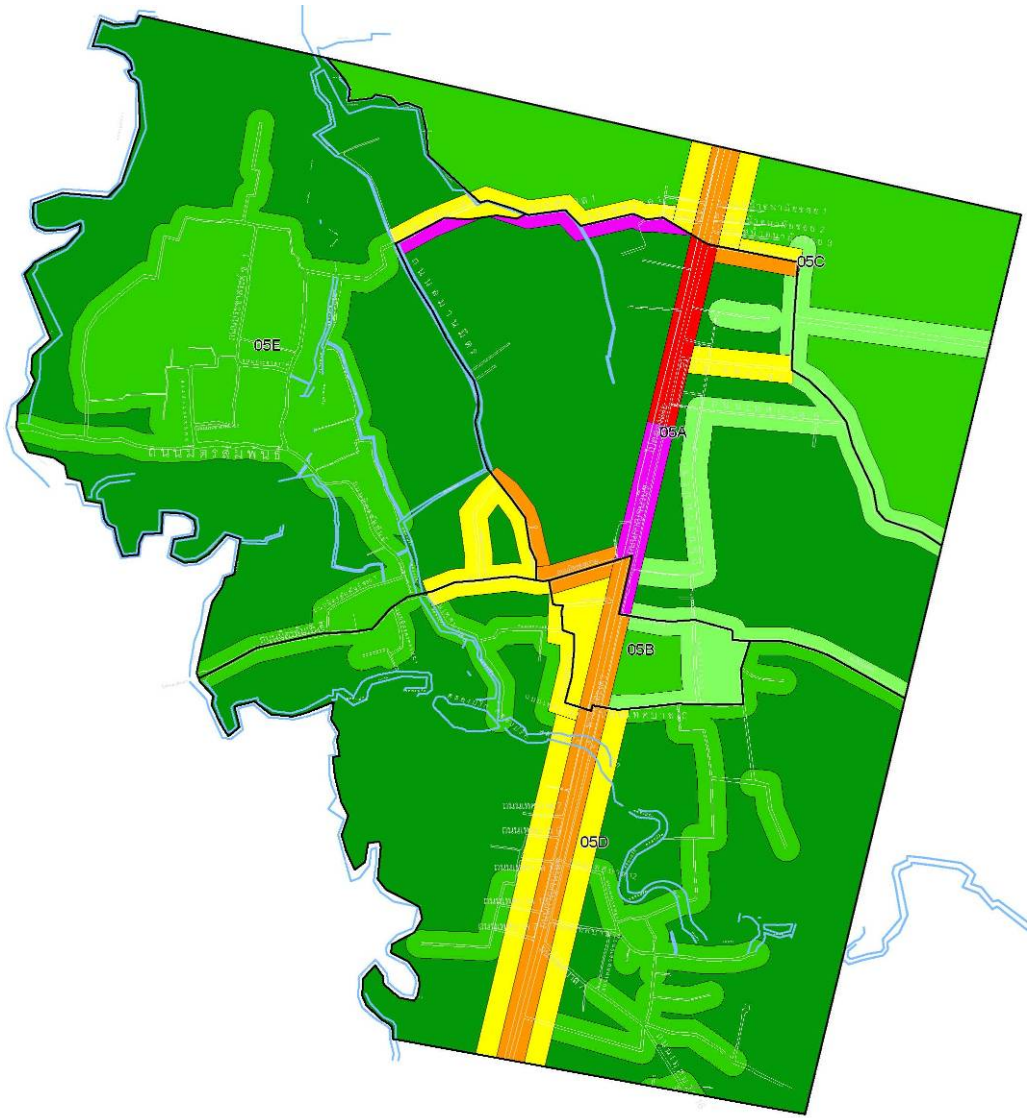
รูปที่ 21 โครงการเทศบาลตำบลปรักที่เกี่ยวข้องกับภูมิทัศน์ชุมชนเมือง

ที่มา: สํารวจภาคสนาม, กันยายน 2553

ราคาประเมินที่ดินเทศบาลตำบลปริก

จากบัญชีกำหนดราคาประเมินทุนทรัพย์ที่ดินเพื่อเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม พ.ศ. 2551-2554 โฉนด 05 บล็อก A-E หน้า 22-27 เทศบาลตำบลปริก อำเภอเสเดา จังหวัดสงขลา โดยสำนักงานธนารักษ์พื้นที่สงขลา กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2550 โดยสรุปภาพรวมราคาประเมินที่ดินเทศบาลตำบลปริก ได้ดังรูป

S			ราคาประเมินที่ดิน ตารางวาละ (บาท) 4000 2500 to 2000 1250 to 1000 750 to 500 250 200 150 to 100
แผนที่แสดงราคาประเมินที่ดินเทศบาลตำบลปริก	มาตราส่วน		
	1:12,500		

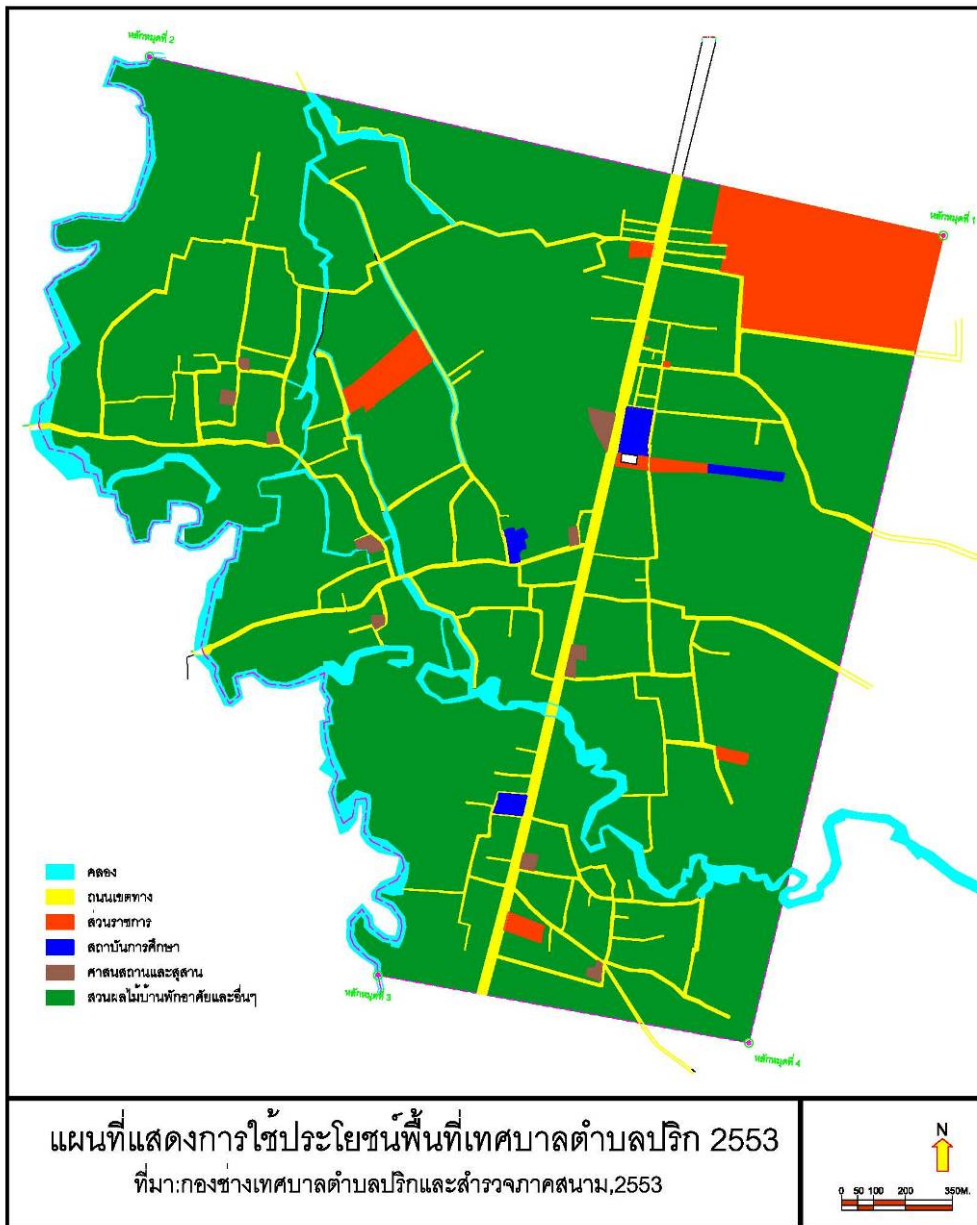
รูปที่ 22 แผนที่วิเคราะห์ราคาประเมินที่ดินเทศบาลตำบลปริก พ.ศ.2551-2554

ที่มา: สำนักงานธนารักษ์พื้นที่สงขลา, 2550

การจำแนกการใช้ประโยชน์พื้นที่ของเทศบาลตำบลปริก ในงานวิจัยครั้งนี้ได้จำแนกพื้นที่ชุมชนทั้งหมด มีแนวทางที่จะพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเพิ่มและจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน(ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547) จากข้อมูลการสำรวจภาคสนามเมื่อเดือนสิงหาคม-กันยายน พ.ศ.2553 ได้จำแนกการใช้ประโยชน์พื้นที่ ที่พบในเขตเทศบาลตำบลปริกได้ 7 ประเภท ดังนี้

- 1) พื้นที่สาธารณะของแผ่นดิน คือ คลองอุ้ต๊ะเกา คลองปริก และคลองต้นขนุน
- 2) พื้นที่สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ คือ ถนนและเขตทาง รวมระยะทาง 22 กม. ประกอบด้วย ถนนสายประธาน คือ ถนนกาญจนวณิช มีระยะทาง 2.6 กม. ถนนสายหลัก คือ ถนนมิตรสงครามและสมานมิตร รวมระยะทาง 2.5 กม. และ ถนนสายรองและซอย รวมระยะทาง 16.9 กม.
- 3) พื้นที่ส่วนราชการ ประกอบด้วย สำนักงานเทศบาลตำบลปริก สถานีอนามัย สถานีจ่ายไฟฟ้า อาคารเอนกประสงค์เทศบาลตำบลปริก สำนักงานประปา สถานีดับเพลิง สนามกีฬา และบ่อขยะหรือโรงปุ๋ย(ซึ่งอยู่นอกเขตเทศบาล)
- 4) พื้นที่สถานการศึกษา ประกอบด้วย โรงเรียนเทศบาลตำบลปริก โรงเรียนบ้านปริก โรงเรียนบ้านปริกใต้ และโรงเรียนพัฒนาศาสตร์
- 5) พื้นที่ศาสนสถาน ประวัติศาสตร์และศิลปกรรม ประกอบด้วย มัสยิดที่จดทะเบียน 4 แห่งคือ มัสยิดกลาง, มัสยิดมุฮิบบิน, มัสยิดดาหฺรอนอาหมัน และ มัสยิดนุรุลอาหมัน มีมัสยิดที่ไม่จดทะเบียน 3 แห่งคือ มัสยิดนุรุลฮูดา มัสยิดตลาดใต้ และบะลาสายสวนหม่อม มีสุสาน(กุโบร์) 4 แห่งคือ สุสานตลาดปริก, สุสานสวนหม่อม, สุสานร้านโน และสุสานปริกตก และมีศาลเจ้าจีน 1 แห่ง
- 6) พื้นที่สวนไม้ผล สวนป่า สวนในบ้าน และพื้นที่ของสถานประกอบการ อื่นๆ ประกอบด้วยสวนยางพารา สวนไม้ผลหลักคือ ลองกองและผลไม้อื่นๆ อาทิ ส้มโชกุน เงาะ มังคุด มะพร้าวอ่อน กัลย และส้มโอ เป็นต้น
- 7) พื้นที่ฐานการเรียนรู้ และ บ้านพักโฮมสเตย์หรือบ้านB&B ประกอบด้วย ฐานการเรียนรู้ จำนวน 29 ฐาน แบ่งเป็นระบบกลุ่ม 6 กลุ่ม คือ ระบบบริการจัดการพื้นที่ 1 ฐาน, ระบบการสื่อสาร 1 ฐาน, ระบบการศึกษา 5 ฐาน, ระบบอาสาเพื่อการดูแลสุขภาพ 6 ฐาน, ระบบสิ่งแวดล้อมและพลังงานทดแทน 4 ฐาน และระบบสวัสดิการและเกษตรปลอดภัย 12 ฐาน และ บ้านพักโฮมสเตย์หรือบ้านB&B จำนวน 23 แห่ง และอยู่ในระหว่างการเข้าร่วมโครงการเพิ่ม อีก 2 แห่ง

สำหรับการใช้ประโยชน์พื้นที่ฐานการเรียนรู้ และบ้านพักโฮมสเตย์หรือบ้านB&B นั้นไม่สามารถจำแนกแยกส่วนพื้นที่ออกมาได้เนื่องจากเป็นการใช้พื้นที่แบบผสมผสาน (Mixed use) ซึ่งมีวัตถุประสงค์การใช้พื้นที่รองของการใช้ประโยชน์พื้นที่หลัก ทั้ง 6 ประเภทข้างต้นแล้ว

รูปที่ 23 จำแนกพื้นที่การใช้ประโยชน์ชุมชนเทศบาลตำบลปริก พ.ศ.2553

ที่มา : กองช่างเทศบาลตำบลปริกและสำรวจภาคสนาม, กันยายน 2553

โดยสรุปสามารถจำแนกพื้นที่การใช้ประโยชน์ชุมชนเทศบาลตำบลปริก ได้ดังนี้

- 1) พื้นที่สาธารณะของแผ่นดิน คิดเป็นร้อยละ 4.37
- 2) พื้นที่สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ คิดเป็นร้อยละ 3.47
- 3) พื้นที่ส่วนราชการ คิดเป็นร้อยละ 5.59
- 4) พื้นที่สถาบันการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 0.55
- 5) พื้นที่ศาสนสถาน ประวัติศาสตร์และศิลปกรรม คิดเป็นร้อยละ 0.44
- 6) พื้นที่สวนไม้ผล สวนป่า สวนในบ้าน และพื้นที่ของสถานประกอบการ อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 85.58

พื้นที่สาธารณะของแผ่นดิน

คลองปรักและคลองต้นขุน
ช่วงที่ไหลผ่านชุมชนเทศบาลตำบลปรัก

คลองปรัก

ช่วงที่ไหลผ่านถนนกาญจนวนิช

คลองอุตะเภา

ช่วงที่ไหลผ่านเทศบาลตำบลปรัก

รูปที่ 24 พื้นที่สาธารณะของแผ่นดินเทศบาลตำบลปรัก

ที่มา : สํารวจภาคสนาม, สิงหาคม-กันยายน 2553

พื้นที่สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

	
<p>ถนนกาญจนวนิช เป็นถนนสายประธาน</p>	
	
<p>ถนนมิตรสงคราม เป็นถนนสายหลัก</p>	
	
<p>ถนนเทศบาล 9 เป็นถนนสายรอง</p>	<p>ถนนสมานมิตร เป็นถนนสายรอง</p>

รูปที่ 25 พื้นที่ถนนและเขตทางภายในเขตเทศบาลตำบลปริก
 ที่มา : สำรวจภาคสนาม, สิงหาคม-กันยายน 2553

พื้นที่สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ(ต่อ)

ถนนมิตรสัมพันธ์ เป็นถนนสายรอง

ถนนซอยต่างๆ ในเขตเทศบาลตำบลปริก

รูปที่ 26 พื้นที่ถนนและเขตทางภายในเขตเทศบาลตำบลปริก(ต่อ)

ที่มา : สำรวจภาคสนาม, สิงหาคม-กันยายน 2553

พื้นที่ส่วนราชการ

	
<p>สำนักงานเทศบาลตำบลหลังใหม่</p>	<p>สำนักงานเทศบาลตำบลหลังเก่า</p>
	
<p>ที่พักรถตรวจเทศบาลตำบลปริก</p>	<p>สถานีไฟฟ้าแรงสูงกระแสดรงคลองแงะ</p>
	
<p>อาคารเอนกประสงค์เทศบาลตำบลปริก</p>	<p>โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปริก</p>

รูปที่ 27 พื้นที่ส่วนราชการภายในเขตเทศบาลตำบลปริก
ที่มา : สำรวจภาคสนาม, สิงหาคม-กันยายน 2553

พื้นที่สถาบันการศึกษา

โรงเรียนบ้านปรึก

โรงเรียนเทศบาลตำบลปรึก

โรงเรียนบ้านปรึกใต้

โรงเรียนพัฒนศาสตร์มูลนิธิ

รูปที่ 28 พื้นที่สถาบันการศึกษาภายในเขตเทศบาลตำบลปรึก
ที่มา : สำรวจภาคสนาม, สิงหาคม-กันยายน 2553

พื้นที่ศาสนสถาน ประวัติศาสตร์และศิลปกรรม

	
<p>มัสยิดดาหฺรนาหฺมัน</p>	<p>มัสยิดมุหฺบิบีน</p>
	
<p>มัสยิดนุรุลอามีน</p>	<p>มัสยิดกลาง</p>
	
<p>ศาลเจ้าคงโจวซือ</p>	<p>ศาลเจ้าจิ้น</p>

รูปที่ 29 พื้นที่ศาสนสถาน ประวัติศาสตร์และศิลปกรรมเทศบาลตำบลปริก

ที่มา : สำรวจภาคสนาม, สิงหาคม-กันยายน 2553

พื้นที่ศาสนสถาน ประวัติศาสตร์และศิลปกรรม(ต่อ)

รูปที่ 30 พื้นที่ศาสนสถาน ประวัติศาสตร์และศิลปกรรมเทศบาลตำบลปริก(ต่อ)

ที่มา : สำรวจภาคสนาม, สิงหาคม-กันยายน 2553

พื้นที่สวนไม้ผล สวนป่า สวนในบ้าน และพื้นที่ของสถานประกอบการ อื่นๆ

	
สวนในบ้านคุณสุนิสา หมัดโสี๊ะ	สวนไม้ผล มังคุด บ้านคุณสุไลมาน ยี่ซุน
	
สวนยางพารา	สวนในครัวเรือน
	
สวนครัวริมทางสัญจร	สวนมะพร้าว

รูปที่ 31 ตัวอย่างพื้นที่สวนไม้ผล สวนป่า สวนในบ้าน และพื้นที่ของสถานประกอบการอื่นๆ เทศบาลตำบลปริก

ที่มา : สำรวจภาคสนาม, สิงหาคม-กันยายน 2553

พื้นที่ฐานการเรียนรู้ และบ้านพักโฮมสเตย์หรือบ้านB&B

	
<p>บ้านB&B 003 คุณสุชาติ บินดุเหล็ก</p>	<p>ฐานการจัดการขยะในครัวเรือนสู่พลังงานทดแทน</p>
	
<p>บ้านB&B 009 คุณสุลัยมาน ยี่ขุน</p>	<p>ฐานกลุ่มกะทิ</p>
	
<p>บ้านB&B 016 คุณสุกัญญา เหยียบหมัด</p>	<p>ฐานกลุ่มเครื่องแกง</p>

รูปที่ 32 ตัวอย่างฐานการเรียนรู้ และบ้านพักโฮมสเตย์หรือบ้านB&B เทศบาลตำบลปริก
ที่มา : กองสาธารณสุข เทศบาลตำบลปริกและสำรวจภาคสนาม, สิงหาคม-กันยายน 2553

<p>ฐานการเรียนรู้เทศบาลตำบลปริก</p> <p>A ฐานระบบสารสนเทศทางสุขภาพ A1 ฐานการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังและผู้พิการ A2 ฐานการดูแลผู้สูงอายุ A3 ฐานแม่อาสา A4 ฐานผู้ให้บริการรถรับจ้าง A5 ฐาน อสม. นอช A6 ฐาน EMS</p> <p>B ฐานระบบการสื่อสาร B ฐานวิทยุชุมชน และงานประชาสัมพันธ์</p> <p>C ฐานระบบบริการจัดการพื้นที่ C ฐานการบริหารจัดการพื้นที่</p> <p>D ฐานระบบสิ่งแวดล้อมและพลังงานทดแทน D1 ฐานการจัดทำแปลงผักตามถนน D2 ฐานการจัดทำแปลงปลูกพืชอินทรีย์ D3 ฐานระบบการเกษตร D4 ฐานสิ่งแวดล้อมตามแหล่ง</p> <p>E ฐานระบบสวัสดิการและการเกษตรปลอดภัย E1 ฐานออกใบประกอบใบ E2 ฐานการดูแลผู้สูงอายุ E3 ฐานแม่อาสา และแม่อาสา E4 ฐานแม่อาสา E5 ฐานแม่อาสา E6 ฐานแม่อาสา E7 ฐานแม่อาสา E8 ฐานแม่อาสา E9 ฐานแม่อาสา E10 ฐานแม่อาสา E11 ฐานแม่อาสา E12 ฐานแม่อาสา</p> <p>F ฐานระบบการศึกษา F1 ฐานการศึกษา F2 ฐานการศึกษา F3 ฐานการศึกษา F4 ฐานการศึกษา F5 ฐานการศึกษา</p>	<p>บ้าน B&B ตามโครงการด้านสุขภาพเทศบาลตำบลปริก</p> <table border="0"> <tr> <td>รหัสบ้าน</td> <td>เจ้าของบ้าน</td> <td>เบอร์ติดต่อ</td> </tr> <tr> <td>001</td> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>085-0803900</td> </tr> <tr> <td>002</td> <td>นางสาวอุบลี นาคดี</td> <td>081-5417001</td> </tr> <tr> <td>003</td> <td>นางสาว อิ่มบุญ</td> <td>084-2577375</td> </tr> <tr> <td>004</td> <td>นางสาววรรณภา นิ่มผล</td> <td>074-456029</td> </tr> <tr> <td>005</td> <td>นางสุวิมล นิ่มผล</td> <td>089-6597087</td> </tr> <tr> <td>006</td> <td>นางสุวิมล นิ่มผล</td> <td>085-8923497</td> </tr> <tr> <td>007</td> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>074-456141</td> </tr> <tr> <td>008</td> <td>นางมาลี นิ่มผล</td> <td>084-1981085</td> </tr> <tr> <td>009</td> <td>นางสุวิมล นิ่มผล</td> <td>089-6597087</td> </tr> <tr> <td>010</td> <td>นางสาวอัมรินทร์ นิ่มผล</td> <td>080-7128414</td> </tr> <tr> <td>011</td> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>087-2985302</td> </tr> <tr> <td>012</td> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>081-7487186</td> </tr> <tr> <td>013</td> <td>นางอุบล นิ่มผล</td> <td>086-2911883</td> </tr> <tr> <td>014</td> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>081-5413440</td> </tr> <tr> <td>015</td> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>089-2980973</td> </tr> <tr> <td>016</td> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>086-2900237</td> </tr> <tr> <td>017</td> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>089-6533324</td> </tr> <tr> <td>018</td> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>086-7483060</td> </tr> <tr> <td>019</td> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>089-8790680</td> </tr> <tr> <td>020</td> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>089-8704502</td> </tr> <tr> <td>021</td> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>086-6962521</td> </tr> <tr> <td>022</td> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>089-2984039</td> </tr> <tr> <td>023</td> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>084-1965360</td> </tr> </table>	รหัสบ้าน	เจ้าของบ้าน	เบอร์ติดต่อ	001	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	085-0803900	002	นางสาวอุบลี นาคดี	081-5417001	003	นางสาว อิ่มบุญ	084-2577375	004	นางสาววรรณภา นิ่มผล	074-456029	005	นางสุวิมล นิ่มผล	089-6597087	006	นางสุวิมล นิ่มผล	085-8923497	007	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	074-456141	008	นางมาลี นิ่มผล	084-1981085	009	นางสุวิมล นิ่มผล	089-6597087	010	นางสาวอัมรินทร์ นิ่มผล	080-7128414	011	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	087-2985302	012	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	081-7487186	013	นางอุบล นิ่มผล	086-2911883	014	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	081-5413440	015	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	089-2980973	016	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	086-2900237	017	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	089-6533324	018	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	086-7483060	019	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	089-8790680	020	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	089-8704502	021	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	086-6962521	022	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	089-2984039	023	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	084-1965360	<p>โครงการพัฒนาเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น รับขับเคลื่อนสู่ตำบลสุขภาพ:</p> <p>เบอร์ติดต่อผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ประสานงาน</p> <table border="0"> <tr> <td>นางสุวิมล นิ่มผล</td> <td>นายกเทศมนตรีตำบลปริก</td> <td>081-9598802</td> </tr> <tr> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>รองนายกเทศมนตรี</td> <td>081-9595170</td> </tr> <tr> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>รองนายกเทศมนตรี</td> <td>084-7477569</td> </tr> <tr> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>ปลัดเทศบาล</td> <td>083-6443034</td> </tr> <tr> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>ผอ.กองช่าง</td> <td>081-9597240</td> </tr> <tr> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>ผอ.กองสาธารณสุข</td> <td>089-4671127</td> </tr> <tr> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>ผอ.กองสวัสดิการ</td> <td>089-4628851</td> </tr> <tr> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>ผอ.กองช่าง</td> <td>086-4820017</td> </tr> <tr> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>ผอ.กองช่าง</td> <td>085-6293409</td> </tr> <tr> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>ผอ.กองช่าง</td> <td>086-9642413</td> </tr> <tr> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>ผอ.กองช่าง</td> <td>082-4355636</td> </tr> <tr> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>ผอ.กองช่าง</td> <td>084-1896529</td> </tr> <tr> <td>นางอ้อมมา อิ่มบุญ</td> <td>ผอ.กองช่าง</td> <td>085-8923497</td> </tr> </table>	นางสุวิมล นิ่มผล	นายกเทศมนตรีตำบลปริก	081-9598802	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	รองนายกเทศมนตรี	081-9595170	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	รองนายกเทศมนตรี	084-7477569	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ปลัดเทศบาล	083-6443034	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ผอ.กองช่าง	081-9597240	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ผอ.กองสาธารณสุข	089-4671127	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ผอ.กองสวัสดิการ	089-4628851	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ผอ.กองช่าง	086-4820017	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ผอ.กองช่าง	085-6293409	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ผอ.กองช่าง	086-9642413	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ผอ.กองช่าง	082-4355636	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ผอ.กองช่าง	084-1896529	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ผอ.กองช่าง	085-8923497
รหัสบ้าน	เจ้าของบ้าน	เบอร์ติดต่อ																																																																																																															
001	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	085-0803900																																																																																																															
002	นางสาวอุบลี นาคดี	081-5417001																																																																																																															
003	นางสาว อิ่มบุญ	084-2577375																																																																																																															
004	นางสาววรรณภา นิ่มผล	074-456029																																																																																																															
005	นางสุวิมล นิ่มผล	089-6597087																																																																																																															
006	นางสุวิมล นิ่มผล	085-8923497																																																																																																															
007	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	074-456141																																																																																																															
008	นางมาลี นิ่มผล	084-1981085																																																																																																															
009	นางสุวิมล นิ่มผล	089-6597087																																																																																																															
010	นางสาวอัมรินทร์ นิ่มผล	080-7128414																																																																																																															
011	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	087-2985302																																																																																																															
012	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	081-7487186																																																																																																															
013	นางอุบล นิ่มผล	086-2911883																																																																																																															
014	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	081-5413440																																																																																																															
015	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	089-2980973																																																																																																															
016	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	086-2900237																																																																																																															
017	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	089-6533324																																																																																																															
018	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	086-7483060																																																																																																															
019	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	089-8790680																																																																																																															
020	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	089-8704502																																																																																																															
021	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	086-6962521																																																																																																															
022	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	089-2984039																																																																																																															
023	นางอ้อมมา อิ่มบุญ	084-1965360																																																																																																															
นางสุวิมล นิ่มผล	นายกเทศมนตรีตำบลปริก	081-9598802																																																																																																															
นางอ้อมมา อิ่มบุญ	รองนายกเทศมนตรี	081-9595170																																																																																																															
นางอ้อมมา อิ่มบุญ	รองนายกเทศมนตรี	084-7477569																																																																																																															
นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ปลัดเทศบาล	083-6443034																																																																																																															
นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ผอ.กองช่าง	081-9597240																																																																																																															
นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ผอ.กองสาธารณสุข	089-4671127																																																																																																															
นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ผอ.กองสวัสดิการ	089-4628851																																																																																																															
นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ผอ.กองช่าง	086-4820017																																																																																																															
นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ผอ.กองช่าง	085-6293409																																																																																																															
นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ผอ.กองช่าง	086-9642413																																																																																																															
นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ผอ.กองช่าง	082-4355636																																																																																																															
นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ผอ.กองช่าง	084-1896529																																																																																																															
นางอ้อมมา อิ่มบุญ	ผอ.กองช่าง	085-8923497																																																																																																															

รูปที่ 33 แผนที่ประชาชนสัมพันธ์ แผนที่บ้านB&B และฐานการเรียนรู้เทศบาลตำบลปริก
 ที่มา : เทศบาลตำบลปริก, 2553

3.5 สภาพภูมิทัศน์ของเทศบาลตำบลปริกโดยชุมชนปริก

องค์ประกอบหลักในพื้นที่สีเขียวเทศบาลตำบลปริก

การกำหนดรูปแบบพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง ที่จะเสริมสร้างภูมิทัศน์ตามมาตรการด้านผังเมือง กำหนดตามแนวคิด 3 มิติ คือ เกณฑ์พิจารณาด้านพื้นที่ในภาพรวม (zoning approach) เกณฑ์พิจารณา ด้านบทบาทหน้าที่ (functional approach) และเกณฑ์พิจารณาด้านสุนทรียภาพ (aesthetic approach) นำมาพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลปริก จากการสำรวจด้วยตาเปล่าของทีม งานวิจัย ได้ 5 รูปแบบ ดังนี้

- 1) **พื้นที่ธรรมชาติ** ได้แก่พื้นที่คลองต่างๆในเขตเทศบาลตำบลปริกทั้งหมด กำหนดให้เป็นพื้นที่ สาธารณะของแผ่นดินเป็นพื้นที่ที่ต้องได้รับการดูแลรักษาเพื่อพิทักษ์ไว้ให้คงสภาพสมบูรณ์ไม่ นำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศสูงมาก
- 2) **พื้นที่สีเขียวริมเส้นทางสัญจร** ได้แก่ พื้นที่ถนนและเขตทาง กำหนดให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่อยู่ ตามแนวเส้นทางสัญจรสาธารณะ ซึ่งมีบทบาททั้งการเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดสุนทรียภาพแก่เมืองรวมทั้งการให้บริการด้านการพักผ่อนหย่อนใจ
- 3) **พื้นที่สีเขียวเพื่อบริการ** ได้แก่ พื้นที่ส่วนราชการ สถาบันการศึกษา และ ศาสนสถาน ประวัติศาสตร์และศิลปกรรม กำหนดให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ประชาชนสามารถเข้าไปใช้บริการ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ออกกำลังกาย ศึกษาทางธรรมชาติวิทยา และเสริมสร้างทัศนียภาพที่ สวยงามให้กับเมือง ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ที่อยู่ภายใต้การดูแลของชุมชน
- 4) **พื้นที่สีเขียวเพื่อสิ่งแวดล้อม** ได้แก่ พื้นที่สวนไม้ผล สวนป่า สวนในบ้าน และพื้นที่ของสถาน ประกอบการ อื่นๆ กำหนดให้เป็นพื้นที่สีเขียวที่ช่วยเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมให้กับ ชุมชน เช่น การเพิ่มก๊าซออกซิเจน หรือการลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และอุณหภูมิความ ร้อนในเมือง ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ของเอกชน แม้ประชาชนจะไม่สามารถเข้าไปใช้บริการได้ โดยตรง แต่มีคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมต่อชุมชนโดยรวม
- 5) **พื้นที่สีเขียวเพื่อเศรษฐกิจชุมชน** ได้แก่ พื้นที่ฐานการเรียนรู้ และบ้านพักโฮมสเตย์หรือบ้าน B&B กำหนดให้เป็นพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ว่างของเอกชนหรือส่วนราชการ มีการใช้พื้นที่โดยการ ตกแต่งเสริมทัศนียภาพ เพื่อสร้างบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่ดีแก่ผู้เข้าใช้บริการ เป็นการ เสริมคุณค่าด้านการใช้พื้นที่ เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

พื้นที่ธรรมชาติ

คลองปริกริมถนนซอยช่วงชุมชนตลาดใต้-บ้าน

คลองอยู่ตะเภาช่วงสะพานถนนมิตรสัมพันธ์

คลองอยู่ตะเภาช่วงชุมชนปริกใต้

คลองปริกช่วงถนนกาญจนาภิเษก

พื้นที่คลองต่างๆในเทศบาลตำบลปริก

คลองปริกช่วงถนนริมสะพานมิตรสงคราม

พื้นที่คลองต่างๆกำหนดให้เป็นพื้นที่สาธารณะของแผ่นดิน

รูปที่ 34 พื้นที่ธรรมชาติเทศบาลตำบลปริก

ที่มา : สํารวจภาคสนาม, สิงหาคม-กันยายน 2553

พื้นที่สีเขียวริมเส้นทางสัญจร

รูปที่ 35 พื้นที่สีเขียวริมเส้นทางสัญจรเทศบาลตำบลปริก

ที่มา : สำรวจภาคสนาม, สิงหาคม-กันยายน 2553

พื้นที่สีเขียวเพื่อบริการ

รูปที่ 36 พื้นที่สีเขียวเพื่อบริการเทศบาลตำบลปริก
ที่มา : สำรวจภาคสนาม, สิงหาคม-กันยายน 2553

พื้นที่สีเขียวเพื่อสิ่งแวดล้อม

รูปที่ 37 พื้นที่สีเขียวเพื่อสิ่งแวดล้อมเทศบาลตำบลปรกติ

ที่มา : สำรวจภาคสนาม, สิงหาคม-กันยายน 2553

พื้นที่สีเขียวเพื่อเศรษฐกิจชุมชน

รูปที่ 38 พื้นที่สีเขียวเพื่อเศรษฐกิจชุมชนเทศบาลตำบลปรีก

ที่มา : สํารวจภาคสนาม, สิงหาคม-กันยายน 2553

องค์ประกอบจินตภาพของเทศบาลตำบลปริกในปัจจุบัน

ได้รวบรวมจากแบบสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสภาพภูมิทัศน์ชุมชนเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ดำเนินการระหว่างเดือน สิงหาคม-กันยายน พ.ศ.2553 จำนวนแบบสำรวจ 126 ชุด ผลการสำรวจ มี 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปและพฤติกรรมกรรมการดำรงชีวิต (Way of Life) และ ส่วนที่ 2 เขียนแผนที่เทศบาลตำบลปริก จากความทรงจำของผู้ตอบแบบสอบถาม มีเนื้อหาครอบคลุมหัวข้อดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปและพฤติกรรมกรรมการดำรงชีวิต(Way of Life) มีรายละเอียดดังนี้

- 1) จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชาย 66 คน คิดเป็นร้อยละ 52.38 เพศหญิง 60 คน คิดเป็นร้อยละ 47.62 (รวม 126 ชุด)
- 2) สัดส่วนอายุ มีดังนี้ อายุ 18-24 ปีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 28.58, อายุ 25-59 ปีจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 39.69 และอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 31.75 (รวม 126 ชุด)
- 3) สัดส่วนชุมชนทั้ง 7 ชุมชน มีดังนี้ ชุมชนตลาดปริก 17 คน คิดเป็นร้อยละ 13.50, ชุมชนสวนหม่อม 18 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29, ชุมชนตลาดใต้-บ้านกลาง 21 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67, ชุมชนร้านใน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29, ชุมชนปริกใต้ 16 คน คิดเป็นร้อยละ 12.70, ชุมชนปริกตก 18 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 และชุมชนทุ่งออก 18 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 (รวม 126 ชุด)
- 4) อาชีพ เรียงลำดับได้ดังนี้
  - 4.1) อาชีพต่างๆ ประกอบด้วย ค้าขาย-ขายของชำ-ขายไม้ยาง-ร้านอาหาร-ธุรกิจส่วนตัว 37 คน คิดเป็นร้อยละ 29.37, ทำสวน-สวนยาง-สวนผัก 36 คน คิดเป็นร้อยละ 28.58, รับจ้าง-ลูกจ้าง-กริตยาง-ก่อสร้าง-ธุรกิจส่วนตัว 20 คน คิดเป็นร้อยละ 15.88, นักศึกษา 12 คน คิดเป็นร้อยละ 9.53, ไม่ทำงาน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 8.73, แม่บ้าน-พ่อบ้าน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 6.35, รับราชการ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.80 และครู 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.80 (รวม 126 ชุด)
  - 4.2) ช่วงเวลาในการทำงาน ประกอบด้วย ช่วงกลางวัน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 48.42, ช่วงกลางคืนจนถึงเช้า 34 คน คิดเป็นร้อยละ 26.99, ไม่ตอบ 23 คน คิดเป็นร้อยละ 18.26, ช่วงเช้าและเย็น 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.77, ไม่แน่นอน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.59 (รวม 126 ชุด)
  - 4.3) สถานที่ทำงาน ประกอบด้วย ที่บ้าน-ละแวกบ้าน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 61.12, ไม่ตอบ 21 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67, สถานที่ทำงานนอกบ้าน-นอกชุมชน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 12.70 และโรงเรียนละแวกบ้าน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.56 และมหาวิทยาลัยต่างๆ 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.97 (รวม 126 ชุด)
- 5) รูปแบบการพักผ่อน เรียงลำดับได้ดังนี้
  - 5.1) กิจกรรมต่างๆ ประกอบด้วย นอน 91 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 72.23, ดูโทรทัศน์-ดูหนัง 25 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 19.85, เดินเล่น-นั่งเล่น-นั่งพักผ่อน 8 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 6.35, ไม่ตอบ 7 คำตอบคิดเป็นร้อยละ 5.56, อ่านหนังสือ 5 คนคิดเป็นร้อยละ 3.97, ฟังเพลง 4 คำตอบคิดเป็นร้อยละ 3.18, กินน้ำชา 4 คำตอบคิดเป็นร้อยละ 3.18, อยู่บ้าน 3 คำตอบคิดเป็นร้อยละ 2.38, เทียว 3 คำตอบคิดเป็นร้อยละ 2.38, เล่นคอมพิวเตอร์ 2 คำตอบคิดเป็นร้อยละ 1.59, ปลูกต้นไม้ 2 คำตอบคิดเป็นร้อยละ 1.59, เลี้ยงลูก 1 คำตอบคิดเป็นร้อยละ 0.80, เล่นดนตรี 1 คำตอบ

คิดเป็นร้อยละ 0.80, เลี้ยงนก 1 คำตอบคิดเป็นร้อยละ 0.80, จัดบ้าน 1 คำตอบคิดเป็นร้อยละ 0.80 (คำตอบมากกว่า 1 คำตอบมี 32 คำตอบ รวมกับ 126 ชุด เท่ากับ 158 คำตอบ)

5.2) ช่วงเวลาในการพักผ่อน ประกอบด้วย ช่วงกลางวัน 46 คำตอบคิดเป็นร้อยละ 36.51, ช่วงค่ำ 23 คำตอบคิดเป็นร้อยละ 18.26, ช่วงบ่าย 22 คำตอบคิดเป็นร้อยละ 17.46, ไม่แน่นอน 14 คำตอบคิดเป็นร้อยละ 11.12, ไม่ตอบ 13 คำตอบคิดเป็นร้อยละ 10.32, ช่วงเย็น 9 คำตอบคิดเป็นร้อยละ 7.15 และ ช่วงเที่ยง 2 คำตอบคิดเป็นร้อยละ 1.59(คำตอบมากกว่า 1 คำตอบมี 3 คำตอบ รวมกับ 126 ชุด เท่ากับ 129 คำตอบ)

5.3) สถานที่พักผ่อน ประกอบด้วย ที่บ้าน 114 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 90.48, ไม่ตอบ 6 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 4.77, ร้านน้ำชา 5 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 3.97, มาเลเซีย-ด้านนอก 2 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 1.59, หอพัก 2 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 1.59, ห้องสมุดประชาชน 1 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 0.80, มัสยิด 1 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 0.80, ชายทะเล 1 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 0.80, ขน้า 1 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 0.80 และ สงขลา-หาดใหญ่ 1 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 0.80 (คำตอบมากกว่า 1 คำตอบมี 8 คำตอบ รวมกับ 126 ชุด เท่ากับ 134 คำตอบ)

6) รูปแบบการออกกำลังกาย เรียงลำดับได้ดังนี้

6.1) กิจกรรมต่างๆ ประกอบด้วย เดิน 46 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 36.51, เล่นฟุตบอล-วอลเลย์บอล-ตะกร้อ-แบดมินตัน 23 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 18.26, ไม่ตอบ 23 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 18.26, วิ่ง 17 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 13.50, เต้นแอโรบิค-ฟิตเนส-ปั่นจักรยาน-ฮูล่าฮูป 17 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 13.50, ถางหญ้า-ทำสวน-ตึ๊งยาง-ทำงาน-ทำงานบ้าน 11 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 8.73 และ ไม่ออกกำลังกาย 2 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 1.59 (คำตอบมากกว่า 1 คำตอบมี 13 คำตอบ รวมกับ 126 ชุด เท่ากับ 139 คำตอบ)

6.2) ช่วงเวลาในการออกกำลังกาย ประกอบด้วย ช่วงบ่าย 42 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 33.34, ไม่แน่นอน-ช่วงที่ว่าง 37 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 29.37, ช่วงเย็น-เลิกงาน 22 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 17.46, ช่วงเช้า 18 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 14.29, ช่วงค่ำ 8 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 6.35 และ ช่วงระฆฆาต 1 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 0.80 (คำตอบมากกว่า 1 คำตอบมี 2 คำตอบ รวมกับ 126 ชุด เท่ากับ 128 คำตอบ)

6.3) สถานที่ออกกำลังกาย ประกอบด้วย ละครบ้าน 68 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 53.97, สนามกีฬา-ถนน-ตลาดกลาง(อาคารเอนกประสงค์) 29 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 23.02, ไม่ตอบ 27 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 21.43, บริเวณที่ทำงาน 1 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 0.80 และ มัสยิด 1 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 0.80 (รวม 126 ชุด)

ส่วนที่ 2 เขียนแผนที่เทศบาลตำบลปริก จากความทรงจำของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลผลการสำรวจองค์ประกอบทางจินตภาพของเทศบาลตำบลปริก 5 ประการ จากแบบสอบถามประชาชนผู้อยู่อาศัยในชุมชน โดยเรียงลำดับตามจำนวนขององค์ประกอบที่เป็นที่จดจำได้มากไปหาน้อย มีรายละเอียดดังนี้

- 1) **เส้นทาง (Paths)** ประกอบด้วย ถนนสายหลัก 126 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 100.00 และ ถนนซอย 102 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 80.96 (คำตอบมากกว่า 1 คำตอบมี 102 คำตอบ รวมกับ 126 ซุด เท่ากับ 228 คำตอบ)
- 2) **ภูมิลักษณะ หรือ จุดหมายตา (Landmarks)** ประกอบด้วย สำนักงานเทศบาลตำบลปริก 61 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 48.42, โรงเรียน 33 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 26.19, สะพานลอย-สะพานข้ามคลอง 30 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 23.81, มัสยิด 25 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 19.85, ป้ายชุมชน 11 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 8.73, ป้อมตำรวจ 7 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 5.56, สุสานอิสลาม(กุโบร์) 3 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 2.38, สนามกีฬา 2 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 1.59, วัด 2 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 1.59, ศาลา 1 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 0.80 และ ไม่มี 20 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 15.88 (คำตอบมากกว่า 1 คำตอบมี 67 คำตอบ รวมกับ 126 ซุด เท่ากับ 193 คำตอบ)
- 3) **จุดกระจุกตัว (Nodes)** ประกอบด้วย ไฟแดงตลาด 3 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 2.38, ตลาด 2 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 1.59, สามแยก 1 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 0.80 และ ไม่มี 120 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 95.23 (รวม 126 ซุด)
- 4) **ขอบ (Edges)** คือ คลอง-คลองชุมชนร้านโน 10 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 7.94 และ ไม่มี 116 ซุด คิดเป็นร้อยละ 92.06 (รวม 126 ซุด)
- 5) **ย่าน (Districts)** คือ สวนยาง 1 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 0.80 และ ไม่มี 125 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 99.20 (รวม 126 ซุด)

สรุปสภาพภูมิทัศน์ชุมชนของเทศบาลตำบลปริก

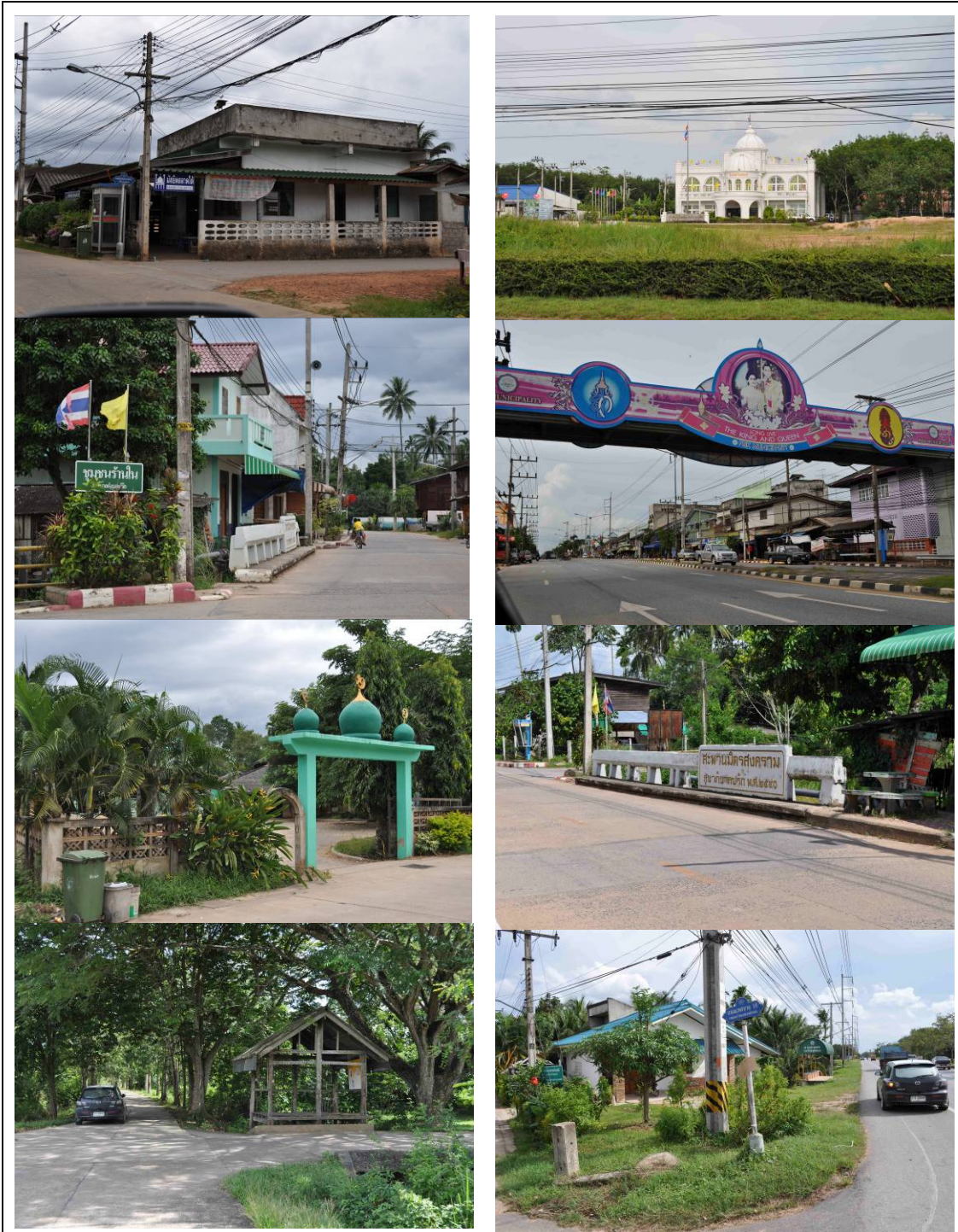
สรุปผลจากแผนที่เทศบาลตำบลปริก จากความทรงจำของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้ได้มีเพียง 2 องค์ประกอบ คือ เส้นทาง(Paths) ตอบได้ 126 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และจุดหมายตา(Landmarks) ตอบได้ 106 คน คิดเป็นร้อยละ 84.12 ส่วนอีก 3 องค์ประกอบไม่สามารถทำให้ประชาชนส่วนใหญ่จดจำได้ คือ ย่าน(Districts) ตอบไม่ได้ 125 คน คิดเป็นร้อยละ 99.20 จุดรวมกิจกรรม(Nodes) ตอบไม่ได้ 120 คน คิดเป็นร้อยละ 95.23 ขอบเขต(Edges) ตอบไม่ได้ 116 คน คิดเป็นร้อยละ 92.06

รูปที่ 39 ตัวอย่าง เส้นทาง (Paths) แปลความจากแบบสำรวจฯ
ที่มา : แบบสำรวจความคิดเห็นประชาชนเกี่ยวกับสภาพภูมิทัศน์ชุมชนเทศบาลตำบลปริก, 2553

รูปที่ 40 ตัวอย่าง ภูมิลักษณะหรือจุดหมายตา (Landmarks) แปลความจากแบบสำรวจฯ
ที่มา : แบบสำรวจความคิดเห็นประชาชนเกี่ยวกับสภาพภูมิทัศน์ชุมชนเทศบาลตำบลปริก, 2553

รูปที่ 41 ตัวอย่าง จุดกระจุกตัว (Nodes) แปลความจากแบบสำรวจฯ

ที่มา : แบบสำรวจความคิดเห็นประชาชนเกี่ยวกับสภาพภูมิทัศน์ชุมชนเทศบาลตำบลปริก, 2553

รูปที่ 42 ตัวอย่าง ขอบ (Edges) แปลความจากแบบสำรวจฯ

ที่มา : แบบสำรวจความคิดเห็นประชาชนเกี่ยวกับสภาพภูมิทัศน์ชุมชนเทศบาลตำบลปริก, 2553

รูปที่ 43 ตัวอย่าง ย่าน (Districts) แปลความจากแบบสำรวจฯ

ที่มา : แบบสำรวจความคิดเห็นประชาชนเกี่ยวกับสภาพภูมิทัศน์ชุมชนเทศบาลตำบลปริก, 2553

ตัวอย่างแบบสำรวจความคิดเห็นของประชาชน

แบบสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับสภาพภูมิทัศน์ชุมชน เทศบาลตำบลปริก อำเภอเสเตา จังหวัดสงขลา

โดย

การวิจัยโครงการ การพัฒนากระบวนการ"วางผังชุมชนเชิงรุก" (กรณีผังแม่บทภูมิทัศน์ตำบลปริก)
ร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.)
ภายใต้แผนงานสร้างเสริมการเรียนรู้กับสถาบันอุดมศึกษาไทย เพื่อการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดี(นสธ.)
สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปและพฤติกรรม การดำรงชีวิต(Way of Life) ของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ชื่อ – นามสกุล (ผู้ตอบแบบสอบถาม) .....
- อายุ ..... ปี เพศ ชาย หญิง
- ที่อยู่ .....
- ชุมชนตลาดปริก ชุมชนสวนหม่อม ชุมชนตลาดใต้-บ้านกลาง
- ชุมชนร้านโน ชุมชนปริกใต้ ชุมชนปริกตก ชุมชนทุ่งออก

2. อาชีพ .....
- ช่วงเวลาในการทำงาน .....
- สถานที่ทำงาน .....

3. รูปแบบการพักผ่อน .....
- ช่วงเวลาในการพักผ่อน .....
- สถานที่พักผ่อน .....

4. รูปแบบการออกกำลังกาย .....
- ช่วงเวลาในการออกกำลังกาย .....
- สถานที่ออกกำลังกาย .....

วันที่สัมภาษณ์..... ชื่อผู้สัมภาษณ์ 1/2

ส่วนที่ 2 “เขียนแผนที่เทศบาลตำบลปริก” จากความทรงจำของผู้ตอบแบบสอบถาม

วันที่สัมภาษณ์..... ชื่อผู้สัมภาษณ์ 2/2

3.6 สรุปบทบาทและความสำคัญของเทศบาลตำบลปริก

พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานชุมชนปริกนั้น มีความสำคัญของเส้นทางถนนและทางรถไฟที่เชื่อมโยงระหว่างหาดใหญ่-สงขลา และชายแดนไทย-มาเลเซียในอดีต และศักยภาพที่จะพัฒนาต่อเนื่องลงไปถึงสิงคโปร์ ตามโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจเหนือใต้ของอาเซียน ตลอดจนโครงการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอสะเดาและพื้นที่ต่อเนื่อง ซึ่งมีโครงการก่อสร้างด่านศุลกากรกระสะเดาแห่งใหม่ โครงการจัดตั้งตลาดกลางขายส่งสินค้าชายแดน และโครงการเมืองอุตสาหกรรม Kota Perdana

ดังนั้นบทบาทที่สำคัญของเทศบาลตำบลปริกในอนาคต ที่สำคัญที่สุดคือ ปัจจัยด้านคมนาคม ของเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างอำเภอหาดใหญ่และอำเภอสะเดาเพื่อเชื่อมต่อไปยังประเทศมาเลเซีย ส่งผลต่อการพัฒนารูปแบบและขนาดถนนเส้นทางเพื่อที่จะรองรับปริมาณการคมนาคมขนส่งมากขึ้น ทำให้เส้นทางระยะทาง 2 กิโลเมตรที่ผ่านเทศบาลตำบลปริกพื้นที่สองฝั่งเส้นทางได้รับผลกระทบด้านบวก ส่งผลให้เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ อาทิ การค้า การบริการ และอุตสาหกรรม เป็นต้น โดยเฉพาะฝั่งด้านทิศตะวันออกของเส้นทางและพื้นที่ที่น้ำไม่ท่วม ส่วนกิจกรรมหลักยังคงเหมือนเดิม 2 กลุ่มสำคัญ คือ กลุ่มที่ 1 พื้นที่พักอาศัย การค้าบริการ ที่ตั้งสถาบันการศึกษาทางศาสนาและบริการภาครัฐและเอกชน และกลุ่มที่ 2 เป็นพื้นที่เกษตร (สวนยางพารา สวนผลไม้ สวนผัก ดอกไม้และปาล์ม) อาจได้รับผลกระทบด้านลบ เช่น มลพิษจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณการจราจรและขนส่ง และอุบัติเหตุทางจราจรเพิ่มมากขึ้น เช่นกัน

เทศบาลตำบลปริกจึงเป็นโครงข่ายเมืองในเส้นทางสายสำคัญระหว่างประเทศภาพรวมของการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานที่มีเมืองศูนย์กลางต่างขนาดและระดับ เชื่อมโยงกันด้วยโครงข่ายคมนาคมขนส่งทำให้ต้องมีการวางผังแม่บทภูมิทัศน์เส้นทางสายสำคัญข้างต้นนี้ เพื่อที่จะเตรียมการวางแผนควบคุมการขยายตัว การตั้งถิ่นฐานการใช้ที่ดินและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองบรรลุตามเป้าหมาย

3.7 การวิเคราะห์ข้อจำกัดและศักยภาพของพื้นที่

การวิเคราะห์ข้อจำกัดและศักยภาพของพื้นที่ เป็นการพิจารณาถึงความพร้อมของพื้นที่ในการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นแนวทางที่ช่วยในการตัดสินใจ ซึ่งจะใช้เทคนิคการวิเคราะห์ 2 ส่วน คือ SWOT Analysis และ Potential Surface Analysis: PSA

SWOT Analysis

เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการพัฒนาภูมิทัศน์ในพื้นที่โครงการทั้งทางด้านนโยบาย กายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ได้รวบรวมจาก 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นข้อมูลจากการสังเกตการณ์การจัดทำแผนแม่บทชุมชนและแผนพัฒนาสามปี(พ.ศ.2555-2557) และสรุปประชุมเวทีประชาคมในวันที่ 19 พฤษภาคม 2554 ในประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนาภูมิทัศน์ และส่วนที่สองเป็นข้อมูลการวิเคราะห์จากคณะผู้วิจัย สามารถแสดงผลได้ดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาภูมิทัศน์ในพื้นที่

SWOT	ด้านกายภาพ	ด้านเศรษฐกิจ	ด้านสังคม
จุดแข็ง Strengths	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีทรัพยากรดินที่เหมาะสมในการเพาะปลูก 2. มีทรัพยากรแหล่งน้ำอยู่ภายในและโดยรอบพื้นที่ 3. มีระบบคมนาคมเชื่อมต่อระหว่างประเทศมาเลเซียจนถึงประเทศสิงคโปร์ 4. มีมัสยิดที่สวยงามโดดเด่นถึง 2 แห่ง และมีอาคารสำนักงานเทศบาลตำบลปริกที่สวยงามโดดเด่น ริมถนนสายประธานระหว่างประเทศ 4. มีระบบการจัดการขยะ แบบขยะฐานศูนย์ที่มีประสิทธิภาพ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งผลิตยางพาราและไม้ผลประจำถิ่น 2. ประชากรในพื้นที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งยังมีรายได้หลักจากการผลิตยางพารา 3. แนวทางของผู้นำองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมให้ปลูกตะไคร้ และพืชสวนครัว ริมถนน ริมทางสาธารณะ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีผู้นำองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่เป็นบุคคลดีเด่นในระดับชาติและนานาชาติ ตลอดจนบุคลากรในองค์การที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ 2. มีความหลากหลาย และผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม ชาวไทยจีน และชาวไทยพุทธ เป็นอย่างดี

ตารางที่ 2(ต่อ) สรุปลดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาภูมิทัศน์ในพื้นที่

SWOT	ด้านกายภาพ	ด้านเศรษฐกิจ	ด้านสังคม
จุดอ่อน Weaknesses	<ol style="list-style-type: none"> 1. พื้นที่ธรรมชาติลดน้อยลงและอาจจะพัฒนาเป็นพื้นที่ปลูกยางพารา และไม่ผล ต่อไป 2. มีการสิ่งปลูกสร้างและสิ่งกีดขวางลำน้ำในพื้นที่โครงการและพื้นที่ต่อเนื่อง 3. พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่มน้ำหลากทำให้ประสบภัยธรรมชาติ น้ำท่วม 4. ไม่มีสวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 5. สิ่งก่อสร้างส่วนใหญ่ไม่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมีรายได้น้อย จากการจัดเก็บค่าธรรมเนียมต่าง ๆ จากชุมชนได้น้อย 2. เป็นชุมชนเมืองทางผ่านที่ยังไม่มีจุดดึงดูด ให้แวะพักได้ เช่น สถานบริการน้ำมัน ร้านค้า ร้านอาหาร เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจได้อีกทางหนึ่ง 3. เยาวชนบางส่วนไม่ได้รับการศึกษาในระบบ เป็นส่วนหนึ่งที่เกิดการว่างงาน และไม่มีอาชีพเสริม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่มีธนาคารไว้บริการประชาชน มีเพียงตู้กดเงิน (ATM) 2. มีสถานีบริการน้ำมัน 1 แห่ง และอยู่ในสภาพไม่ได้รับการปรับปรุง ยังไม่น่าแวะพัก 3. ประชาชนยังไม่มีวินัยจราจร เพื่อลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุจากเส้นทางคมนาคม 4. ยังมีปัญหาการมั่วสุ่ม ยาเสพติด และ ไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 5. ประชาชนยังไม่มีความรู้ ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่
โอกาส Opportunities	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นชุมชนโครงข่ายเมืองในเส้นทางหาดใหญ่-สะเดา ที่มีเพียงเทศบาลตำบลปริก เท่านั้น ที่มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมน้อยกว่าชุมชนอื่น ๆ จึงไม่เกิดกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ในรูปแบบอื่น ๆ ทำให้ยังคงมีพื้นที่สีเขียวหลงเหลือมากกว่าชุมชนอื่น ๆ ในเส้นทาง 2. พื้นที่สำนักงานเทศบาลตำบลปริกและโรงเรียนเทศบาลตำบลปริก เป็นสถานที่รองรับการอพยพเคลื่อนย้ายชาวบ้านจากอุทกภัยครั้งใหญ่ที่ผ่านมาเมื่อปี.พ.ศ.2553 ที่ผ่านมา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีนโยบายของรัฐส่งเสริมให้มีการพัฒนาพื้นที่ อยู่ในเส้นทางความร่วมมือเศรษฐกิจ 3 ฝ่าย (IMT-GT) และแนวเศรษฐกิจสงขลา-ปิ้ง 2. ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.) เป็นเครือข่ายตำบลสุขภาวะ 3. สามารถส่งเสริมเป็นนโยบายสีเขียว ในการจัดภูมิทัศน์เพราะช่วยบรรเทาภาวะโลกร้อนด้วยการลด CO₂ จากยานยนต์ และการใช้อาคารกับพื้นที่ภายนอกอาคาร ที่มีประสิทธิภาพปลอดภัย และสวยงาม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในท้องถิ่น 2. ประชาชนจะได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และทางอ้อมเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมเมือง ส่งผลให้เกิดความร่วมมืออันดีต่อการพัฒนา ส่งเสริมทัศนคติที่ดีด้านการจัดภูมิทัศน์เมือง
อุปสรรค Threats	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีถนนสายประธานเชื่อมระหว่างประเทศ ผ่านกลางชุมชน ทำให้มีความเสี่ยงในความปลอดภัยและเกิดอุบัติเหตุสูง และมีมลพิษจากยานยนต์ในปริมาณสูง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ในแง่พฤติกรรมผู้ขับรถผ่านสายหาดใหญ่-สะเดา ก็ต้องการจะรีบเดินทางผ่านไป แต่ต้องชะลอความเร็วในการผ่านชุมชน ทำให้รู้สึกเสียเวลาในการเดินทาง

Potential Surface Analysis: PSA

เทคนิคการซ้อนทับ(Overlay) ของปัจจัยเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ (Potential Surface Analysis: PSA) โดยกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ประมวลผลเป็นแผนที่จำลอง ช่วยสร้างความเข้าใจในพื้นที่ศึกษาได้ง่ายและดียิ่งขึ้น และมีประโยชน์ในการวิเคราะห์หาพื้นที่ที่เหมาะสมในการพัฒนาต่าง ๆ และพื้นที่ที่มีปัญหาสมควรได้รับการปรับปรุง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยที่ใช้ในการพิจารณา

การนำเทคนิคนี้มาใช้ในการวิเคราะห์หาพื้นที่พัฒนาเมือง ต้องประมวลผลของปัจจัยในแต่ละด้าน จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่าง ๆ ของพื้นที่มามารดสรุปปัจจัยต่าง ๆ ได้ 6 ปัจจัย ดังนี้ 1)การใช้ที่ดินในปัจจุบัน 2)ตำแหน่งศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายสุขภาพและบ้านพักโฮมสเตย์ 3)ราคาที่ดิน 4)โครงข่ายถนน 5)ตำแหน่งภูมิทัศน์ทั้ง 5 องค์ประกอบในปัจจุบัน และ 6)พื้นที่ประสบภัยน้ำท่วม

รายละเอียดจากการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ ดังนี้

1) การใช้ที่ดินในปัจจุบัน

พื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน แบ่งได้ 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นพื้นที่เมือง ส่วนราชการ สถานศึกษา และศาสนสถาน ซึ่งมีศักยภาพในการการพัฒนาภูมิทัศน์เมือง ให้เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อบริการ ที่ประชาชนสามารถเข้าไปใช้บริการได้ ส่วนที่สอง พื้นที่อื่น ๆ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สวนยางพาราและสวนผลไม้ จัดเป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อสิ่งแวดล้อม แม้นประชาชนจะไม่สามารถเข้าไปใช้บริการได้โดยตรงเนื่องจากเป็นพื้นที่เอกชน แต่มีคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อมต่อชุมชนโดยรวม เช่นการเพิ่มก๊าซออกซิเจน และการลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และ อุณหภูมิความร้อนในเมือง โดยไม่จำเป็นต้องพัฒนาภูมิทัศน์เมือง

สำหรับพื้นที่ธรรมชาติที่มีอยู่ดั้งเดิม เช่น พื้นที่แหล่งน้ำ คูคลอง เป็นพื้นที่ที่ต้องได้รับการดูแลรักษาเพื่อพิทักษ์ไว้ให้คงสภาพสมบูรณ์ไม่นำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่น ๆ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศสูงมาก

2) ตำแหน่งศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายสุขภาพและบ้านพักโฮมสเตย์

พื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายสุขภาพและบ้านพักโฮมสเตย์ โดยได้กำหนดรัศมีในละแวกบ้าน ภายในรัศมี 100 เมตรของการเดินเท้าในบริบทแบบคนไทยที่ไม่นิยมการเดินไกลนัก มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อเศรษฐกิจชุมชน เป็นพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ว่างของเอกชนหรือส่วนราชการ มีการใช้พื้นที่โดยการตกแต่งเสริมทัศนียภาพเพื่อสร้างบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่ดีแก่ผู้เข้าใช้บริการ เป็นการเสริมคุณค่าด้านการใช้พื้นที่ว่างภายนอกอาคาร

3) ราคาที่ดิน

จากราคาประเมินที่ดินเทศบาลตำบลปริก พ.ศ. 2551-2554 โดยสำนักงานธนารักษ์พื้นที่สงขลา ประเมินไว้เมื่อ พ.ศ. 2550 โดยพื้นที่ที่มีราคาถูกกว่าย่อมมีศักยภาพสูงในการจัดซื้อจัดหา จึงได้จัดกลุ่มพื้นที่เป็น 3 กลุ่มตามสัดส่วนราคา มีรายละเอียดดังนี้ พื้นที่ที่มีราคาที่ดินตารางวาละ 100-250 บาท เป็นที่ดินที่มีราคาต่ำ พื้นที่ที่มีราคาที่ดินตารางวาละ 500-2,500 บาทเป็นที่ดินที่มีราคาปานกลาง และพื้นที่ที่มีราคาที่ดินตารางวาละ 4,000 บาทเป็นที่ดินที่มีราคาสูง ตามลำดับ

4) โครงข่ายถนน

พื้นที่โครงข่ายถนน มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวริมเส้นทางสัญจร คือ พื้นที่สีเขียวที่อยู่ตามแนวเส้นทางสัญจรสาธารณะซึ่งนอกจากเป็นโครงสร้างพื้นฐานหลักแล้ว ยังมีบทบาทการเสริมสร้างคุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดสุนทรียภาพแก่เมืองรวมทั้งการให้บริการด้านการพักผ่อนหย่อนใจ ง่ายต่อการเข้าถึง ได้แก่ พื้นที่แนวถนน เกาะกลางถนน ทางเดิน และแนวถอยร่น

5) ตำแหน่งภูมิทัศน์ทั้ง 5 องค์ประกอบในปัจจุบัน

สภาพภูมิทัศน์ของเทศบาลตำบลปริกในปัจจุบัน จากแบบสอบถามชาวชุมชนปริกในมุมมองของชาวบ้าน เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในปัจจุบันที่จะได้รับการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองได้ต่อไป ไร่ศรี 100 เมตรของตำแหน่งภูมิทัศน์ทั้ง 5 องค์ประกอบ

6) พื้นที่ประสภณน้ำท่วม

พื้นที่ประสภณน้ำท่วมเป็นพื้นที่เสี่ยง และมีปัญหาการระบายน้ำ จึงเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการพัฒนาภูมิทัศน์เมือง ง่ายต่อการประสภณธรรมชาติมีผลต่อสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน ความเป็นสีเขียวจึงไม่ได้อยู่อย่างยั่งยืนถาวร

การจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ

การนำพื้นที่ที่ถูกกำหนดด้วยปัจจัยต่าง ๆ มาซ้อนทับ(Overlay) เพื่อหาพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนานั้น ต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ของการคำนวณใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด โดยปัจจัยที่มีความสำคัญมากจะมี การให้น้ำหนัก(Percent) มากกว่าปัจจัยที่มีความสำคัญน้อย

เกณฑ์ในการจัดลำดับความสำคัญพิจารณาจาก

1) การดำรงอยู่ของสภาพภูมิทัศน์เมืองจากทัศนคติของประชาชนในพื้นที่ศึกษา และการพัฒนาที่จะทำให้เกิดความสูญเสียเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรและระบบนิเวศ โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น พื้นที่รับน้ำ เป็นสำคัญ

2) ความยากง่ายในการพัฒนาพื้นที่ ด้วยบทบาทและกิจกรรมในพื้นที่ ประกอบด้วย การใช้ที่ดินในปัจจุบัน กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายสุขภาวะและบ้านพักโฮมสเตย์ และราคาที่ดินซึ่งจะมีผลต่อการจัดหาพื้นที่ว่างเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียว นอกจากนี้ยังรวมถึงโครงสร้างพื้นฐานสำคัญด้านสาธารณูปโภค คือ โครงข่ายถนนซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาโครงข่ายระบบไฟฟ้าและประปา ในพื้นที่ที่จะส่งเสริมการพัฒนาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาได้ด้วยดี

จากเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มบทบาทและกิจกรรมในพื้นที่ ลำดับความสำคัญน้อย ให้น้ำหนักรวมร้อยละ 30 แบ่งเป็นค่าน้ำหนักปัจจัยร้อยละ 10 มีจำนวน 3 ปัจจัยคือ การใช้ที่ดินในปัจจุบัน ตำแหน่งศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายสุขภาวะและบ้านพักโฮมสเตย์ และ ราคาที่ดิน

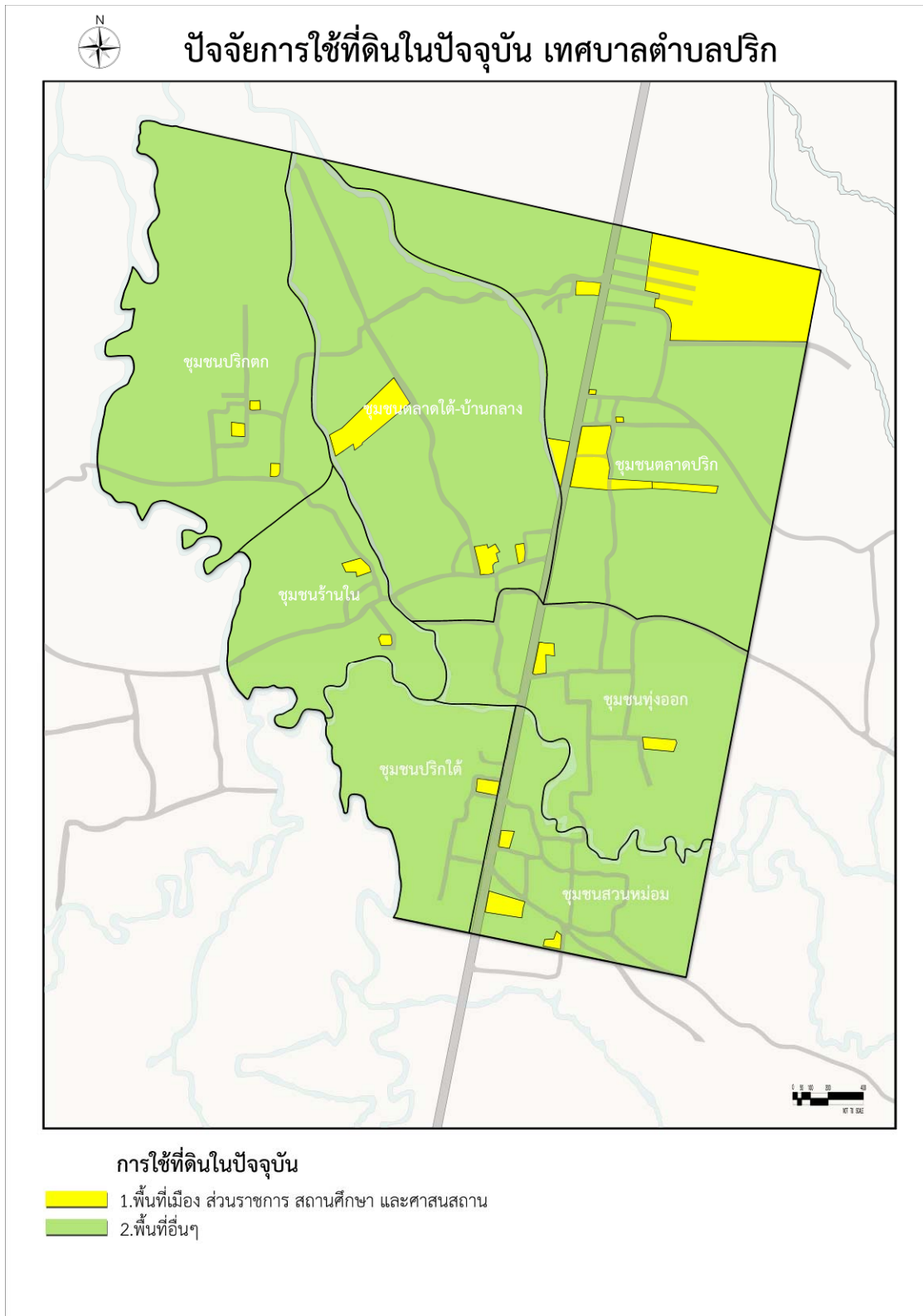
กลุ่มที่ 2 กลุ่มโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ ลำดับความสำคัญปานกลาง ให้น้ำหนักร้อยละ 20 มีค่าน้ำหนักปัจจัยร้อยละ 20 คือ โครงข่ายถนน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสภาพภูมิทัศน์และภัยธรรมชาติ ลำดับความสำคัญมาก ให้น้ำหนักร้อยละ 50 มีจำนวน 2 ปัจจัย แบ่งค่าน้ำหนัก ดังนี้ ปัจจัยตำแหน่งภูมิทัศน์ทั้ง 5 องค์ประกอบในปัจจุบัน เป็นร้อยละ 20 และปัจจัยพื้นที่ประสภณน้ำท่วม เป็นร้อยละ 30

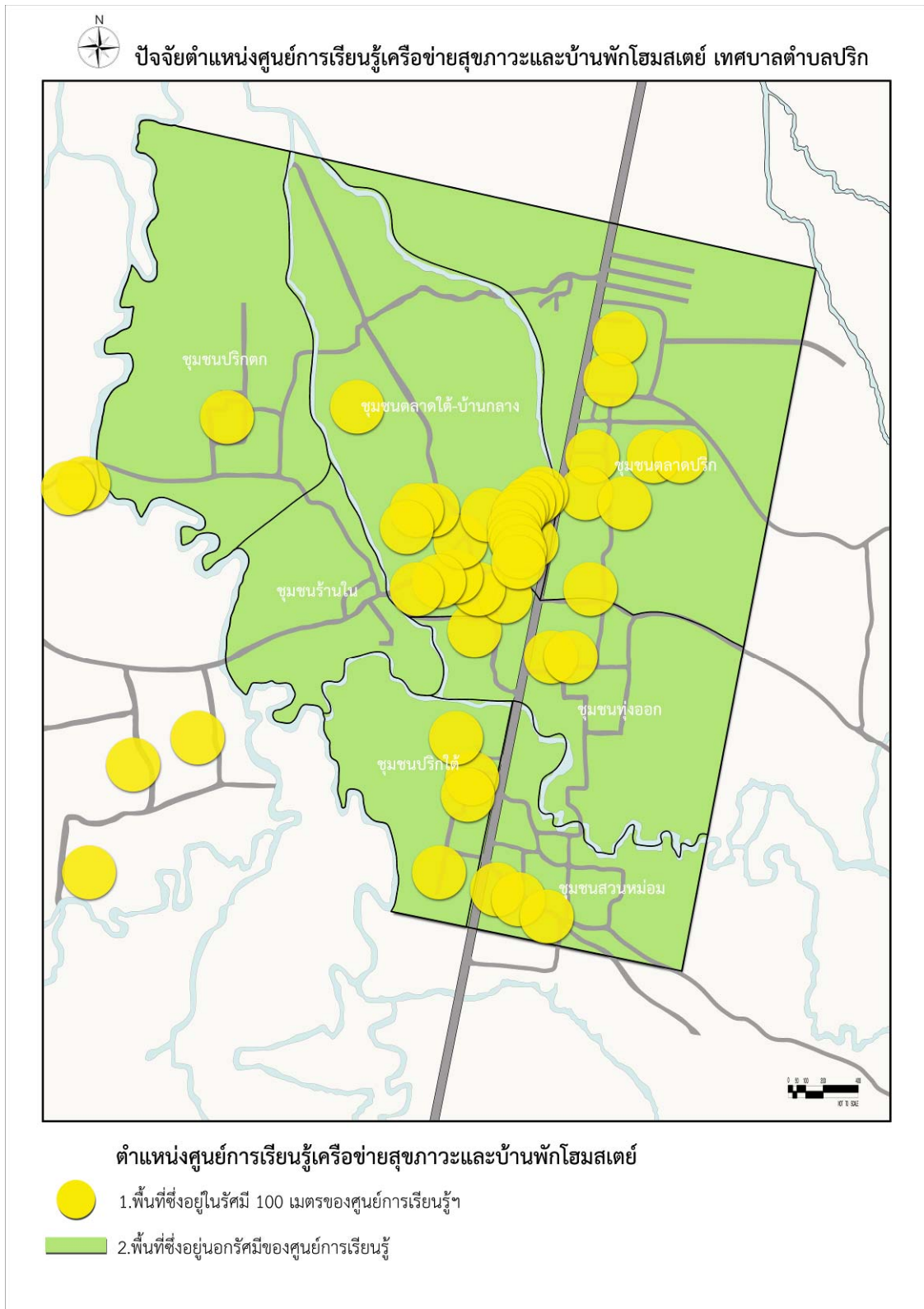
ตารางที่ 3 ชูคานำหนักคะแนนของแต่ละปัจจัยเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่

ปัจจัย Factor	ช่อง คะแนน	การให้ น้ำหนัก	คะแนน
	Rating	Percent	Score
	A	B	A X B
กลุ่มบทบาทและกิจกรรมในพื้นที่ 30%			
1	การใช้ที่ดินในปัจจุบัน		10
1.1	พื้นที่เมือง ส่วนราชการ สถานศึกษา และศาสนสถาน		10
1.2	พื้นที่อื่น ๆ		20
2	ตำแหน่งศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายสุขภาพและบ้านพักโฮมสเตย์		10
2.1	พื้นที่ซึ่งอยู่ในรัศมี 100 เมตรของศูนย์การเรียนรู้ฯ		10
2.2	พื้นที่ซึ่งอยู่นอกรัศมีของศูนย์การเรียนรู้ฯ		20
3	ราคาที่ดิน		10
3.1	พื้นที่ที่มีราคาที่ดินต่ำ		10
3.2	พื้นที่ที่มีราคาที่ดินปานกลาง		20
3.3	พื้นที่ที่มีราคาที่ดินสูง		30
กลุ่มโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ 20%			
4	โครงข่ายถนน		20
4.1	พื้นที่ซึ่งมีถนนสายประธานผ่าน		20
4.2	พื้นที่ซึ่งมีถนนสายรองผ่าน		40
4.3	พื้นที่ซึ่งมีถนนซอยผ่าน		60
4.4	พื้นที่ซึ่งอยู่นอกเหนือพื้นที่ดังกล่าวข้างต้น		80
กลุ่มสภาพภูมิทัศน์และภัยธรรมชาติ 50%			
5	ตำแหน่งภูมิทัศน์ทั้ง 5 องค์ประกอบในปัจจุบัน		20
5.1	พื้นที่ซึ่งมีภูมิทัศน์ทั้ง 5 องค์ประกอบ		20
5.2	พื้นที่ซึ่งอยู่นอกเหนือพื้นที่ดังกล่าวข้างต้น		40
6	พื้นที่ที่ประสบภัยน้ำท่วม		30
6.1	พื้นที่ที่ไม่ประสบภัยน้ำท่วม		30
6.2	พื้นที่ที่ประสบภัยน้ำท่วมระดับน้อย		60
6.3	พื้นที่ที่ประสบภัยน้ำท่วมระดับปานกลาง		90
6.4	พื้นที่ที่ประสบภัยน้ำท่วมระดับมาก		120

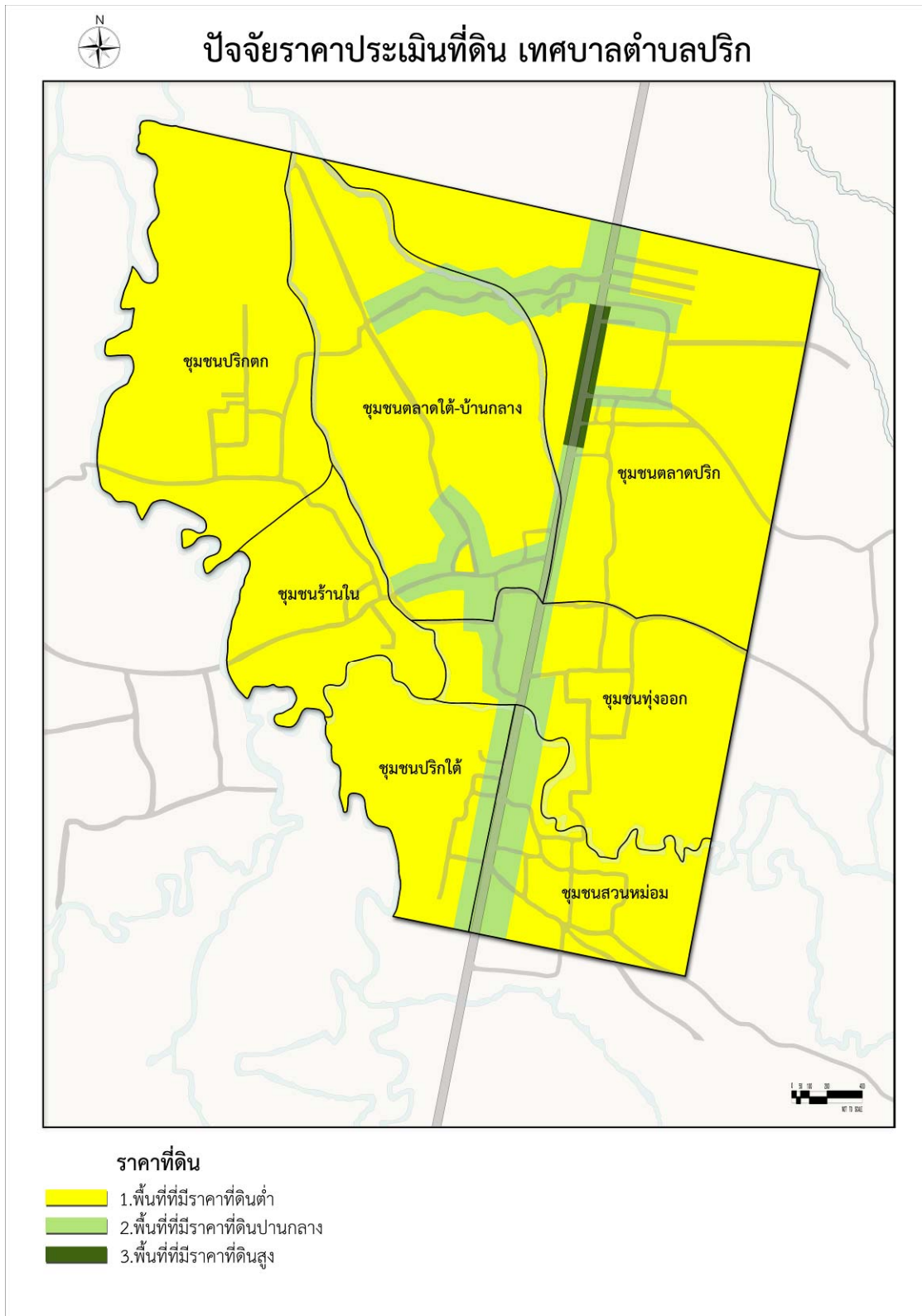

รูปที่ 44 ปัจจัยการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

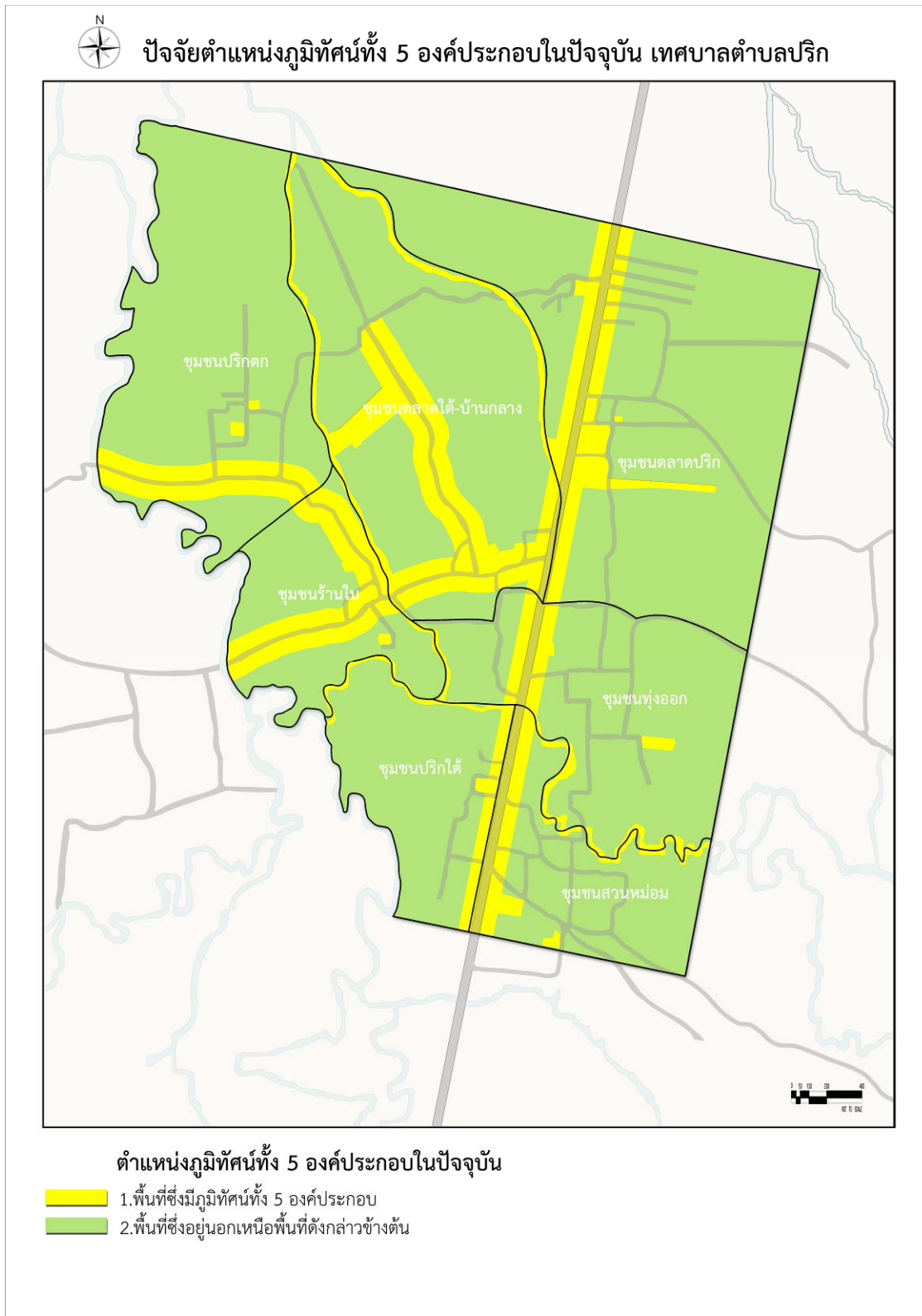
รูปที่ 45 ปัจจัยตำแหน่งศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายสุขภาพและบ้านพักโฮมสเตย์

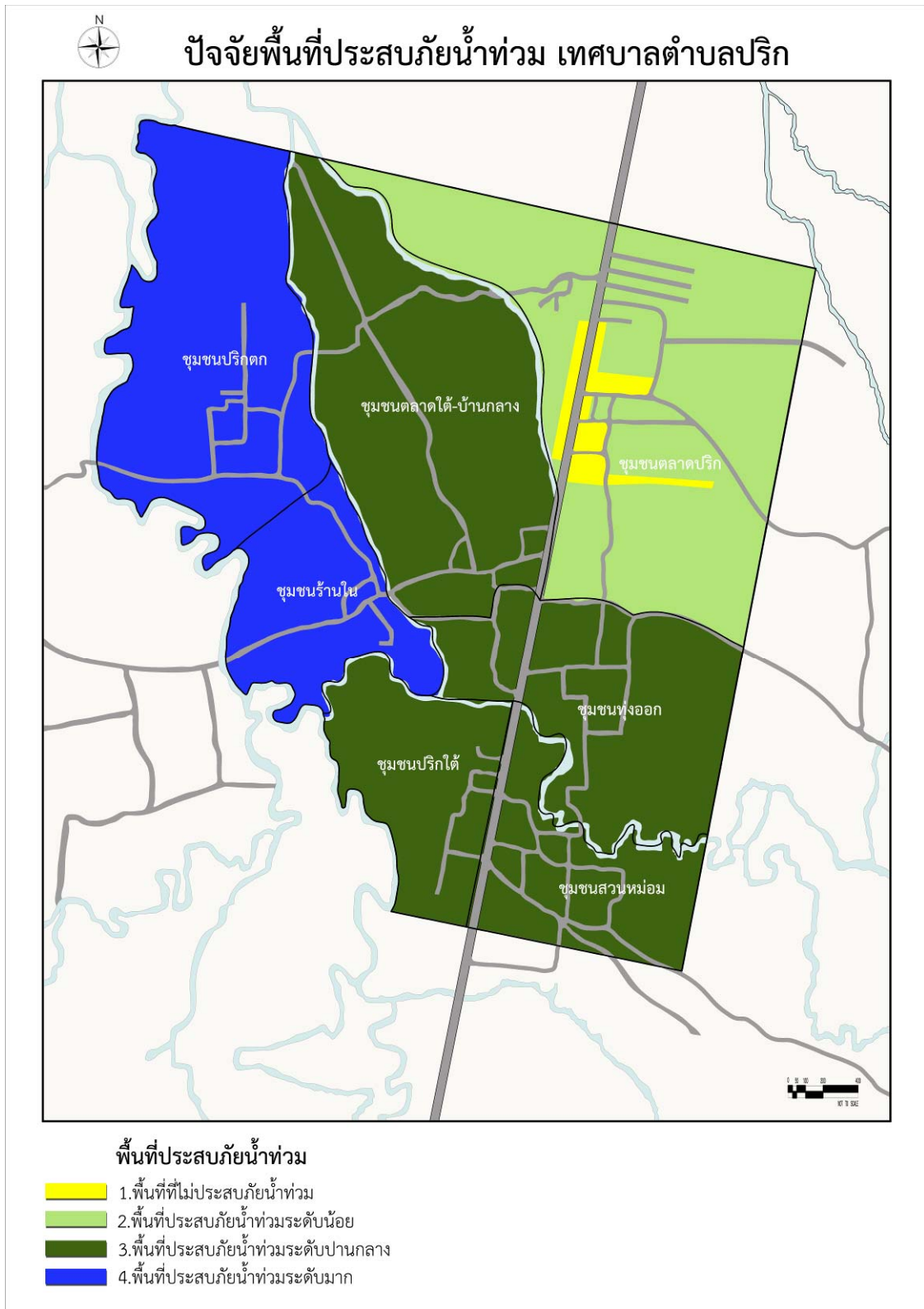
รูปที่ 46 ปัจจัยราคาที่ดิน

รูปที่ 48 ปัจจุบันตำแหน่งภูมิทัศน์ทั้ง 5 องค์ประกอบในปัจจุบัน

รูปที่ 49 ปัจจุบันพื้นที่ประสภภัยน้ำท่วม

ผลการวิเคราะห์พื้นที่ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก

เมื่อได้ลำดับความสำคัญและกำหนดค่าคะแนนของแต่ละปัจจัยแล้ว สามารถนำผลของค่าคะแนนที่รวมได้ทั้ง 6 ปัจจัย มาสรุปพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ไว้ 3 ประเภท มาจัดช่วงชั้นคะแนนของพื้นที่ได้ดังนี้

- 1) พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาภูมิทัศน์ 100 – 170 คะแนน
- 2) พื้นที่ที่ควรได้รับการปรับปรุง 171 – 240 คะแนน
- 3) พื้นที่ที่ควรอนุรักษ์ 241 – 310 คะแนน

มีรายละเอียด ดังนี้

1) พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาภูมิทัศน์

พื้นที่ที่มีศักยภาพ และควรส่งเสริมในการพัฒนาภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก ได้แก่ บริเวณตลอดแนวริมถนนสายประธานระหว่างประเทศ บริเวณส่วนใหญ่ของชุมชนตลาดปริก โดยเฉพาะพื้นที่โดยรอบสำนักงานเทศบาลตำบลปริกและโรงเรียนเทศบาลตำบลปริกซึ่งเป็นพื้นที่ปลอดภัยจากอุทกภัยและรองรับการอพยพของประชาชนได้ดี

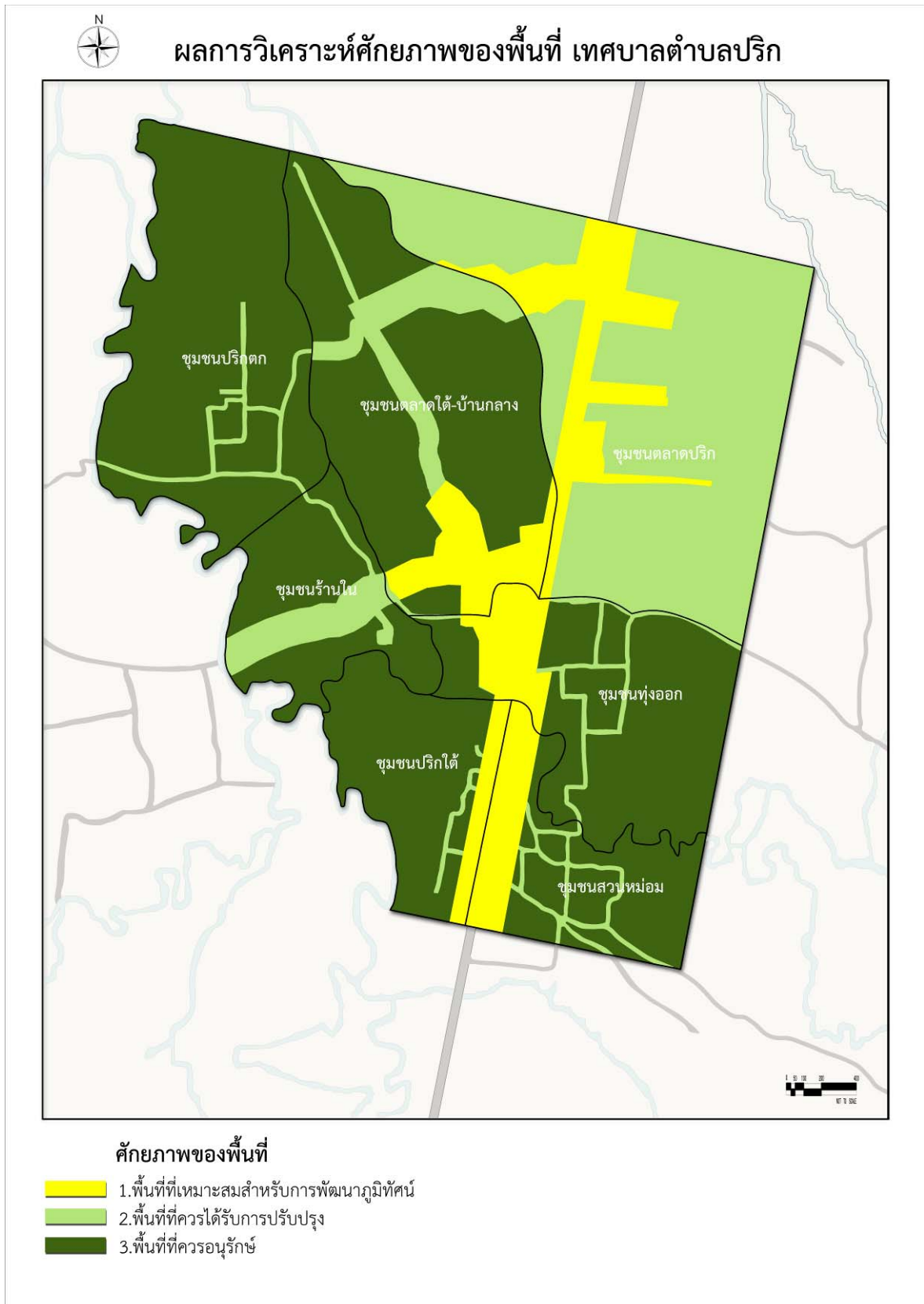
2) พื้นที่ที่ควรได้รับการปรับปรุง

เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของเทศบาลตำบลปริกที่เป็น สวนยางพารา สวนผลไม้ ในลักษณะพื้นที่สีเขียวเพื่อสิ่งแวดล้อม และ พื้นที่โครงข่ายถนนสายรอง และถนนซอย ควรได้รับการปรับปรุงเป็นพื้นที่สีเขียวริมทางสัญจร

3) พื้นที่ที่ควรอนุรักษ์

บริเวณตลอดแนวคลองอุตตะเภาและคลองปริกภายในเทศบาลตำบลปริก โดยเฉพาะชุมชนปริกตก ชุมชนร้านโน ในลักษณะการอนุรักษ์ในพื้นที่ว่างผัง จะเป็นการอนุรักษ์พื้นที่เพื่อป้องกันน้ำท่วม ในรูปแบบพื้นที่ธรรมชาติ

เมื่อได้พื้นที่ที่มีความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ที่วิเคราะห์ได้ จะนำมาใช้ในการกำหนดร่างผังแนวคิดในการวางผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริกในอนาคต และใช้การเลือกที่ตั้งของแผนงานโครงการที่สำคัญเพื่อให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่ที่เหมาะสมต่อไป

รูปที่ 50 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่เทศบาลตำบลปริก

บทที่ 4

แนวคิดในการวางผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับผังแม่บทภูมิทัศน์โดยนายกเทศมนตรี

ด้วยวิสัยทัศน์ “เศรษฐกิจพอเพียง ร้อยเรียงวิถีชุมชน คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ประชาสังคม สันติสุข” โดยนายสุริยา ยี่ขุน นายกเทศมนตรีตำบลปริก นับตั้งแต่ พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา ภายใต้ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนและทุกภาคส่วน ที่จะต้องเข้ามาช่วยกันเป็นพลังที่สำคัญในการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง มีนโยบาย 8 ข้อดังนี้

1. นโยบายด้านการเมืองและการบริหาร (พิจารณาจากทั้งสองมิติ ภายในองค์กรและภายนอก)
2. นโยบายด้านการพัฒนาสังคม
3. นโยบายการพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม
4. นโยบายการพัฒนาสาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิต
5. นโยบายการจัดระเบียบชุมชน
6. นโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจ
7. นโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
8. นโยบายการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและพลังงาน

นโยบายสำคัญที่เกี่ยวกับผังแม่บทภูมิทัศน์โดยตรง คือ นโยบายที่ 7 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) พัฒนาปรับปรุงระบบการบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ระบายน้ำ กิจการประปา ไฟฟ้าและโทรศัพท์สาธารณะ 2) เสริมสร้างมาตรการในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาหน้าท่วมขังในชุมชน 3) ส่งเสริมการพัฒนาภูมิทัศน์ ปรับปรุงย่านชุมชน และสถานที่ราชการ หน่วยต่าง ๆ ของเทศบาล(อาทิ เช่น สำนักงานเทศบาล ที่ทำการงานป้องกันฯ บริเวณอาคารเอนกประสงค์ รวมทั้งโรงเรียนเทศบาลตำบลปริก) และการจัดทำผังเมืองเทศบาลตำบลปริก ให้สอดคล้องกับ ทิศทางการพัฒนาบ้านเมืองที่น่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่

นโยบายที่เกี่ยวข้องกับผังแม่บทภูมิทัศน์ คือ นโยบายที่ 8 การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและพลังงาน ประกอบด้วย 1) รมรงค์ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกสาธารณะทางด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและพลังงานแก่ประชาชน และชุมชน 2) พัฒนาระบบการองค์กรชุมชน ประชาชน และเยาวชน และการสร้างเครือข่ายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและพลังงานโดยชุมชน เพื่อชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการขยะแบบ มีส่วนร่วม ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทางอันนำไปสู่การจัดการขยะฐานศูนย์ และการพัฒนาแนวทางและรูปแบบการเปลี่ยนขยะเป็นพลังงานแก๊สชีวภาพ และการพัฒนา คั้นหาพลังงานทางเลือกในระดับชุมชน 3) ส่งเสริมสนับสนุนการเฝ้าระวัง และพัฒนาคลองปริกและคลองอุตะเถา ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชนให้สามารถรองรับการใช้ประโยชน์ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปริกและพื้นที่อื่น ๆ ที่มีอาณาเขตติดต่อกันได้อย่างยั่งยืน 4) ส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขับเคลื่อนการจัดทำโครงการ และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีไปสู่การลดสถานะโลกร้อน 5) การส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำแผนพลังงานระดับชุมชนและครัวเรือน การรู้จักใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า และการใช้พลังงานทางเลือก 6) ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติ(Action Research) ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการลดสถานะโลกร้อน รวมทั้งกิจกรรมทางด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและพลังงานในระดับชุมชน

นายกเทศมนตรีฯ มีแนวคิดในการวางผังบริเวณและผังโครงการพื้นที่โดยรอบ สำนักงานเทศบาล ตำบลปริก ต่อเนื่องไปยังโรงเรียนเทศบาลตำบลปริก ในการใช้พื้นที่สถาบันราชการเชิงรุกเพื่อชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนงบประมาณ 1) การพัฒนาก่อสร้างอาคารของโรงเรียนฯ และศูนย์เด็กเล็ก อาคารประชุม เอนกประสงค์ 2) การใช้พื้นที่ปลูกสวนยางจัดหารายได้ และใช้พื้นที่สวนยางนั้น จัดกิจกรรมเป็นฐานการเรียนรู้ชุมชนเครือข่ายสุขภาพ โดยมีแนวคิดในการใช้พื้นที่สวนยาง จัดกิจกรรมกลางแจ้งภายนอกอาคารชั่วคราวแบบ Out-Door ในรูปแบบค่ายโอรังอัซฮันนิสต์ ซึ่งเป็นที่มาของพื้นที่ชุมชนในอดีต และเป็นการใช้งบประมาณแบบประหยัด ด้วยโครงสร้าง ไม้ไผ่ สาดหรือเสื่อกระจูด ใบจาก เช่น การจัดเวทีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ปีที่ 2 โครงการพัฒนาเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นร่วมขับเคลื่อนสู่ตำบลสุขภาพ เมื่อวันที่ 17-18 พฤษภาคม 2554

รูปที่ 51 การจัดเวทีกลางแจ้งภายนอกอาคารชั่วคราวแบบ Out-Door ของเทศบาลตำบลปริก

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบแนวคิดที่นำมาสู่การปฏิบัติอย่างเป็นเป็นรูปธรรมของนายกเทศมนตรีปริก คือ การปลูกพืชสวนครัว เช่น ต้นตะไคร้ ไร่ริมถนนภายในชุมชน ซึ่งเป็นอีกแนวทางหนึ่ง ในการปลูกต้นไม้ ในอนาคตที่ช่วยลดความยากจน เป็นการลดรายจ่าย ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้เป็นอย่างดี

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับผังแม่บทภูมิทัศน์โดยชุมชนปริก

จากการทำประชาคมการจัดทำแผนแม่บทชุมชน และแผนพัฒนาสามปี พ.ศ. 2555 – 2557 ในช่วงระหว่างวันที่ 18 – 21 เมษายน 2554 และสรุปโครงการประชุมเวทีประชาคม ในวันพฤหัสบดีที่ 19 พฤษภาคม 2554 ที่ผ่านมา คณะผู้วิจัยได้สรุปข้อมูล แนวคิดที่เกี่ยวกับผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริกโดยชุมชน จากปัญหาต่างๆ ที่ประชาชนได้สะท้อนมาได้ดังนี้

1. ขาดแคลนพื้นที่สีเขียวสาธารณะที่ประชาชนใช้สอยร่วมกัน
2. ขาดพื้นที่สำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเยาวชนเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติดที่ทำให้เกิดปัญหาการลักขโมย อาชญากรรม ปัญหาท้องก่อนแต่ง เป็นต้น
3. ปัญหาน้ำท่วมขังจากคลองและคุระบายน้ำไม่ได้รับการขุดลอกให้น้ำไหลได้สะดวก
4. ปัญหาโรคระบาดติดต่อ เช่น ไข้เลือดออก ถ้าหากไม่มีการดูแลรักษาพื้นที่บริเวณไม่ให้เป็นที่เพาะพันธุ์ยุงร้ายได้
5. ขาดวินัยในการอยู่ร่วมกันในชุมชน เช่น การวางของรูกำบาทวิถี การทิ้งน้ำเสียบนถนน การไม่เคารพกฎจราจร เป็นต้น
6. ความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ขาดความสวยงามของอาคาร ร้านค้า ย่านพาณิชยกรรม

รูปที่ 52 การประชุมย่อยจัดทำแผนแม่บทชุมชนร้านโน เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2554

วิสัยทัศน์ของผู้ปกครองที่มีต่อประชาชน ได้ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เกี่ยวข้องกับผังแม่บทภูมิทัศน์ มีรายละเอียด คือ นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลในการรักษาและเพิ่มรายได้ และการลดค่าครองชีพของประชาชนในระดับรากฐาน นโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และ นโยบายที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมียุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่มีอยู่ในแผนสามปี มีเป้าหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ 1) พัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และระบบผังเมือง 2) ปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ว่างเปล่า จัดหาสถานที่นันทนาการแก่ชุมชน

จากแนวคิด “ชุมชนน่าอยู่คู่คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม” เป็นหลักปรัชญาด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและพลังงาน โดยประชาชนยังเล็งเห็นคุณค่าที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์และส่งเสริมกับยุทธศาสตร์อื่นๆ ในภาพรวม คือ การจัดระเบียบชุมชน สังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย อันเนื่องมาจากการพัฒนาทางกายภาพด้านภูมิทัศน์ชุมชน ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย อาทิเช่น การเตรียมพื้นที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตลอดจนการอพยพจากอุทกภัย การสร้างกิจกรรมและพื้นที่นันทนาการให้แก่เยาวชนเพื่อห่างไกลยาเสพติด การมีระเบียบวินัยปฏิบัติตามกฎจราจร ไม่สร้างสิ่งกีดขวางและมีสุขอนามัยที่ดีต่อทางเดินเท้า และพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน

สามารถสรุปประเด็นหลักการพัฒนาที่เกี่ยวข้องผังแม่บทภูมิทัศน์ จากประเด็นหลักการพัฒนา 4 ด้าน ดังนี้

1) ประเด็นหลักการพัฒนาจากปัญหา คือ ปัญหาขยะตกค้างจำนวนมาก ปัญหาน้ำประปาไม่เพียงพอต่อการให้บริการประชาชน ปัญหาประชาชนมีรายได้น้อย ปัญหาแสงสว่างสาธารณะไม่ทั่วถึง และปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน

2) ประเด็นหลักการพัฒนาจากความต้องการ คือ ต้องการระบบกำจัดขยะที่มีประสิทธิภาพ ต้องการรายได้เสริม ต้องการให้ชุมชนปลอดภัยจากยาเสพติด ต้องการถนนที่ได้มาตรฐาน ต้องการบริการสาธารณะที่สะดวก รวดเร็ว และประหยัด

3) ประเด็นหลักการพัฒนาจากนโยบาย คือ ก่อสร้างปรับปรุงถนนให้ได้มาตรฐานและเพียงพอส่งเสริมอาชีพให้ประชาชน ส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น พัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนและสร้างสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขเพื่อครอบครัวอบอุ่น พัฒนาระบบประปาให้ได้มาตรฐาน จัดทำระบบระบายน้ำให้ได้มาตรฐานแก้ไขปัญหาน้ำท่วมขังได้ดี ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงามน่าอยู่ จัดหาและสร้างสถานที่พักผ่อน นันทนาการและกีฬาในชุมชน จัดสร้างสนามกีฬาที่ได้มาตรฐานและครบวงจรเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและการบริการประชาชนในทุกด้าน ปรับปรุงระบบแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สินให้สมบูรณ์และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ เสริมสร้างระบบป้องกันบรรเทาสาธารณภัยให้มีความพร้อมในทุกด้าน

4) ประเด็นหลักการพัฒนาจากศักยภาพ คือ พัฒนาให้เป็นศูนย์กลางสินค้าเกษตรครบวงจร พัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่และควบคู่คุณธรรม และ พัฒนาส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.3 แนวคิดเกี่ยวกับผังแม่บทภูมิทัศน์โดยนักศึกษาสถาปัตยกรรมและผังเมือง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยสงขลา

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดให้มีผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงสร้างเมืองทั้ง 3 ลักษณะ คือ ผู้ปกครองควบคุม (Consumer) ผู้ผลิต (Producer) และผู้ใช้พื้นที่เมือง (Consumer) บทบาทและรูปแบบการออกแบบชุมชนเมืองที่เกี่ยวข้องกับนักวิชาการ คือ ผู้ผลิตซึ่งสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้จะกล่าวถึง นักวิชาการนักศึกษาในท้องถิ่นที่มีการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องด้านการออกแบบเมืองในฐานะ มุมมองจากคนนอกโดยได้กำหนดกิจกรรมเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 ในรายวิชาการวางผังโครงการ ระหว่างเดือนมิถุนายน – ตุลาคม 2554 ได้มีกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก เพื่อให้นักศึกษาได้เข้าใจการออกแบบวางผังอาคาร การวิเคราะห์ถึงสภาพธรรมชาติ วัฒนธรรมและความงามของบริเวณที่ตั้งศึกษา และจัดขั้นตอนในการวางผังอาคาร โดยรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล วางวัตถุประสงค์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ รวมทั้งสามารถนำเอาหลักการวางผังมาประกอบการออกแบบสถาปัตยกรรม ผลผลิตที่ได้รับ คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ศึกษาภาคสนาม และแนวคิดในการกำหนดแบบร่างและการทำงานเป็นทีม เพื่อพัฒนาแนวความคิดต่อยอดของแต่ละบุคคลต่อไป

รูปที่ 53 กิจกรรมการเรียนรู้ด้านภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริกของนักศึกษา

ช่วงที่ 2 ในรายวิชาการวางผังเมือง 1 ระหว่างเดือนพฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ 2554 ได้กำหนดกิจกรรมต่อเนื่องจากการศึกษาพื้นที่เทศบาลตำบลปริก เพื่อศึกษาวิวัฒนาการในการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ องค์ประกอบของเมือง ศึกษาข้อกำหนดและกฎหมายบางประเภท ค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการออกแบบผังเฉพาะออกแบบวางผังชุมชน ภาคปฏิบัติ ผลผลิตที่ได้รับคือ ผลงานการออกแบบระยะสั้นของนักศึกษา

จากแบบผลงานการออกแบบระยะสั้น จำนวน 40 ผลงาน โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรสาขาวิชา สถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมและผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา สามารถสรุปแนวคิดในการออกแบบผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก จาก 5 องค์ประกอบของภูมิทัศน์ชุมชน ได้ดังนี้

- 1) **ย่าน Districts** จัดกลุ่มแนวคิดได้ดังนี้ 1) จำนวน 22 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 55 ให้ปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่เป็นย่านเศรษฐกิจ อาทิเช่น ตลาด, ตลาดชุมชน, ตลาดน้ำ, ตลาดสีเขียว, ย่านการค้า และพัฒนาเป็นสหกรณ์ชุมชน, ศูนย์รวมสินค้าหรือOTOP และ เส้นทางท่องเที่ยวในตำบล 2) จำนวน 8 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 20 ให้พัฒนาพื้นที่เป็นย่านการเรียนรู้ ย่านการศึกษาในสวนจัดให้เป็นห้องสมุด และ อาคารศูนย์การเรียนรู้ 3) จำนวน 7 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 17.5 ให้พัฒนาพื้นที่เป็นย่านพักผ่อนเพื่อสุขภาพ อาทิเช่น เส้นทางออกกำลังกาย, สวนสุขภาพ และ ลานกีฬาชุมชนในโรงเรียน และ 4) จำนวน 3 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 7.5 ให้พัฒนาเป็นย่านอื่นๆ อาทิเช่น ย่านศาสนสถาน, ย่านชุมชนทำสวนแบบมุสลิม และ ย่านปลูกไม้ดอกไม้ประดับ
- 2) **จุดรวมกิจกรรม Nodes** จัดกลุ่มแนวคิดได้ดังนี้ 1) จำนวน 25 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 62.5 ให้พัฒนาพื้นที่เป็นศูนย์รวมกิจกรรมการออกกำลังกาย อาทิเช่น ลานเต้นแอโรบิค, สนามเด็กเล่น, ฟิตเนส, ลานออกกำลังกาย, จัดให้มีแสงสว่างกลางคืน และ เปลี่ยนตลาดและโรงเรียนเป็นที่ออกกำลังกายตอนเย็น 2) จำนวน 6 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 15 ให้กระจายพื้นที่เปิดท้ายขายของบริเวณสำนักงานเทศบาลตำบลปริก, สวนสาธารณะในชุมชน และพื้นที่ตลาดในชุมชน 3) จำนวน 5 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 12.5 ให้พัฒนาเป็นฐานเรียนรู้ของชุมชน และ 4) จำนวน 4 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 10 ปรับปรุงทางแยกให้สวยงามมีประติมากรรม
- 3) **แนวขอบ Edges** จัดกลุ่มแนวคิดได้ดังนี้ 1) จำนวน 22 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 55 ให้พัฒนาพื้นที่ริมคลองให้มี ทางเดินชมวิว, สะพาน, ศาลา, สถานที่พักผ่อนและตลาดน้ำ 2) จำนวน 10 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 25 ให้พัฒนาพื้นที่แนวริ้ว แนวเขตชุมชน รักษารูปแบบป่า เพิ่มพื้นที่พักผ่อน, แก้วน้ำ, ศาลาพักผ่อน, ที่ต้มน้ำสาธารณะ และมีไฟฟ้าส่องสว่าง 3) จำนวน 4 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 10 ให้พัฒนาริมถนน ปลูกต้นไม้, ปลูกผักสวนครัว และปลูกต้นไม้พันธุ์ต่างๆ และ 4) จำนวน 4 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 10 ไม่ตอบ
- 4) **จุดหมายตา Landmarks** จัดกลุ่มแนวคิดได้ดังนี้ 1) จำนวน 14 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 35 ให้สร้างหอนาฬิกา, หอคอยสูง และหอชมวิวด้านล่างเป็นลานกิจกรรม 2) จำนวน 9 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 22.5 ให้สร้างประติมากรรม อาทิ น้ำพุ, รูปปั้น, หลัทธิโล และสิ่งก่อสร้างทรงโดม 3) จำนวน 7 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 17.5 ให้สร้างสิ่งก่อสร้างอื่นๆ อาทิเช่น อาคารเอนกประสงค์, หอประชุม, เน้นมัสดิตทุกแห่งให้เด่น, เสาไฟด้วยรูปลักษณ์มาจากต้นกล้า และกังหันลม 4) จำนวน 5 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 12.5 ให้สร้างวงเวียนตามจุดตัดของถนน 5) จำนวน 5 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 12.5 ไม่ตอบ
- 5) **เส้นทาง Paths** จัดกลุ่มแนวคิดได้ดังนี้ 1) จำนวน 20 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 50 ปรับปรุงทางจราจรให้มีทางจักรยาน ทางเดิน-วิ่ง 2) จำนวน 17 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 42.5 พัฒนาพื้นที่เป็นเส้นทางสีเขียว ริมเส้นทางเป็นที่นั่งเล่น สวนพักผ่อน ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ทำซุ้มทางเดินด้วยต้นไม้ 3) จำนวน 2 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 5 ให้จัดระบบเส้นทางให้เชื่อมโยงระหว่างฐานต่างๆ 4) จำนวน 1 ผลงานคิดเป็นร้อยละ 2.5 ให้ขยายถนนมิตรสัมพันธ์จาก 2 เลนเป็น 4 เลน

รูปที่ 54 กิจกรรมการกำหนดแนวคิดในการออกแบบผังภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริกของนักศึกษา

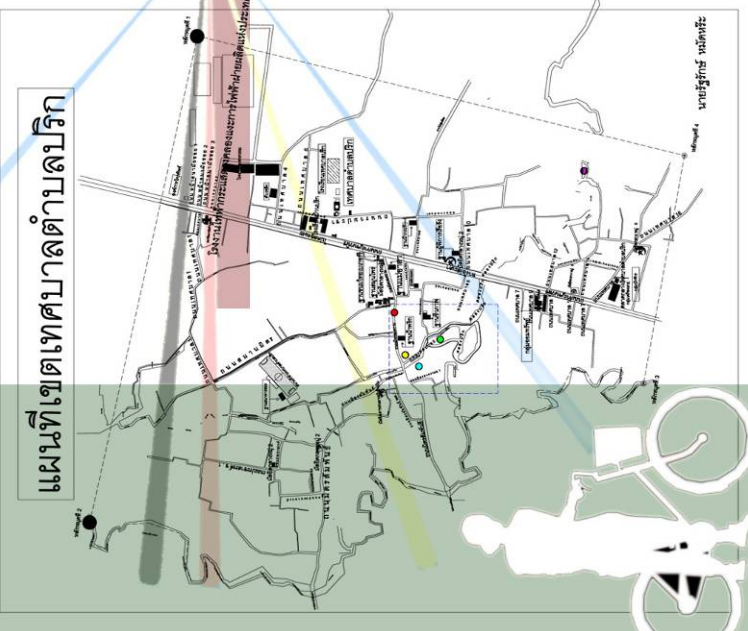
S

.K.D. ปรับปรุงภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก

MR.SURIYA THEAMMONG NO.21 ARCH4/1

D

CONCEPT

แผนที่เขตเทศบาลตำบลปริก

Districts

Edges

Nodes

Landmarks

Paths

โลกคือการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ โดยตรงต่อสุขภาพร่างกายของมนุษย์เรา จึงควรเน้นสุขภาพร่างกายของมนุษย์ให้พร้อมอยู่เสมอ เพื่อให้มีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตที่ดี ภาย เช่น การพักผ่อนหย่อนใจที่ร่างกายและจิตใจได้สร้างสุขภาพที่ดี

สวนสุขภาพ (Fitness Gardens)
สวนสุขภาพเป็นส่วนสาธารณะที่ควรให้ความสำคัญส่วนหนึ่งสวนสุขภาพที่ควรเป็นเครื่องเล่นสนุกสนาน ที่เป็นส่วนออกกำลังกาย ไปเล่นในระหว่างที่สวนสุขภาพ เราจึงต้องวางแผนที่ดีหาทางให้สุขภาพตามนั้น สมบูรณ์แข็งแรง

ความกลมกลืนธรรมชาติ
การจัดสวนจะเป็นสวนกว้าง มีต้นไม้ใหญ่ที่ ให้อากาศถ่ายเท มีทางวิ่งออกกำลังในส่วนที่จะออกกำลังแยกแต่ละชนิดและเป็นจุดเป็น แต่เป็นสีที่ช่วยให้ประสานกลมกลืนไปกับธรรมชาติที่รอบด้าน

ศูนย์ออกกำลังกาย

ศูนย์สุขภาพของท่าอากาศยาน

เส้นทางปั่นจักรยาน

Paths

เป็นศูนย์ส่งเสริมการเดินเท้าออกกำลังกาย ให้กับคนในชุมชน สื่อความสามัคคีของคนในชุมชน โดยปรับเปลี่ยนพื้นที่ส่วนที่ว่างให้เป็นสวนที่ร่มรื่นสวยงาม โดยมีการสวนเดินเท้ากันเป็นจุดตาม

รูปที่ 56 ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นายสุริยา เทียมเมือง

KETCH DESIGN TEST

Presented By Ekkachat Kaewkamjun Arch. 4/2 No. 12
Rajamangala University of Technology Srivijaya

เทศบาลตำบลปริก

อ.สะเดา จ.สงขลา

ข้อมูลทั่วไป
ที่ตั้ง ของเทศบาลตำบลปริก ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลปริก อําเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดสงขลา ห่างจากที่ว่าการอําเภอสะเดา ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดสงขลา ระยะทางประมาณ 63 กิโลเมตร พื้นที่ ทั้งหมด เป็นพื้นที่เดิมของสุขาภิบาลปริก ประมาณ 4.8 ตารางกิโลเมตร

อาณาเขต ด้านเหนือ ติดต่อกับ หมู่ที่ 3,6 องค์การบริหารส่วนตำบลปริก ด้านทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่ที่ 2,3,5 อบต.ปริก ด้านทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่ที่ 5,7 องค์การบริหารส่วนตำบลปริก ด้านตะวันตก ติดต่อกับ คลองอู๊ดเขา

ประชากร ตามสถิติการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 30 เมษายน 2552 มีจำนวนประชากร 6,114 คน ชาย 3,055 คน หญิง 3,059 คน มีครัวเรือนทั้งหมด 1,412 ครัวเรือน ความหนาแน่นของประชากร 0.0013 คนต่อ 1 ตารางเมตร

Node (จุดกระจจุดตัว)
เป็นลานกิจกรรมเพื่อชุมชนไว้ ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้พบปะพูดคุย เป็นส่วนหน้าของคนในตำบล คนแก่ แสดงความคิดเห็นร่วมกันและยังเป็นพื้นที่สำหรับการออกกำลังกายได้อีกด้วย

Paths (ช่อง เส้นทาง)
การออกกำลังกาย เป็นวิถีทางหนึ่งที่จะส่งเสริมให้เรามีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงและยังเป็นภูมิคุ้มกันโรคต่างๆ ได้ดี แนวทางของโครงการสร้างเสริมสุขภาพที่เกิดขึ้นบนเส้นทางได้แก่ ทางจักรยาน ทางวิ่ง ลิงอาววน ความสะอาดคนเดินเท้าและพื้นที่ออกกำลังกาย

Paths (ช่อง เส้นทาง)
เริ่มมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงและยังเป็นภูมิคุ้มกันโรคต่างๆ ได้ดี แนวทางของโครงการสร้างเสริมสุขภาพที่เกิดขึ้นบนเส้นทางได้แก่ ทางจักรยาน ทางวิ่ง ลิงอาววน ความสะอาดคนเดินเท้าและพื้นที่ออกกำลังกาย

District (ย่าน)
“โครงการส่งเสริมสนับสนุนการตลาดสีเขียว และเครือข่ายผู้บริโภคสีเขียว” เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางของผู้นำโรคและทิศทางของตลาดสีเขียวที่พัฒนาไป โดยนำผัก ผลไม้ พืชผลทางการเกษตรที่ชาวบ้าน ได้ปลูกเองและขายกันเองเพื่อลดและส่งเสริมการตลาดสีเขียว อย่างเป็นระบบ ผลักดันให้เกิดสุขภาพที่ดีและความยั่งยืนของการตลาดสีเขียวที่เป็นจริง

Edges (แนวขอบ ร้ว)
สำหรับการแบ่งพื้นที่ส่วนนี้ให้เกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชนในมากที่สุดก็ได้จัดภูมิทัศน์และแบ่งสรรพื้นที่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและยังเป็นการปรับปรุงสภาพอากาศในชุมชนให้ดีขึ้นอีกด้วยเหมาะสำหรับชุมชนสีเขียวจริงๆ โดยการทำแนวรั้วสีเขียววิธีที่ทำจากไม้ไผ่ ซึ่งเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในชุมชนเพื่อกันขอบเขตและจัดพื้นที่พักผ่อนไว้ทั้งหมด แนวโครงการ มีเก้าอี้มานั่งไว้พักผ่อนได้ตลอดแนวถนนเพื่อพัฒนาสุขภาพคนในชุมชนให้อยู่ดี มีสุข

Landmarks (จุดหมายตา)
จากที่ออกแบบนั้นคือ หอชมวิว เป็นจุดหมายตาที่เห็นได้ ในระยะไกลเป็นจุดชมวิวมองดูธรรมชาติป่า เขาและมองดูบรรยากาศรอบๆเทศบาลตำบลปริกซึ่งเป็นอีกจุดหนึ่งสร้างความผ่อนคลายทางด้านร่างกายและจิตใจเป็นอย่างมาก เพิ่มพูนสุขภาพจิตที่ดีอีกด้วย นอกจากนั้นบริเวณด้านล่างยังมีลานสำหรับทำกิจกรรมต่างๆเช่น นั่งเล่น พักผ่อน และการออกกำลังกาย เป็นต้น

รูปที่ 57 ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นายเอกชาติ แก้วแกมจันทร์

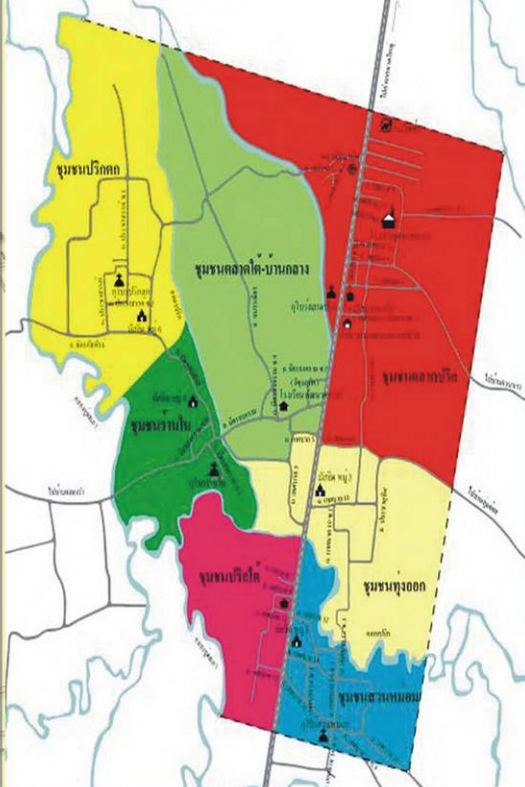
SKETCH DESIGN โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์

เทศบาลตำบลปริก อำเภอเสเดา จังหวัดสงขลา

นางสาวหัตถาภรณ์ เขตตานุรักษ์ สถาปัตยกรรมศาสตร 4/2 เลขที่ 5

ภาพถ่ายทางอากาศของเทศบาลตำบลปริก อำเภอเสเดา จังหวัดสงขลา

PHATHS
เส้นทางของคลองและถนน

จะมีการจัดตั้งและพัฒนาให้เป็นเส้นทางที่มีความสวยงามเกิดขึ้น โดยจะมีการจัดทำโครงการจอมปลวก เพื่อให้ความร่มรื่นธรรมชาติมากขึ้น จะมีการปลูกผักสวนครัวหรือคะฉัตรหอม เข้ามามีส่วนช่วยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

EDGES
แนวขอบ

การพัฒนาพื้นที่เป็นพื้นที่จัดจัดในแนวทางของเขตดินสวนครัว จึงมีการจัดและพัฒนาระบบสวนครัว คือ การปลูกต้นไม้พันธุ์ต่างๆ ให้เกิดความสวยงาม ของสวนครัวแต่ละพันธุ์ ซึ่งพันธุ์ที่ปลูกคือผักกาดปลากด

NODES
จุดแวะจุดพักรถ

สถานที่ที่มีการรวมตัวกันเป็นกระจุกชน ตลาด โรงเรียน ฯลฯ จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เช่นตลาด เปลี่ยนเป็นตลาดที่ออกกำลังภายในเดินใจโรงเรียน เป็นเป็นพื้นที่คนขอไว้บ้าง

DISTRICT
ย่าน

จากลักษณะย่านในปัจจุบัน ใกล้เคียง มีการพัฒนาเป็นพื้นที่จัดกับมาซึ่งกัน โดยมีการนำแนวคิดที่ปลูกไว้วันและบ้าน เข้ามามีส่วนช่วยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสิ่งของจากชุมชนปริกที่มีรวมทำเป็นสินค้าโอท็อปด้วย

LANMAKS
ภูมิทัศน์จากเรื่องจุดมาชมตา

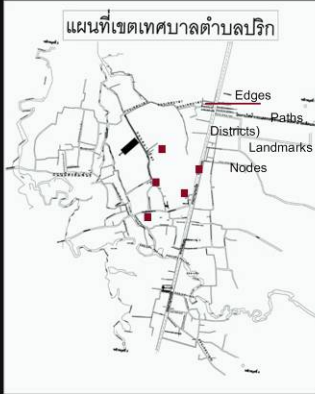
ลักษณะที่ตั้งทางทิศตะวันตก มีจุดชมทิวทัศน์ซึ่งมี หอนาฬิกา เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้เดินทางผ่านไปมา, ต้นปริก เพื่อลดเสียงรบกวนของชุมชนปริก, สระน้ำ เพื่อเป็นจุดที่เชื่อมต่อกับระหว่างทางออกไปยังทางถนน และต้องการมาจนถึงตลาด และต้นฉัตรหอมพันธุ์ใหม่ยิ่งขึ้น

รูปที่ 58 ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นางสาวหัตถาภรณ์ เขตตานุรักษ์

SK๖ ผังสุขภาพชุมชนตำบลปริก

ผังสุขภาพชุมชนตำบลปริก
 1. วัตถุประสงค์ของผังสุขภาพชุมชน
 2. ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน
 3. การวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพ
 4. การกำหนดพื้นที่สุขภาพ
 5. การกำหนดเส้นทางสุขภาพ
 6. การกำหนดจุดสุขภาพ
 7. การกำหนดกิจกรรมสุขภาพ
 8. การกำหนดมาตรการส่งเสริมสุขภาพ
 9. การประเมินผล

concept

กลมกลืนกับธรรมชาติ
 ออกแบบให้ทุกจุด ไหลกลมกลืน
 โกลีซึตรธรรมชาติ
 เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมเดิมที่เปี่ยมธรรมชาติ

สุขภาพ
 เนื่องจากปัจจุบันสภาพแวดล้อมได้เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาซึ่งเป็น
 สาเหตุให้ร่างกายของคนเราเสื่อมลงอย่างรวดเร็วเราจึงควรดูแลสุขภาพ
 ของเราเอง และคนรอบข้าง
 ซึ่งการออกกำลังกาย
 ก็สามารถทำให้เราห่างไกลจากโรคร้ายต่างๆ

Districts)

ร้านค้าชุมชนริมน้ำ จัดให้มีร้านค้า ร้านอาหาร เครื่องดื่ม เพื่อส่งเสริมอาชีพในชุมชนในเขตชุมชน และเกิดเป็นย่านการค้าผลผลิตต่างๆที่จากชุมชน

Landmarks

ออกแบบให้มี หอนาฬิกา
 ตองการให้เป็นจุดเด่นของชุมชน โดยเป็นหอสูง
 แสงสูงถึงความขยันขันแข็งของคนในชุมชนผู้พบเห็น
 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของเวลา

Detail

Paths

เส้นทางสุขภาพ เป็นเส้นทางสำหรับเป็นจักรยานโดยเฉพาะ
 เป็นการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ และเป็นการลดมลพิษในชุมชน มีการปลูกต้นไม้
 และสมุนไพรต่างๆที่มีสรรพคุณรักษาแผล และบันเทาการปวด
 เพื่อรักษาแผลที่อาจจะเกิดจากอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นในขณะปั่นจักรยาน

Nodes

ลานออกกำลังกาย
 เป็นลานกีฬา และมีอุปกรณ์ออกกำลังกาย
 มีการปลูกต้นไม้เพื่อให้น่าชม

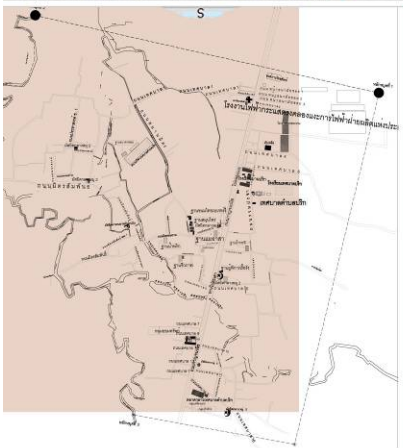

Edges

คลอง ออกแบบให้มีคลองเล็กๆ
 คั่นระหว่างหมู่บ้านเพื่อเป็นขอบเขตของชุมชน
 มีการจัดภูมิทัศน์ตลอดริมคลองโดยการปลูกต้นไม้
 ไหลร่มเงา

รูปที่ 59 ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นางสาวอรนุช ชลสิทธิ์

โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณตำบลเทศบาลปริก
 CONCEPT
 ออกแบบให้เข้ากับสภาพชุมชนมากที่สุด
 PRESENT BY SURACHED SUIBSAKUL

Path เส้นทางเข้าไปด้านในหมู่บ้าน มีทางเดินและสำหรับออกท่าลงกาย

District ศูนย์เรียนรู้ชุมชนของตำบลปริก

Node เป็นร้านค้า+ชายของ

Edge เป็นขอบเขตการเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านเป็นศาลาไว้พักผ่อน

รูปที่ 60 ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นายสุรเชษฐ์ สีสกุล

โครงการ

ออกแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในเทศบาลตำบลปริก

นางสาว สุสนีย์ เหล่าสี สด.4/2 เลขที่ 15

รูปที่ 61 ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นางสาวสุสนีย์ เหล่าสี

SKETCH DESIGN

Project Sub - Adjusted Physical environment Pril

By : Nittaya Anuvik Arth 4/1 On. 12

เนื่องจากพื้นที่เทศบาลปรักต้องการที่จะปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อที่จะส่งเสริมการ
ออกกำลังกายของคนในชุมชน และเพื่อเป็นการพัฒนาสุขภาพของประชาชน
โดยการใช้องค์ประกอบทางกายภาพ 5 องค์ประกอบคือ

1. Paths เส้นทาง
2. Edges ขอบ
3. Nodes จุดกระจุกตัว
4. District บ้าน
5. Landmarks ภูมิทัศน์ หรือจุดหมายตา

แผนที่เขตเทศบาลตำบลปรัก

SITE LOCATION

PLAN

concept
การออกแบบสวนสุขภาพที่มี
แนวความคิดที่ว่า
ความสดชื่น
และความสะดวกสบาย
ของคนในชุมชนเทศบาลตำบล

ออกแบบให้เป็นอาคาร
รณรงค์ประสงค์เพื่อ
ใช้ทำกิจกรรมของคน
ในชุมชน

LANDMARKS

ออกแบบให้เป็นพื้นที่
สำหรับบริการเดินออก
กำลังกายหรือเดิน
เล่นชมบรรยากาศ

PATHS

ออกแบบให้เป็น
ศูนย์รวมสินค้า
ของชุมชนเทศบาล
ตำบลปรัก

DISTRICTS

ขอบเขตของตำบลปรัก
คลองสุตะภา และ
คลองปรักที่เชื่อมต่อกัน

EDGES

ออกแบบให้เป็นสนามเด็ก
เล่นและสถานที่พักผ่อน
หย่อนใจของครอบครัว

NODES

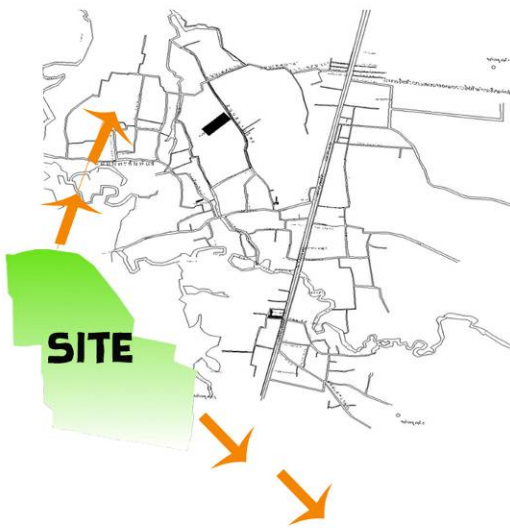
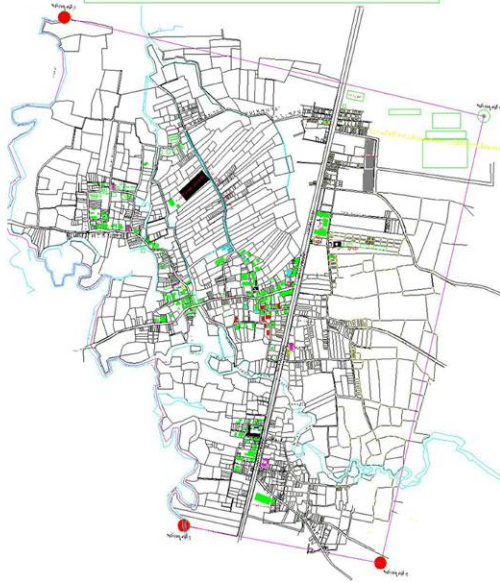
รูปที่ 62 ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นางสาวนิตยา อณุวิค

SKETCH#DESIGN **โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ**

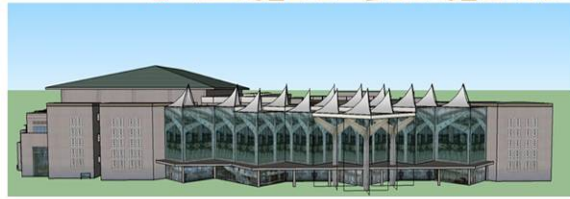
นางสาว วิชชุดา จันทรงค์ 4/2 เลขที่ 20

แผนที่เขตเทศบาลตำบลปริก

เส้นทางการพัฒนา ตำบลปริกเริ่มจากการคิดเป็นพื้นที่สำคัญ ให้ความสำคัญเรียงลำดับสำคัญจากมากไปน้อย เป็นต้น แล้วจึงแนวความคิดอิสระเข้ากับจุดเหล่านี้ให้เข้ากับ สิ่งแวดล้อม และสภาพท้องถิ่น

● Landmark

● Districts

● Nodes

● Edge

● Paths

รูปที่ 63 ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นางสาววิชชุดา จันทรงค์

ออกแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในเทศบาลตำบลปริก

นายวีระศักดิ์ เรืองศรี สด.4/2 เลขที่ 18

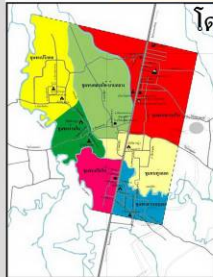

รูปที่ 64 ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นายวีระศักดิ์ เรืองศรี

โครงการปรับปรุง

ภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม ตำบลปริก

โดย.. น.ส. ศิริยา สุวรรณมาลัย สด.4/1 เลขที่ 20

แผนที่เขตเทศบาลตำบลปริก

- พื้นที่การประโยชน์ชุมชนเทศบาลตำบลปริกมีดังนี้
- 1) พื้นที่สาธารณะของแผ่นดิน คิดเป็นร้อยละ 4.37
  - 2) พื้นที่สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ คิดเป็น ร้อยละ 3.47
  - 3) พื้นที่สวนราชการ คิดเป็นร้อยละ 5.59
  - 4) พื้นที่สถาบันการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 0.55
  - 5) พื้นที่ศาสนสถาน ประวัติศาสตร์และศิลปกรรม คิดเป็นร้อยละ 0.44
  - 6) พื้นที่สวนไม้มผล สวนป่า สวนโบราณ และพื้นที่ของสถานประกอบการ อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 85.58

แผนที่เขตเทศบาลตำบลปริก

จุดกระจุกตัว (Nodes)
ได้ออกแบบให้เป็นจุดที่เหมาะสมสำหรับเดิน
แอร์บิก
เพื่อเป็นการออกกำลังกายของชาวบ้าน
และยังเป็นการส่งเสริมสุขภาพที่ดีอีกด้วย

เป็นเรื่องของ เส้นทาง (Paths) และ ขอบ(Paths)
เป็นการสร้างส่วนสาธารณะโดยเป็นการจัดทางเดินและปลูกต้นไม้
รอบ ๆ ทางเดิน ไวอ่ยามรืน และยังคงเป็นที่พักผ่อนของชาวบ้าน
และยังเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจช่วยคลายเครียดอีกทางหนึ่งด้วย

ย่าน (Districts)
เป็นเรื่องของการค้าโดยการจัดตำแหน่ง
ตรงจุดที่มีประชาชนคอกยอยู่มากทน้อยและ
เป็นย่านการค้าเดิมอยู่แล้วก็ได้
โดยที่ที่เป็นการสะดวกที่ประชาชนจะออกมา
ซื้อของสะดวกยิ่งขึ้น

ภูมิทัศน์หรือจุดหมายตา (Land mrks)
ได้มีการออกแบบเป็นอนุสาวรีย์
โดยเป็นที่โดดเด่นที่สุดก่อนที่จะถึงตำบลปริก
เพื่อที่จะเป็นจุดที่เด่นและมองเห็นได้ชัด

รูปที่ 65 ตัวอย่างผลงานการออกแบบของ นางสาวศิริยา สุวรรณมาลัย

4.4 สรุปแนวคิดในการวางผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก

แนวความคิดที่เหมือนกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 ลักษณะ คือ ผู้บริหารเมือง นักศึกษาด้านวิชาชีพสถาปนิก และชาวบ้าน สามารถสรุปได้จาก 5 องค์ประกอบได้ดังนี้

ย่าน Districts ปรับปรุงพื้นที่ให้เป็ย่านเศรษฐกิจ อาทิเช่น ตลาด, ตลาดชุมชน, ตลาดน้ำ, ตลาดสีเขียว, ย่านการค้าและพัฒนาเป็นสหกรณ์ชุมชน, ศูนย์รวมสินค้าหรือOTOP และ เส้นทางท่องเที่ยวในตำบลที่เป็นฐานการเรียนรู้

จุดรวมกิจกรรม Nodes พัฒนาพื้นที่เป็นศูนย์รวมกิจกรรมการออกกำลังกาย อาทิเช่น ลานเต้นแอโรบิค, สนามเด็กเล่น, ฟิตเนส, ลานออกกำลังกาย, จัดให้มีแสงสว่างกลางคืน และ เปลี่ยนตลาดและโรงเรียนเป็นที่ออกกำลังกายตอนเย็น

แนวขอบ Edges พัฒนาพื้นที่ริมคลองให้มี ทางเดินชมวิว, สะพาน, ศาลา, สถานที่พักผ่อนและตลาดน้ำ

จุดหมายตา Landmarks มีแนวคิดที่ไม่เหมือนกันเลย แต่มีข้อค้นพบของผู้วิจัยจากแบบสอบถามแผนที่ในใจของชาวบ้าน พบว่า กุโบร์หรือสุสานของชาวมุสลิม เป็นจุดหมายตาที่สำคัญของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพที่สังเกตเห็นได้จากมีลักษณะเป็นพื้นที่สีเขียวอันควรอนุรักษ์แต่มีได้มีสิ่งก่อสร้างที่โดดเด่นหรือสะดุดตา เป็นที่หมายตาได้ดีแต่อย่างไร

เส้นทาง Paths ปรับปรุงทางจราจรให้มีทางจักรยาน ทางเดิน-วิ่ง พัฒนาพื้นที่เป็นเส้นทางสีเขียว ริมเส้นทางเป็นที่นั่งเล่น สวนพักผ่อน ปลูกไม้ดอก ปลูกตะไคร้หรือพืชสวนครัว

บทที่ 5

ผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก

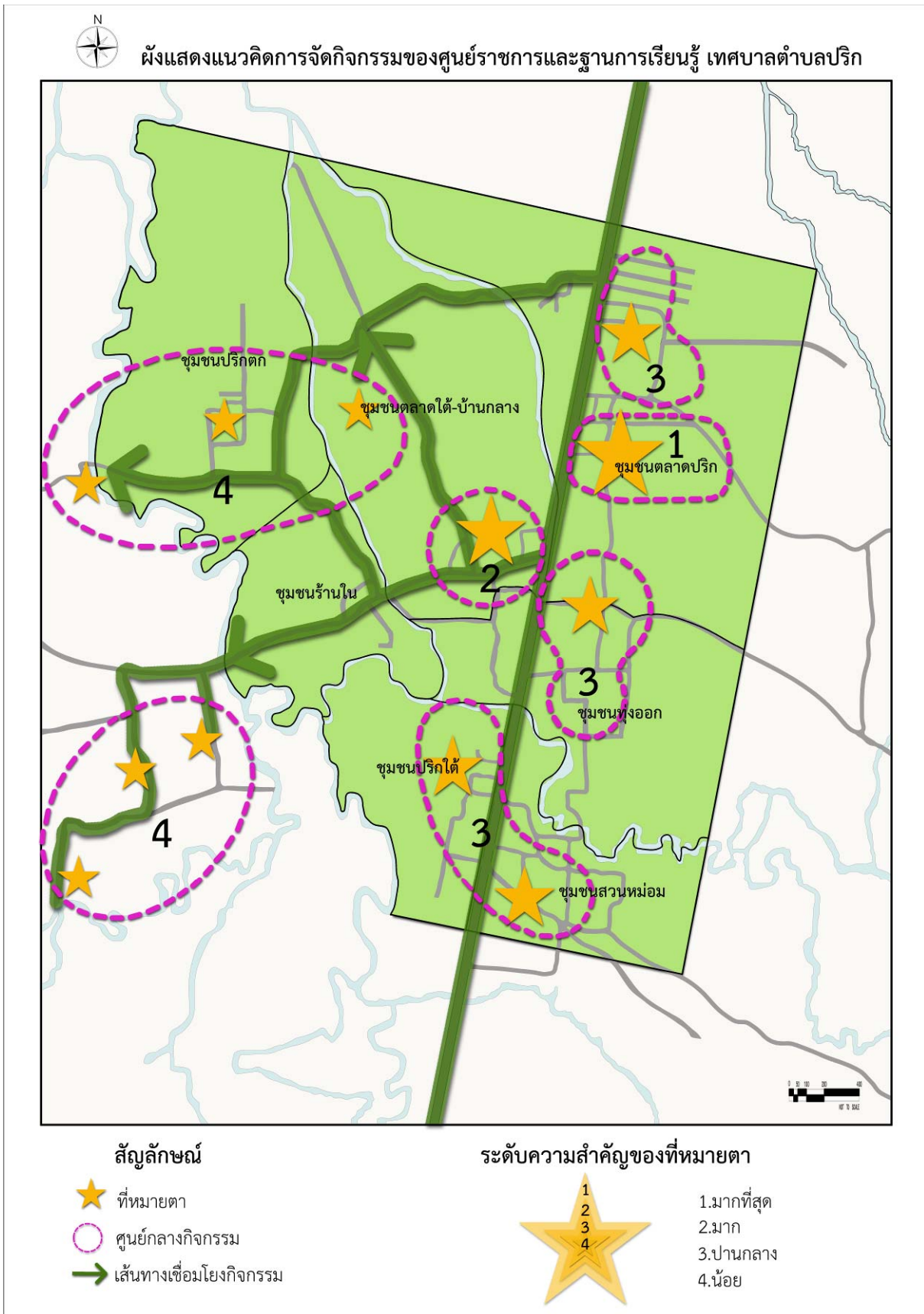
5.1 ผังแสดงแนวคิดในการวางผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดจากบทบาทและศักยภาพของพื้นที่ในปัจจุบัน ภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชน จากเวทีประชาคมการจัดทำแผนแม่บทชุมชนเป็นสำคัญ ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ในการพัฒนาพื้นที่ “เศรษฐกิจพอเพียง ร้อยเรียงวิถีชุมชน คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ประชาสังคมสันติสุข” สู่นโยบายการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและพลังงาน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน จากแนวคิด “ชุมชนน่าอยู่คู่คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม”

กิจกรรมหลักที่เป็นจุดเด่นของพื้นที่ คือ กิจกรรมศูนย์ราชการด้านเครือข่ายตำบลสุขภาวะ เชื่อมโยงฐานการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ ทุกภาคส่วนในพื้นที่ ซึ่งสามารถส่งเสริมและพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ศูนย์ราชการเทศบาลตำบลปริก เป็นโครงการนำร่องต่อไป

แนวคิด

ออกแบบพื้นที่ให้มีบรรยากาศของการเรียนรู้สุขภาวะ และภูมิทัศน์วัฒนธรรมไทยมุสลิมเพียงแห่งเดียวบนเส้นทางหาดใหญ่ สะเดา ที่โดดเด่นด้วยวิธีการเรียนรู้เครือข่ายท้องถิ่นภาคใต้ในตำบลสุขภาวะ และพื้นที่ทางภูมิทัศน์วัฒนธรรมด้านสิ่งแวดล้อม แห่งแรกและแห่งเดียวในจังหวัดสงขลา “ภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก กับ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมการมีส่วนร่วม + ตำบลสุขภาวะ + ลูกโลกสีเขียว”

รูปที่ 66 ผังแนวความคิดการจัดกิจกรรมศูนย์ราชการและฐานการเรียนรู้เทศบาลตำบลปริก

5.2 ผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก

ผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก มีแนวทางการออกแบบ (Guideline) ที่เป็นองค์ประกอบเฉพาะของการออกแบบชุมชนเมือง เช่น รูปทรงและขนาดของอาคาร ลักษณะการออกแบบและภาพลักษณ์ของเมือง การค้าขายและการบริการรายย่อย ที่ว่างและที่พักผ่อน การคมนาคมและการขนส่ง ย่านพักอาศัย และการอนุรักษ์อาคารรวมทั้งการพิจารณาย่านอุตสาหกรรม

แนวทางในการกำหนดนโยบายสาธารณะที่ดี โดยสรุป มีแนวทางการเพิ่มและจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง 2 แนวทางดังนี้

- 1) แนวทางในการเพิ่มพื้นที่สีเขียว
  - 1.1) สํารวจจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่
  - 1.2) จัดหาพื้นที่ว่างเพื่อพัฒนา
  - 1.3) ออกเทศบัญญัติ
  - 1.4) การจัดเตรียมงบประมาณ
  - 1.5) รูปแบบการพัฒนา
- 2) แนวทางในการบำรุงรักษา
  - 2.1) พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535
  - 2.2) โครงการสร้างจิตสำนึกต่อพื้นที่สีเขียว
  - 2.3) มาตรการส่งเสริม อาทิ เพิ่มแรงจูงใจ ด้วยกาลดหย่อนภาษี หรือยกเว้นภาษี ลดแรงจูงใจ ด้วยภาษีสิ่งแวดล้อม
  - 2.4) การประเมินผลการพัฒนา ทั้งด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อมคุณภาพอากาศ และด้านสังคม

กลยุทธ์

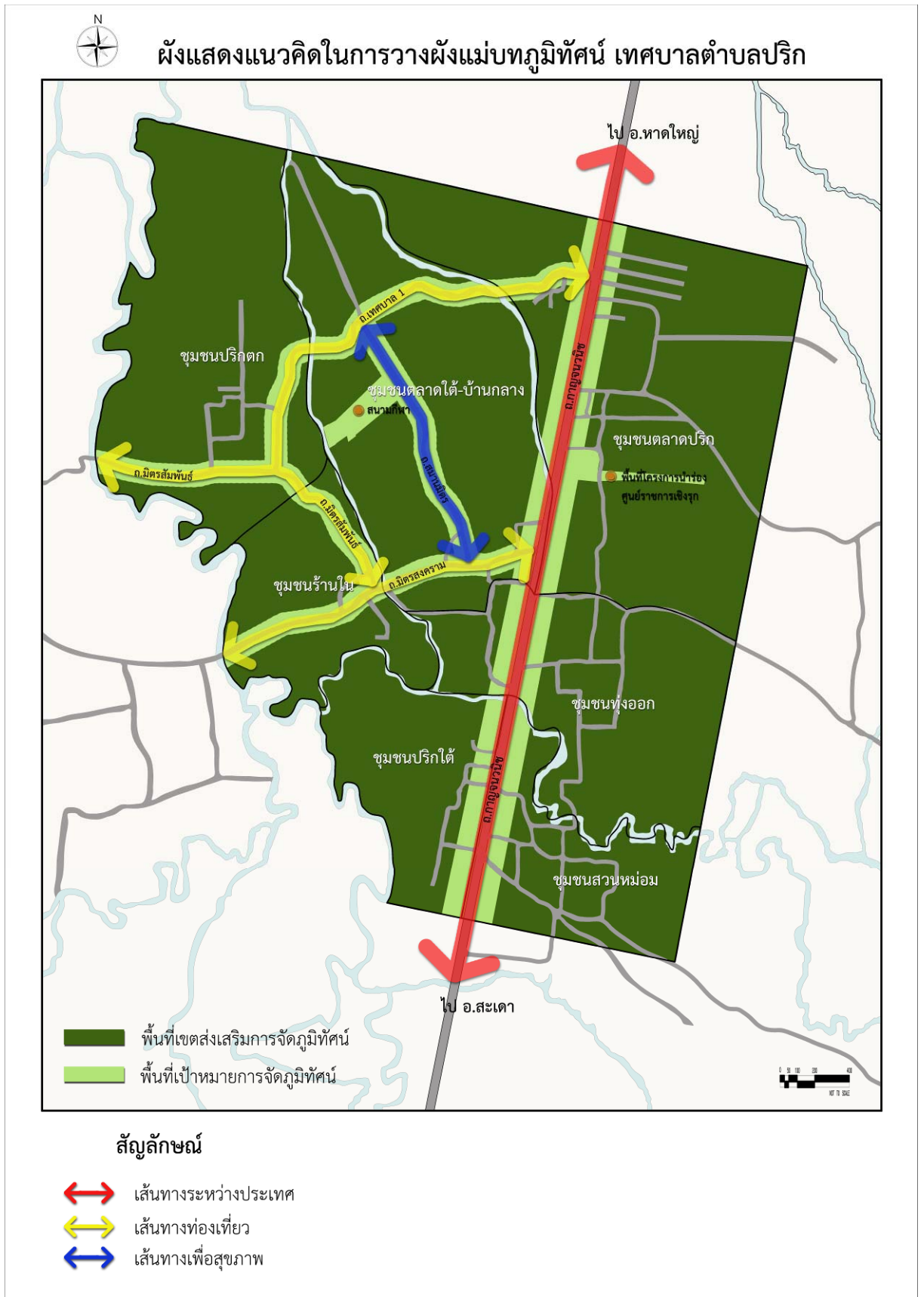
การค้นหาคคุณค่าที่มีอยู่ภายในเทศบาลตำบลปริกเพื่อให้คนภายนอกได้รับรู้ และมาสัมผัสโดยใช้การเรียนรู้ตำบลสุภาพะ เป็นเครื่องมือนำทาง ตลอดจนการเสริมสร้างพื้นที่กิจกรรมการท่องเที่ยวสวนผลไม้ และเสริมสร้างพื้นที่กิจกรรมเส้นทางสุขภาพของชุมชนให้มากขึ้น ดังนี้

- 1) ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศ
  - 1.1) สำรวจและปรับปรุงภูมิทัศน์ร้านค้าริมเส้นทางถนนกาญจนวนิช ตลอดระยะทาง 2 กิโลเมตรอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการปรับปรุงอาคาร ร้านค้า ให้มีคุณค่าและเกิดความสุขงาม ปรับปรุงและสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก (Street Furniture) ที่เหมาะสมต่อคนทั้งมวล
  - 1.2) ปรับปรุงภูมิทัศน์รอบ มัสยิด 2 แห่ง และ ศาลเจ้า 2 แห่ง ที่ส่งเสริมทัศนียภาพที่สำคัญของเส้นทางระหว่างประเทศ
- 2) ส่งเสริมความเชื่อมโยงของฐานการเรียนรู้เทศบาลตำบลปริกเป็นเส้นทางท่องเที่ยว
  - 2.1) สำรวจและปรับปรุงภูมิทัศน์รอบ ฐานการเรียนรู้ทุกฐานในเครือข่ายตำบลสุภาพะของเทศบาลตำบลปริก
  - 2.2) เพิ่มเส้นทางท่องเที่ยวจักรยาน โดยปรับปรุงจากเส้นทางเดิม คือ ถนนมิตรสงคราม ถนนมิตรสัมพันธ์ และถนนเทศบาล 1 และ เปิดพื้นที่จุดชมวิวและสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก
- 3) เสริมสร้างเส้นทางสุขภาพและเพิ่มพื้นที่สีเขียวและที่โล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ
  - 3.1) ปรับปรุงภูมิทัศน์ตามแนวริมคลองอุตะเถา และคลองปริก ให้เป็นพื้นที่รองรับน้ำหรือหนองน้ำในรูปแบบเส้นทางสีเขียว (Green Corridor)
  - 3.2) ขยายเส้นทางเดินวิ่งเพื่อสุขภาพ ตลอดแนวถนนสมานมิตร และปรับปรุงพื้นที่โล่งเพื่อการออกกำลังกายของสนามกีฬาเทศบาลตำบลปริก
  - 3.3) ปลูกต้นไม้ยืนต้นและพืชสวนครัวในพื้นที่สาธารณะบริเวณชุมชนริมถนนทุกแห่ง
- 4) ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์เฉพาะแห่ง กำหนดพื้นที่โครงการศูนย์ราชการเชิงรุกเทศบาลตำบลปริก
  - 4.1) เสนอแนะ แนวทางการออกแบบ (Design Guideline) “ผังภูมิทัศน์ศูนย์ราชการเชิงรุกเทศบาลตำบลปริก”

การกำหนดพื้นที่

จากแนวคิดหลักข้างต้น จึงกำหนดพื้นที่ได้เป็น 2 พื้นที่ คือ พื้นที่เขตส่งเสริมการจัดภูมิทัศน์ และพื้นที่เป้าหมายในการจัดภูมิทัศน์

- 1) พื้นที่เขตส่งเสริมการจัดภูมิทัศน์ บริเวณเขตเทศบาลตำบลปริกทั้งหมด ประกอบด้วย พื้นที่ริมคลองอุตะเถาและคลองปริก และ พื้นที่สวนผลไม้และสวนยาง
- 2) พื้นที่เป้าหมายการจัดภูมิทัศน์ มี 4 บริเวณ คือ บริเวณที่ 1 พื้นที่บริเวณถนนกาญจนวนิช บริเวณที่ 2 พื้นที่บริเวณถนนมิตรสงคราม ถนนมิตรสัมพันธ์ และถนนเทศบาล 1 บริเวณที่ 3 พื้นที่ถนนสมานมิตร และ บริเวณที่ 4 พื้นที่ภูมิทัศน์เฉพาะแห่ง โครงการนำร่องศูนย์ราชการเชิงรุก บริเวณพื้นที่สำนักงานเทศบาลตำบลปริกและโรงเรียนเทศบาลตำบลปริก

รูปที่ 67 ผังแนวคิดในการวางผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก

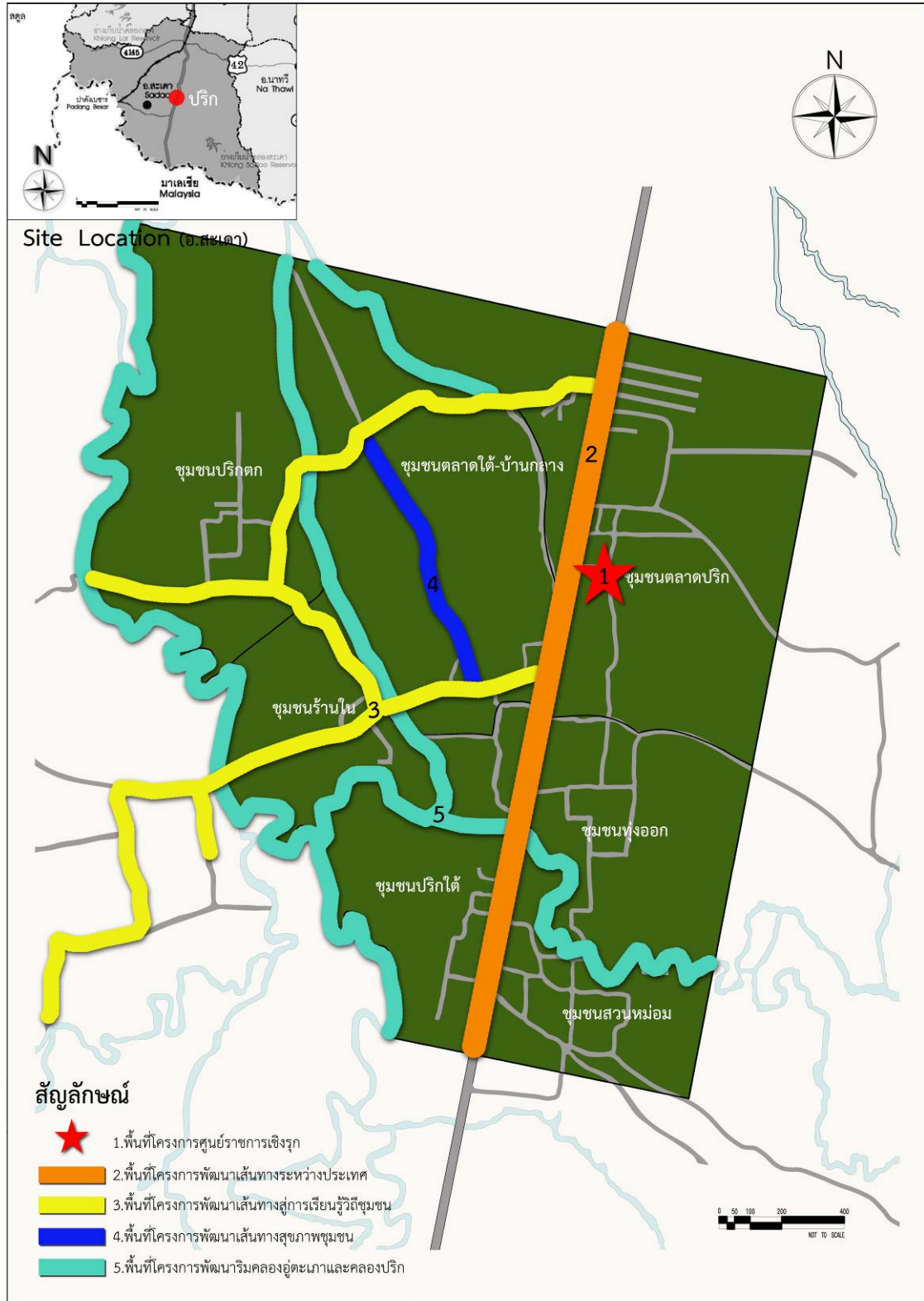
5.3 สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป ลำดับและขั้นตอนการพัฒนาโครงการตามผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก

จากแนวคิดในการพัฒนาสามารถนำมาจัดทำรายละเอียดของโครงการในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญของการพัฒนาได้ดังนี้

รายการดำเนินการ	ปีที่ 1 พ.ศ.2555	ปีที่ 2 พ.ศ.2556	ปีที่ 3 พ.ศ.2557	ปีที่ 4 พ.ศ.2558
Phase 1: ระยะเวลาดำเนินการพัฒนา ปีที่ 1				
1. โครงการศูนย์ราชการเชิงรุกเทศบาลตำบลปริก	.....	————	————	————
Phase 2: ระยะเวลาดำเนินการพัฒนา ปีที่ 2				
2. โครงการพัฒนาเส้นทางระหว่างประเทศเทศบาลตำบลปริก		.....	————	————
Phase 3: ระยะเวลาดำเนินการพัฒนา ปีที่ 3				
3. โครงการพัฒนาเส้นทางสู่การเรียนรู้วิถีชุมชนปริก			.....	————
4. โครงการพัฒนาเส้นทางสุขภาพชุมชนปริก			.....	————
5. โครงการพัฒนาริมคลองอยู่ตะเภาและคลองปริก			.....	————
หมายเหตุ:	..... ช่วงเตรียมดำเนินการ		———— ช่วงการพัฒนาโครงการ	

ผังแม่บทภูมิทัศน์ เทศบาลตำบลปริก

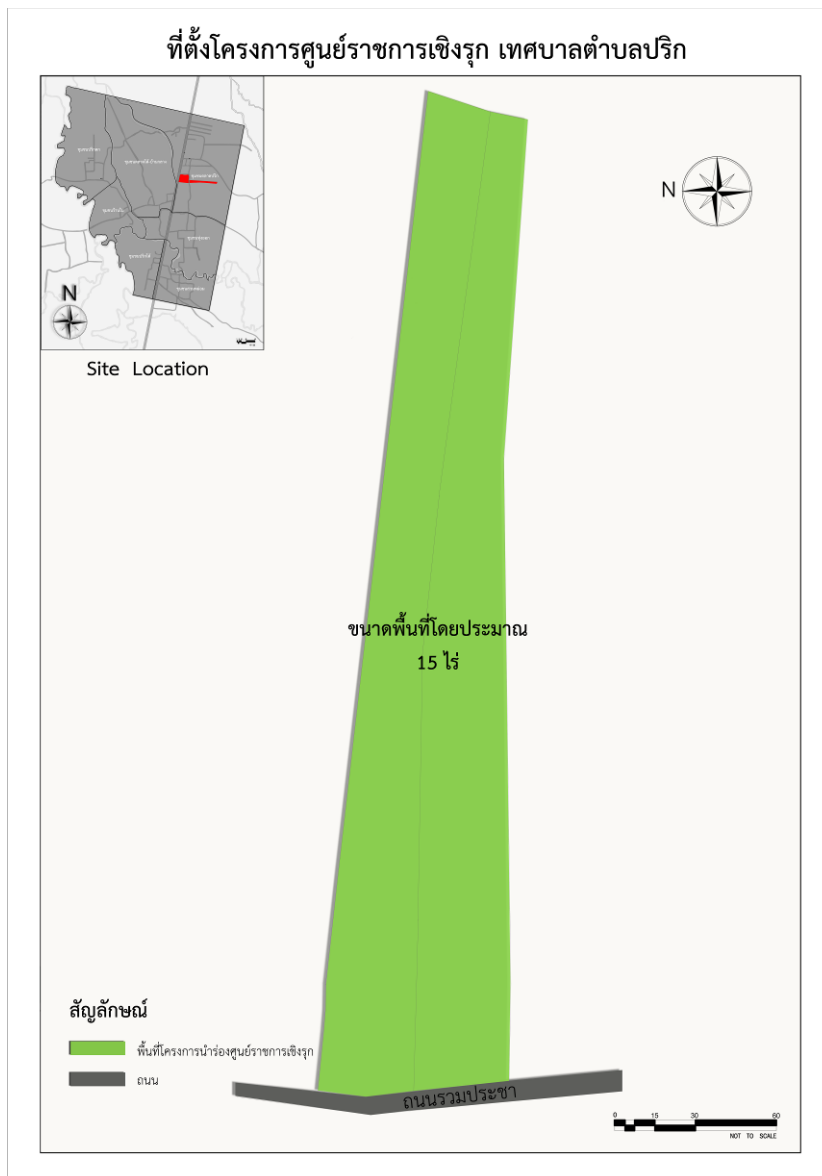
รูปที่ 68 ผังแม่บทภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก

ข้อเสนอแนะในโครงการนำร่อง

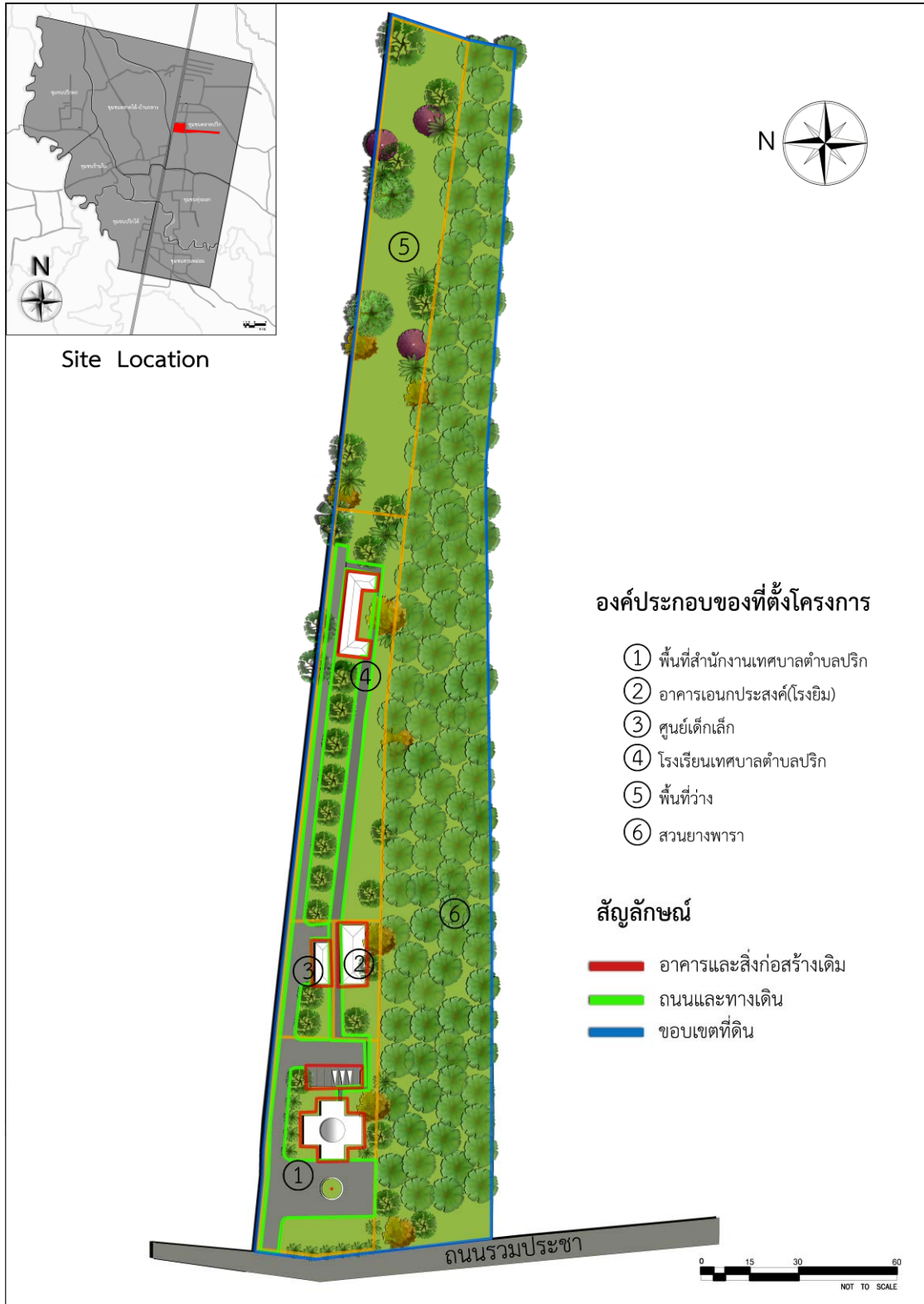
ในการพัฒนาโครงการทั้งหมดสิ่งที่สำคัญอันดับต้นๆ ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก และระยะเวลาในการดำเนินงานยาวนาน จึงจำเป็นต้องจัดทำโครงการนำร่อง ซึ่งเป็นโครงการที่สำคัญ มีความเร่งด่วนในการพัฒนาสอดคล้องกับแผนนโยบายของเทศบาลตำบลปริก และความต้องการของประชาชน

แนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก ที่ได้นำเสนอไว้ในงานวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงข้อเสนอต่าง ๆ เป็นเพียงข้อคิดเห็นและเป็นแบบร่างเบื้องต้น(Sketch Design) เท่านั้นซึ่งถูกจัดทำขึ้นภายใต้ระยะเวลาที่จำกัดของคณะผู้วิจัยเพียงฝ่ายเดียว หากทางผู้ปกครองเทศบาลตำบลปริกและชุมชน เห็นว่าควรนำแนวทางที่เสนอไว้นี้ไปใช้เพื่อดำเนินการพัฒนาภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ระดับการรับฟังความคิดเห็นจนถึงกระบวนการปรับปรุงทางกายภาพ ซึ่งครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม ตั้งแต่เจ้าของสถานที่ ชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน หน่วยงานภาครัฐ รวมถึงสถาบันการศึกษาท้องถิ่นด้วย

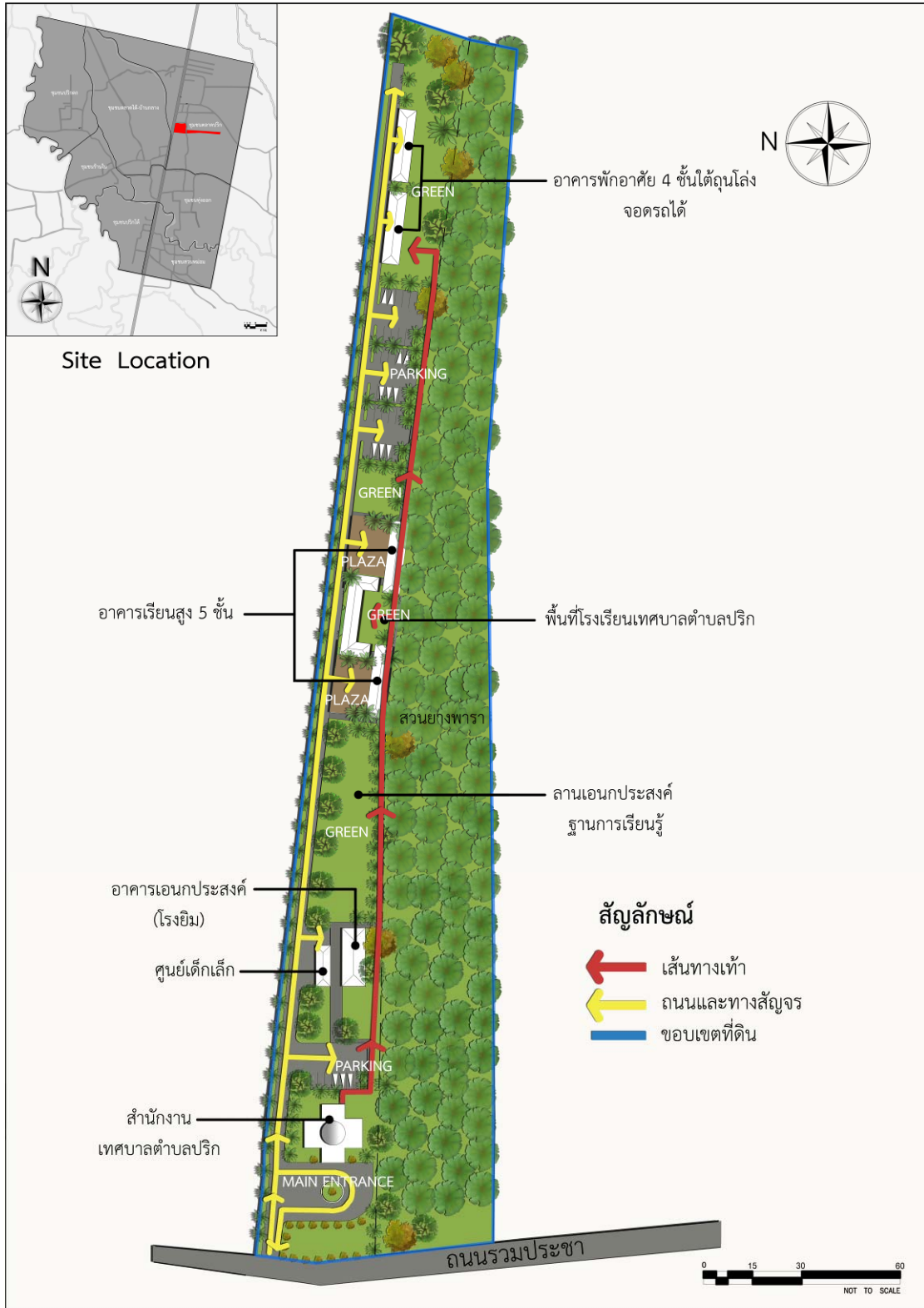
รูปที่ 69 ที่ตั้งโครงการศูนย์ราชการเชิงรุก เทศบาลตำบลปริก

แผนผังพื้นที่โครงการศูนย์ราชการเชิงรุก เทศบาลตำบลปริกในปัจจุบัน

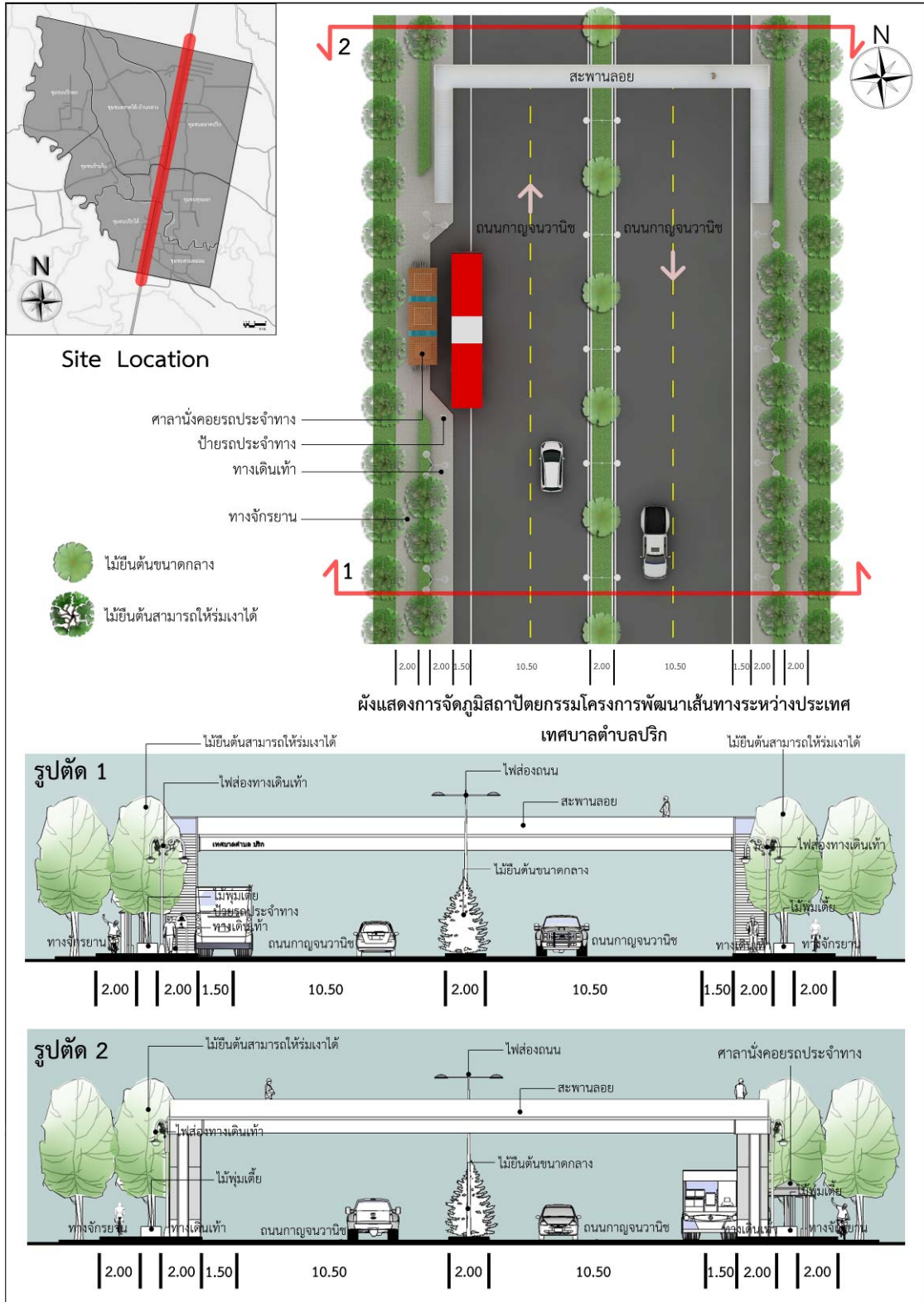
รูปที่ 70 แผนผังบริเวณโครงการศูนย์ราชการเชิงรุก เทศบาลตำบลปริกในปัจจุบัน

ผังแม่บทโครงการศูนย์ราชการเชิงรุก เทศบาลตำบลปริก

รูปที่ 71 ผังแม่บทโครงการศูนย์ราชการเชิงรุก เทศบาลตำบลปริก

โครงการพัฒนาเส้นทางระหว่างประเทศ เทศบาลตำบลปริก

รูปที่ 72 โครงการพัฒนาเส้นทางระหว่างประเทศเทศบาลตำบลปริก

โครงการพัฒนาเส้นทางระหว่างประเทศ เทศบาลตำบลปริก

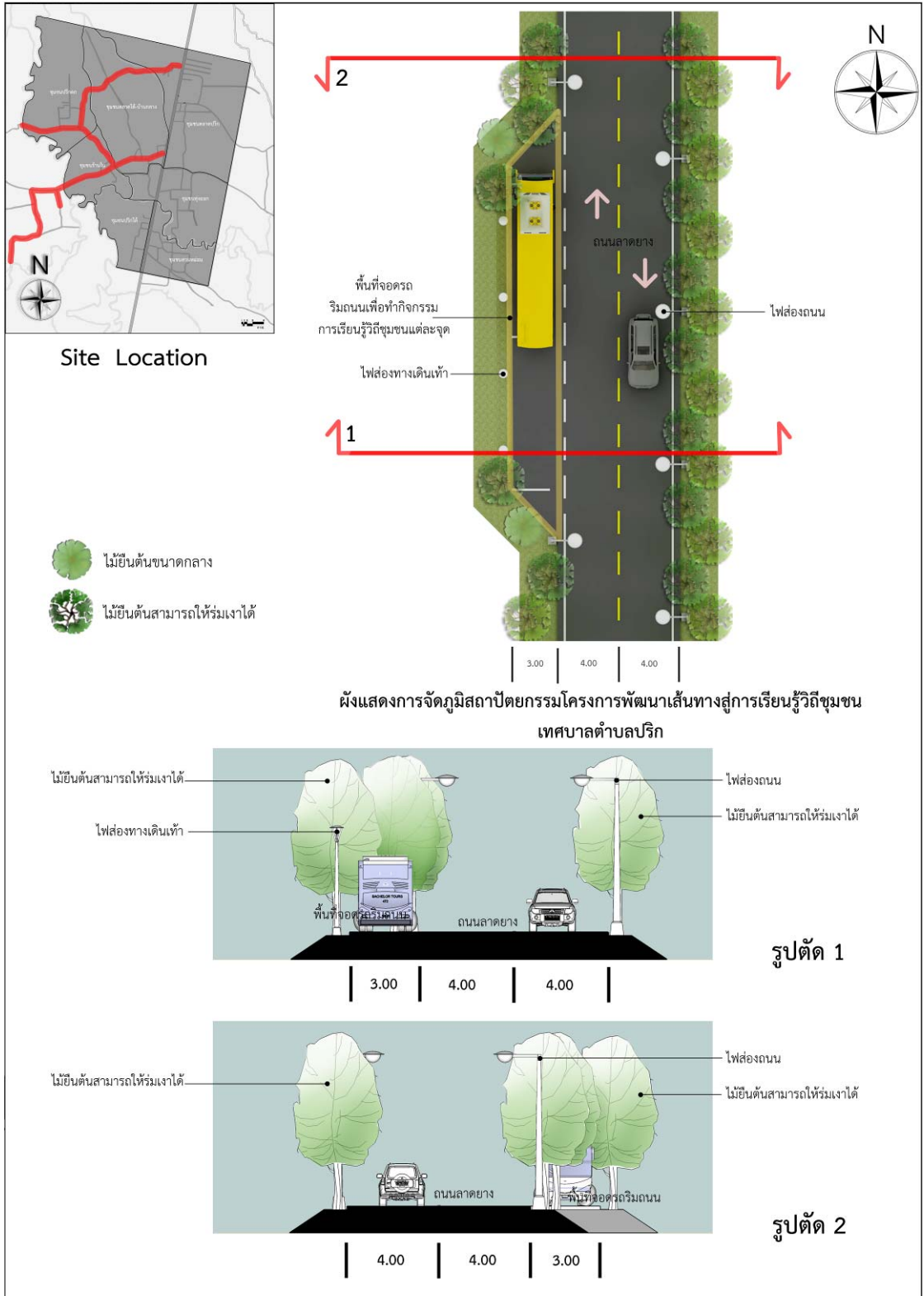
ทัศนียภาพของโครงการพัฒนาเส้นทางระหว่างประเทศ
(บริเวณทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยาน)

ทัศนียภาพของโครงการพัฒนาเส้นทางระหว่างประเทศ
(บริเวณศาลาพักคอยรถประจำทาง)

รูปที่ 73 ทัศนียภาพโครงการพัฒนาเส้นทางระหว่างประเทศเทศบาลตำบลปริก

โครงการพัฒนาเส้นทางสู่การเรียนรู้วิถีชุมชน เทศบาลตำบลปริก

รูปที่ 74 โครงการพัฒนาเส้นทางสู่การเรียนรู้วิถีชุมชนปริก

โครงการพัฒนาเส้นทางสู่การเรียนรู้วิถีชุมชน เทศบาลตำบลปริก

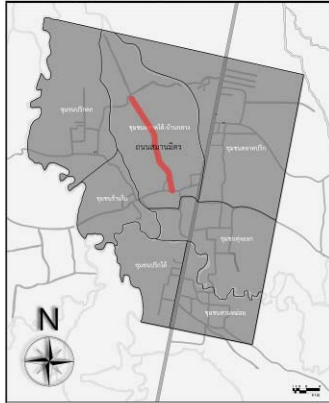
ทัศนียภาพของโครงการพัฒนาเส้นทางสู่การเรียนรู้วิถีชุมชน
(บริเวณจุดแสดงการเรียนรู้)

ทัศนียภาพโดยรวมของโครงการพัฒนาเส้นทางสู่การเรียนรู้วิถีชุมชน

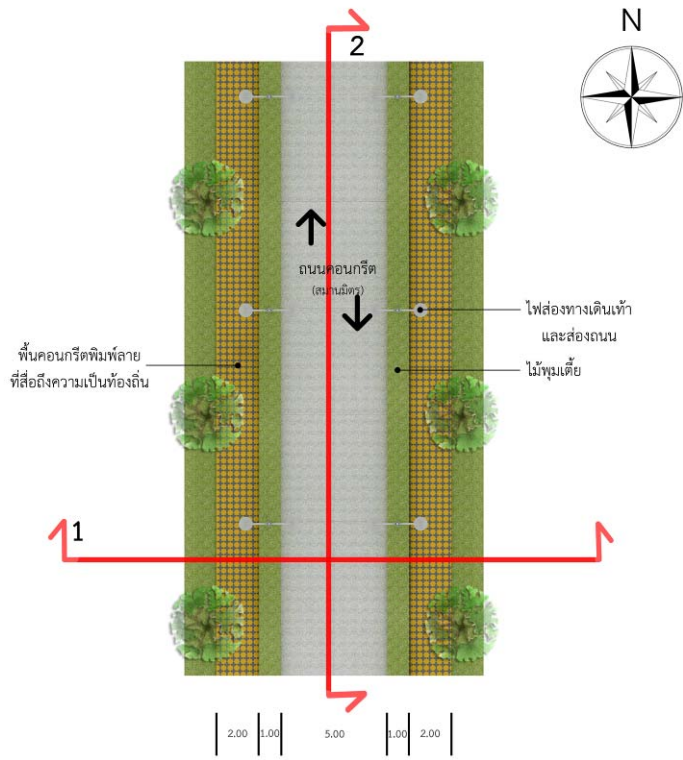
รูปที่ 75 ทัศนียภาพโครงการพัฒนาเส้นทางสู่การเรียนรู้วิถีชุมชนปริก

โครงการพัฒนาเส้นทางสุขภาพชุมชน เทศบาลตำบลปริก

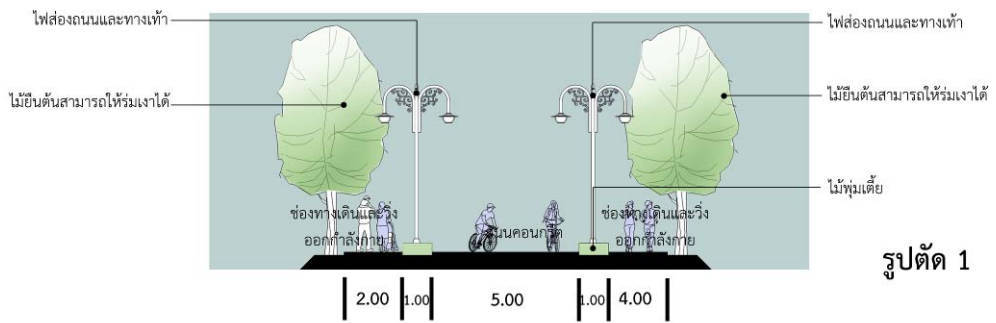

Site Location

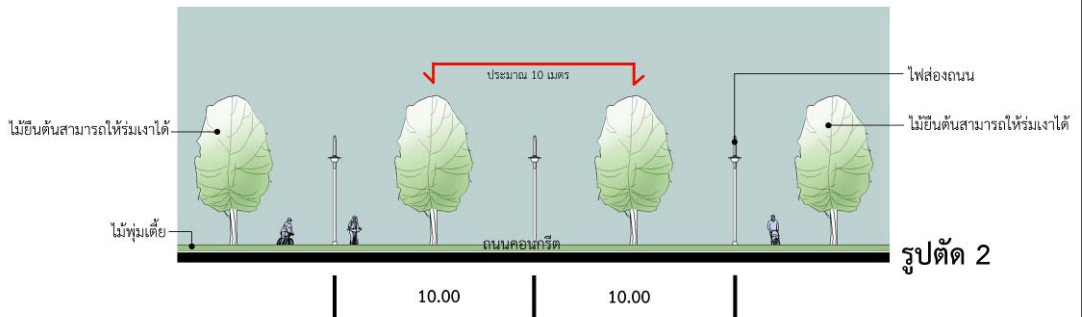
- พื้นคอนกรีตพิมฟลาย
- ไมยต้นขนาดกลาง
- ไมยต้นสามารถให้ร่มเงาได้

ผังแสดงการจัดภูมิสถาปัตยกรรมโครงการพัฒนาเส้นทางสุขภาพชุมชน เทศบาลตำบลปริก

รูปตัด 1

รูปตัด 2

รูปที่ 76 โครงการพัฒนาเส้นทางสุขภาพชุมชนปริก

โครงการพัฒนาเส้นทางสุขภาพชุมชน เทศบาลตำบลปริก

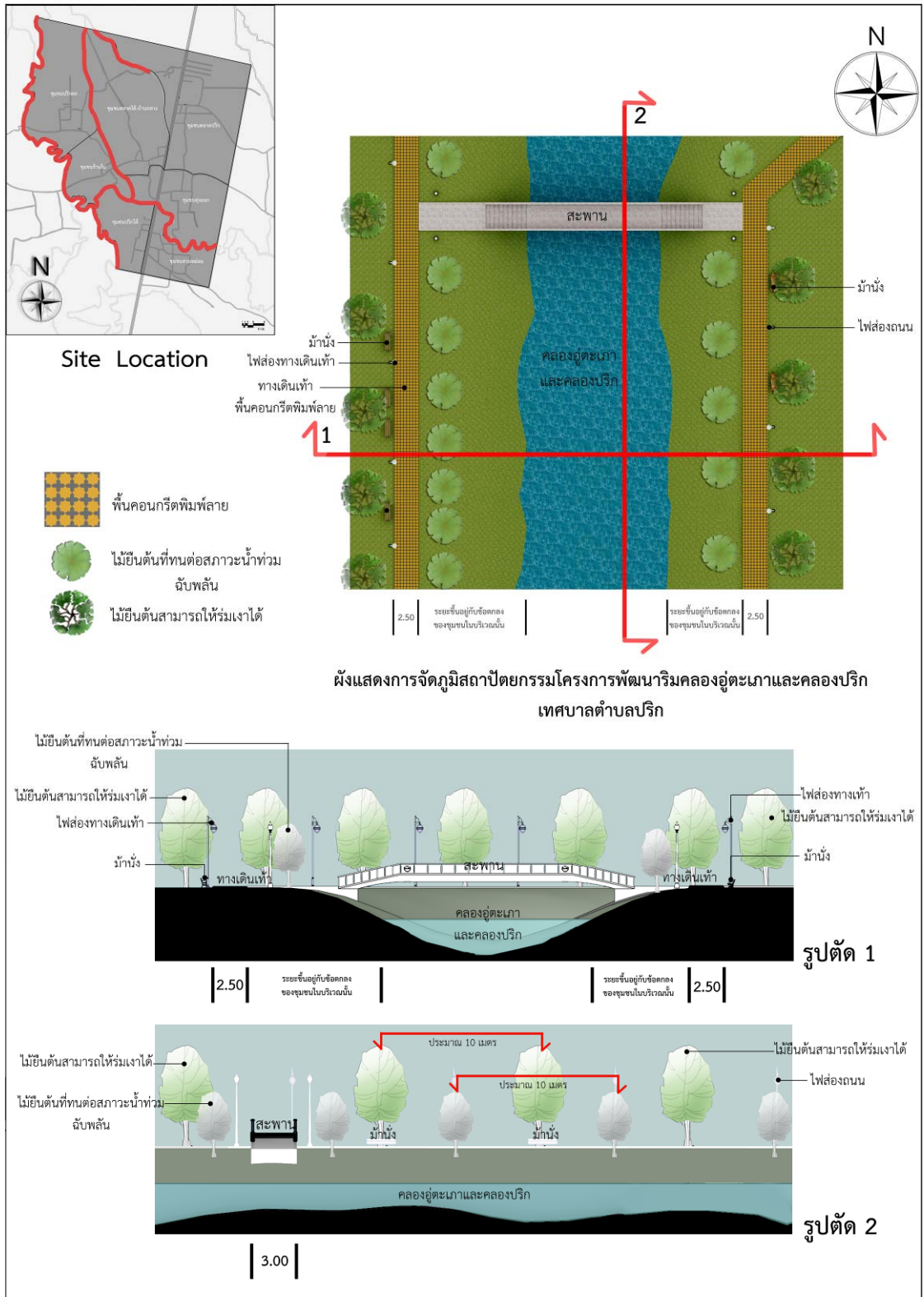
ทัศนียภาพของโครงการพัฒนาเส้นทางสุขภาพชุมชน

ทัศนียภาพโดยรวมของโครงการพัฒนาเส้นทางสุขภาพชุมชน

รูปที่ 77 ทัศนียภาพโครงการพัฒนาเส้นทางสุขภาพชุมชนปริก

โครงการพัฒนาริมคลองอุตะเถาและคลองปริก เทศบาลตำบลปริก

รูปที่ 78 โครงการพัฒนาริมคลองอุตะเถาและคลองปริก

โครงการพัฒนาคลองอุ้ตะเภาและคลองปริก เทศบาลตำบลปริก

ทัศนียภาพของโครงการพัฒนาริมคลองอุ้ตะเภาและคลองปริก
(บริเวณทางเดินเท้า)

ทัศนียภาพโดยรวมของโครงการพัฒนาริมคลองอุ้ตะเภาและคลองปริก

รูปที่ 79 ทัศนียภาพโครงการพัฒนาริมคลองอุ้ตะเภาและคลองปริก

ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ความคิดเห็นอื่น ๆ

ตามชื่อของโครงการที่เน้นกระบวนการวางผังชุมชนเชิงรุกโดยชุมชน ทุกกระบวนการดังกล่าวควรจะต้องมีแผนที่จะเร่งรัดชุมชนให้สานต่อในกิจกรรมของการวางผังต่อไป ที่จะทำให้มีรายละเอียดมากขึ้นหยิบยกปัญหาเร่งด่วนที่สามารถแก้ไขได้ด้วยการปรับผังและการปฏิบัติตามผังนอกจากนี้ในแง่การพัฒนาพื้นที่ชุมชน ที่มีศักยภาพจากการเกิดโครงการ Asian Economic Corridor อันจะนำมาซึ่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มรายได้ และการจ้างงาน และเพิ่มผลผลิตของเทศบาลตำบลปริกเชื่อมโยงกับตลาดภายนอก และดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น ควรที่โครงการนี้จะพัฒนาต่อไปได้อีก

ข้อเสนอแนะสำหรับรายงานการวิจัยที่ควรต่อยอดหรือเพิ่มเติม

ควรพิจารณาปรับปรุงขั้นตอนในช่วงเวลาของแผนการวิจัย โดยแบ่งช่วงเวลาและเป้าหมายที่ชัดเจนของงานศึกษาวิจัยที่จัดทำโดยฝ่ายผู้วิจัย พร้อมกับให้ข้อมูลข่าวสารในเรื่องที่เกี่ยวข้องที่เนื่องกัน อาจจะเป็นตัวอย่างที่นำมาจากที่อื่นแก่ประชาคมและผู้บริหารชุมชน อันเป็นช่วงต้นของกระบวนการช่วงต่อไป ทำการวิเคราะห์ความคิดเห็นในแง่มุมมองของการออกแบบจากกลุ่มนักศึกษาในแง่มุมมองของการแก้ปัญหาจากกลุ่มอาชีพที่สนใจในพื้นที่ (จนถึงกลุ่มแม่บ้าน) ผลจากการสัมมนาผลที่ได้วิธีการแก้ปัญหาทางกายภาพ และการนำการพัฒนาเข้าสู่พื้นที่กับผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน ขั้นตอนสุดท้ายคือการประมวลผล และจัดประชุมในแต่ละหมู่บ้าน (อาจรวมหมู่บ้านที่มีรูปแบบปัญหาแนวทางการพัฒนาคล้ายกันเพื่อให้การประชุมลดลง อาจจะเหลือ 2-3 ครั้ง สำหรับ 7 หมู่บ้าน) จากนั้นก็จะเปิดประชาคมขอความเห็นในภาพรวมที่อาจจะประชุมไม่เกิน 2 ครั้ง

ข้อบกพร่องที่เห็นได้ชัดเจนในโครงการนี้ คือ การนำ Sketch Design การออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์เทศบาลตำบลปริก โดยนักศึกษาสถาปัตยกรรม-ผังเมือง จากนอกพื้นที่แต่อยู่ในจังหวัดสงขลา มาจัดแสดงในพื้นที่โครงการ ระหว่าง มิ.ย.- ต.ค. 2553 และกำหนดกิจกรรมต่อเนื่อง ที่จะศึกษาเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของเทศบาลตำบลปริกระหว่าง พ.ย. 2553 - ก.พ. 2554 นั้น ควรที่จะจัดร่วมในการประชุมประชาคมโดยเฉพาะ ในครั้งที่ให้ชาวบ้านที่มาประชุมประชาคมได้ เห็นข้อเสนอของนักศึกษาเป็นรูปธรรม หลังจากการประชุมครั้งแรกที่สรุปได้แต่ปัญหาของการตั้งถิ่นฐาน

สรุปได้ว่าการจัดนิทรรศการของนักศึกษา ควรจัดขึ้นก่อนหรือพร้อมกับการประชุมประชาคมและการประชุมร่วมกับฝ่ายบริหารท้องถิ่น เพื่อเป็น Introduction ที่นำภาพการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นเรื่องที่ทุกคนดูแล้วสบายใจและกระตือรือร้น ที่จะออกความเห็น แนวทางดังกล่าวจะช่วยค่อยๆ แก้ปัญหาที่ชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมเสนอขึ้นมาได้เป็นเรื่อยๆ ไปอย่างเป็นรูปธรรม

บรรณานุกรม

- กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง. (2550). **บัญชีกำหนดราคาประเมินทุนทรัพย์ที่ดิน พ.ศ.2551-2554**. สงขลา: สำนักงานธนารักษ์พื้นที่สงขลา.
- กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2547). **โครงการวางและจัดทำผังพื้นที่เฉพาะชุมชนชายแดน สะเดา จังหวัดสงขลา**. รายงานการศึกษาฉบับสุดท้าย. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนซัลแทนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด.
- กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2550). **โครงการวางและจัดทำผังประเทศและผังภาค**. กรุงเทพฯ: สำนักผังประเทศและผังภาค กรมโยธาธิการและผังเมือง.
- กำธร กุลชล. (2545). **การออกแบบชุมชนเมืองคืออะไร-การติดตามหาคำตอบในรอบ 40 ปี**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เดชา บุญค้ำ. (2551). **ภูมิทัศน์ชุมชนเมือง**. วันที่สืบค้นข้อมูล 1 กันยายน 2553, จากแก่นสาระ-สิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง เว็บไซต์: <http://sites.google.com/site/builtenvironmentthai/landscape-arch/phumi-thasn-meuxng/urban-la>
- เดชา บุญค้ำ. (2553). **งานวางผังบริเวณและงานบริเวณ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงพร ตั้งพิบูลย์เวช. (2553). **โบราณคดีบนเส้นทางข้ามคาบสมุทรเคดาห์-ปัตตานี**. วันที่ค้นข้อมูล 15 มิถุนายน 2554, จากมูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธ์ เว็บไซต์: <http://www.lek-prapai.org/>
- ที่ระลึกสยามรัฐพิพิธภัณฑสถาน ลุมพินีพระพุทธรศักราช 2468. (2470). **สยามตั้งแต่ยุคคึกคักค้าบรพพ์ถึงสมัยปรตยุบับัน**. พระนคร: โรงพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์.
- เทศบาลตำบลปริก. (2553). **เอกสารประกอบการเรียนรู้โครงการพัฒนาเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นร่วมขับเคลื่อนสู่ตำบลสุขภาวะ**. สงขลา: เทศบาลตำบลปริก.
- ระหัตร์ โจรนประดิษฐ์. (2550). **การวางผังเมืองโลจิสติกส์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ระหัตร์ โจรนประดิษฐ์. (2554). **การออกแบบชุมชนเมืองในสหราชอาณาจักร**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ สุขวงศ์. (2551). **ภูมิทัศน์วัฒนธรรมกับโลกใบนี้**. วันที่สืบค้นข้อมูล 10 มกราคม 2554, จากรางวัลลูกโลกสีเขียว เว็บไซต์: <http://pttinternet.pttplc.com/greenglobe/history.html>
- สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2547). **โครงการจัดทำมาตรการในการเพิ่มและจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.